Austria, France, Germany, Greece, Luxembourg 3.00 EUR; Sweden 32 SEK; Switzerland 4.80 CHF; BiH 5.00 BAM; Crna Gora 2.50 EUR; Hrvatska 19 HRK; Makedonija 150 DEN; Slovenija 2.50 EUR

VREME

150 din

8 600102 660014

11. avgust 2011.

broj 1075

Zoom
Novi talas ekonomske krize

ŽELJKO I HRVATI

SAM PROTIV NJIH

Čak Noris ▸ Puna vreća viceva

VREME

Na ovoj stranici u štampanom
izdanju nalazi se reklama

VREME
BROJ 1075
11. avgust 2011.

izdavač
NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarm

pomoćnik glavnog urednika
Aleksandar Ćirić

sekretarijat
Mirjana Kalezić

redakcija
Dejan Anastasijević, Aleksandar Anđić *(foto@vreme.com)*, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Sonja Ćirić, Jovan Dulović, Slobodan Georgijev, Jovana Gligorijević, Nebojša Grujičić *(kultura@vreme.com)*, Andrej Ivanji *(svet@vreme.com)*, Jelena Jorgačević, Zoja Jovanov, Tatjana Jovanović, Jasmina Lazić *(medjuvreme@vreme.com)*, Zoran Majdin, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milovan Milenković, Milan Milošević, Teofil Pančić, Ana Radić (vreme uspeha), Saša Rakezić *(strip@vreme.com)*, Tamara Skrozza, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Momir Turudić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija
Dragoslav Grujić *(arhiva@vreme.com)*
Jelena Mrđa *(foto@vreme.com)*

tehnička redakcija
Ivan Hrašovec (ur.), Vesna Srbinović, Tanja Stanković, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić; **korektori:** Ana Ćuk, Marija Halupka, Stanica Milošević; **lektori:** Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović; **daktilograf:** Zorica Nikolić

internet izdanje
http://www.vreme.com
Marija Vidić (urednica)
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
(prodaja@vreme.com)
Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
(marketing@vreme.com)
Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: *redakcija@vreme.com*

telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

štampa
Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

04 Međuvreme

08 ZOOM: Srbija i svetska kriza

10 Medijski rat Željka Mitrovića: Sam protiv njih

16 Sever Kosova: Kraj početka pregovora

18 Portret savremenika: Dragan Marković Palma

22 Ispovest zločinca Milana Lukića: Gadosti haškog sužnja

24 Dečja pornografija: Operacija „Delego" i pedofilska internacionala

26 Primena Zakona o lustraciji u Makedoniji: Blaćenje u nacionalnom interesu

28 Kako posluje NIS: Dve godine pod Rusima

30 Ljudi i vreme

33 Lisica i ždral: Pozdrav nades-no!

KULTURA

34 Junak našeg doba: Čak Noris

40 Zemlja i muzika: Kako je, s Jugoslavijom, propao rokenrol

44 Dvadeset godina albuma Nevermind grupe Nirvana: Poslednji u nizu

46 TV manijak: Most na reci Sawi

47 Glasnikove knjige

SVET

56 Suđenje Mubaraku: Zabava za mase ili potraga za istinom

60 Arapsko proleće – izraelsko leto: Bogata zemlja siromašnih ljudi

62 Nemiri u Engleskoj: London's Burning

MOZAIK

64 Gej parada u Stokholmu: Velika šarena žurka

68 Fudbalska sezona 2011/12: Neregularno pre početka

72 Projekti: Aqos 2013 Le Man(s)

75 Pošta

76 Strip: Graz, juče i danas

78 Vreme uživanja: Sećalice

Privremeni sporazum koji treba da drži vodu dok komandant KFOR-a Erhard Biler 9. septembra preda dužnost nemačkom generalu Erhardu Drevsu, a 5. septembra se nastave pregovori Beograda i Prištine. Barikade još ostaju, a ojačani KFOR prolazi

Piše: Milan Milošević

Dok vandali pustoše gradove po Engleskoj, policija se žali da nema dovoljno ljudstva, stanovništvo se povlači u svoje domove, a neki, kao grupe turskih i kurdskih vlasnika radnji u Hakniju, naoružali su se bejzbol palicama i suprotstavili vandalima

Piše: Radmilo Marković

Pod sloganom "Marširamo za one koji to ne mogu", glavnim gradom Švedske 6. avgusta prošetalo je 50.000 ljudi. Šetali su homoseksualci, transseksualci, heteroseksualci, policajci, vatrogasci, lekari, vojnici, zamenik gradonačelnika...

Piše: Jasmina Lazić

Na naslovnoj: **Željko Mitrović na svojoj jahti**
Fotografija: **Ante Čizmić / Cropix**

Franc Petrovčič dosetio se da na krovu Cankarjevog doma u Ljubljani instalira pet košnica. Od aprila ove godine do danas, njegove pčele skupile su 80 kilograma meda u najstrožem centru grada.
Foto: Srđan Živulović / Reuters

11/08/11 – 17/08/11

prognoza vremena

10/08/11
http://www.meteos.rs

min°C max°C	četvrtak	petak	subota	nedelja	ponedeljak	utorak	sreda
Beograd	12 24	14 27	16 29	17 30	19 32	21 31	19 29
Vojvodina	10 24	12 26	14 28	15 29	17 32	18 30	17 28
centralna i južna Srbija	10 25	12 28	13 29	14 31	16 33	18 33	17 30

Biometeorološka situacija će biti uglavnom nepovoljna u četvrtak i petak zbog velikih temperaturnih razlika između vrlo hladnog jutra i toplijeg dana. Za vikend povoljnija situacija uz prijatno vreme. Od ponedeljka se opet očekuje toplo vreme, pa se osetljivim osobama i hroničnim bolesnicima savetuju oprez i smanjenje aktivnosti na otvorenom. Preporučuje se adekvatna zaštita od sunca.

broj nedelje

3000

U srpskim zatvorima 3000 ljudi je višak, a ovaj problem će biti delimično rešen izgradnjom novih zatvora i povećanjem kapaciteta postojećih.

SLUČAJ PARAVINJA

Istine ili laži

Već nekoliko nedelja priča o Draganu Paravinji (42), višestruko osumnjičenom i osuđenom za silovanja, sada pod sumnjom za ubistvo Antonije Bilić (17) krajem juna – samo se širi. Hrvatski i ovdašnji mediji poslednjih dana dovode ga u vezu s nikad razjašnjenim ubistvom (1994) novinarke "Duge" Radislave Dade Vujasinović.

Republički javni tužilac Zagorka Dolovac je, izjavljujući da je Paravinjina povezanost sa ubistvom Dade Vujasinović za tužilaštvo potpuna novost, zatražila dodatno ispitivanje osumnjičenog u Hrvatskoj. Inače, tužilaštvo u obnovljenoj istrazi o ubistvu (u onoj prvoj, iz 1994, slučaj je proglašen za samoubistvo) proverava kontekste njena tri članka iz "Duge" – o Borislavu Joviću (koji je posle toga tužio), generalu Božidaru Stevanoviću, tada postavljenom za komandanta RV i PVO (posle čega je dobila niz pretnji) i intervju s Željkom Ražnatovićem Arkanom, koji joj je na pitanje ko je sledeći za likvidaciju odgovorio: "Ti, slobodno to napiši."

U međuvremenu su hrvatski mediji objavili svedočenje žene koja je izbegla silovanje jer je, navodno, Paravinju podsetila na Dadu Vujasinović: "O njoj je pozitivno govorio. A rekao je i da je morao stati jer sam ga podsetila na nju."

U priču se upleo i Ratko Mladić, čiji su dnevnici u Hag stigli nekoliko meseci pre njihovog pisca. U navodnom razgovoru 25. oktobra 1994. sa osobom koju naziva "zemljak" pominje ubistvo Vujasinovićeve. "U sprezi sa Mićom je Goran (precrtano) Dušan Malović, koji je u vezi sa Vuković Goranom (ubica je Ljube Zemunca i vođa mafije u Bgd)", piše. "Oni su ubili novinarku Dadu Vujasinović, oni su spremni na sve..."

Tužilaštvo je po objavljivanju izvoda iz Mladićevih dnevnika naložilo da se utvrdi ko je "zemljak" iz pomenute priče. A sada, u kontaktu s predstavnicima Hrvatske, zatraženo je da se što hitnije uzme iskaz Dragana Paravinje "jer i sam Paravinja, koji je pritvoren u šibenskom zatvoru zbog sumnje da je silovao i ubio Antoniju Bilić, strahuje da bi mu nekadašnji pripadnici Državne bezbednosti MUP-a Srbije mogli nauditi, zbog navodnih informacija da zna ko stoji iza zločina počinjenog u Beogradu".

Državni tužilac Zagorka Dolovac je potvrdila da postoji sumnja kako su dokazi u slučaju ubistva novinarke namerno skrivani. U nekoj vrsti obnove istrage Okružno tužilaštvo u Beogradu, sadašnje Više tužilaštvo, podnelo je zahtev policiji za prikupljanje potrebnih obaveštenja januara 2008, jer iz nalaza i mišljenja jednog od veštaka "proizlazi da je smrt Radislave Vujasinović najverovatnije uzrokovana delovanjem drugog lica".

MUP Hrvatske je preko službe za odnose s javnošću potvrdio da su "razmenjene informacije vezane za ubistvo novinarke i da će saslušanje Paravinje biti zatraženo na osnovu tih informacija". Direktori srpske i hrvatske policije, Milorad Veljović i Oliver Grbić, objavili su da će biti formiran zajednički tim istražitelja na slučaju ubistva Dade Vujasinović.

S. Ć.

novogovor

Copycat

Za besnu decu koja su ovog avgusta krenula da pale London, Mančester i Lids kažu da primenjuju *copycat* kriminal, to jest čine nasilne akte koji su modelirani i inspirisani senzacionalističkim izveštavanjem o nekom prethodnom kriminalu. Psiholozi govore o kopiranim samoubistvima (*copycat suicide*), koja ponavljaju, repliciraju neko drugo samoubistvo.

Postoji film *Copycat*, triler iz 1995. o *copycat* serijskom ubici u kome igra Sigurni Viver. Postoji i belgijska pesma *Copycat*, bila je na Evrosongu.

Mada mi nekadašnji uličari ne bismo da ostavimo izraze lažnjak, falš divljak i ters u svakodnevnom jeziku *copycat* nadire: *copycat* softver, to se podrazumeva, *copycat* recepti, mnogobrojni *copycat* proizvodi...

Da, naravno, postoji i *copycat* šik, kopirani šik, "šik za džabe", o čemu govori reklamna najava: "Poznata pevačica N. N. samo za ABCD otkriva šta misli o *copycat* koleginicama i njihovoj opsesiji brendiranim stvarima."

Kažu da je još 1896. napravljena konstrukcija *copycat* (nekad se sreće i copy cat), tu se najviše približava bukvalnom prevodu pojedinih reči tog izraza – "kopiranje mačke".

Priroda je inače puna imitiranja, odrasta se i uči imitiranjem, i mačići kopiraju mačku (coppy cat), ali ovaj izraz nas nekako izvodi iz prirodnog okruženja u svet obmane, blefiranja, lažnog predstavljanja i manipulacije. E sad, stariji po običaju ignorišu sopstveno pamćenje i žderu se što su im deca *copycat* žrtve.

Beše li Đorđe Balašević od takvih sumnji branio prethodnu generaciju sledećim stihovima:

"Sumnjaju neki da nosi nas pogrešan tok,
jer slušamo ploče i sviramo rok.
Al' negde u nama je bitaka plam,
i kažem vam, šta dobro znam:
računajte na nas."

Ako su stvarno računali, grdno su se zajebali. To je očigledno.

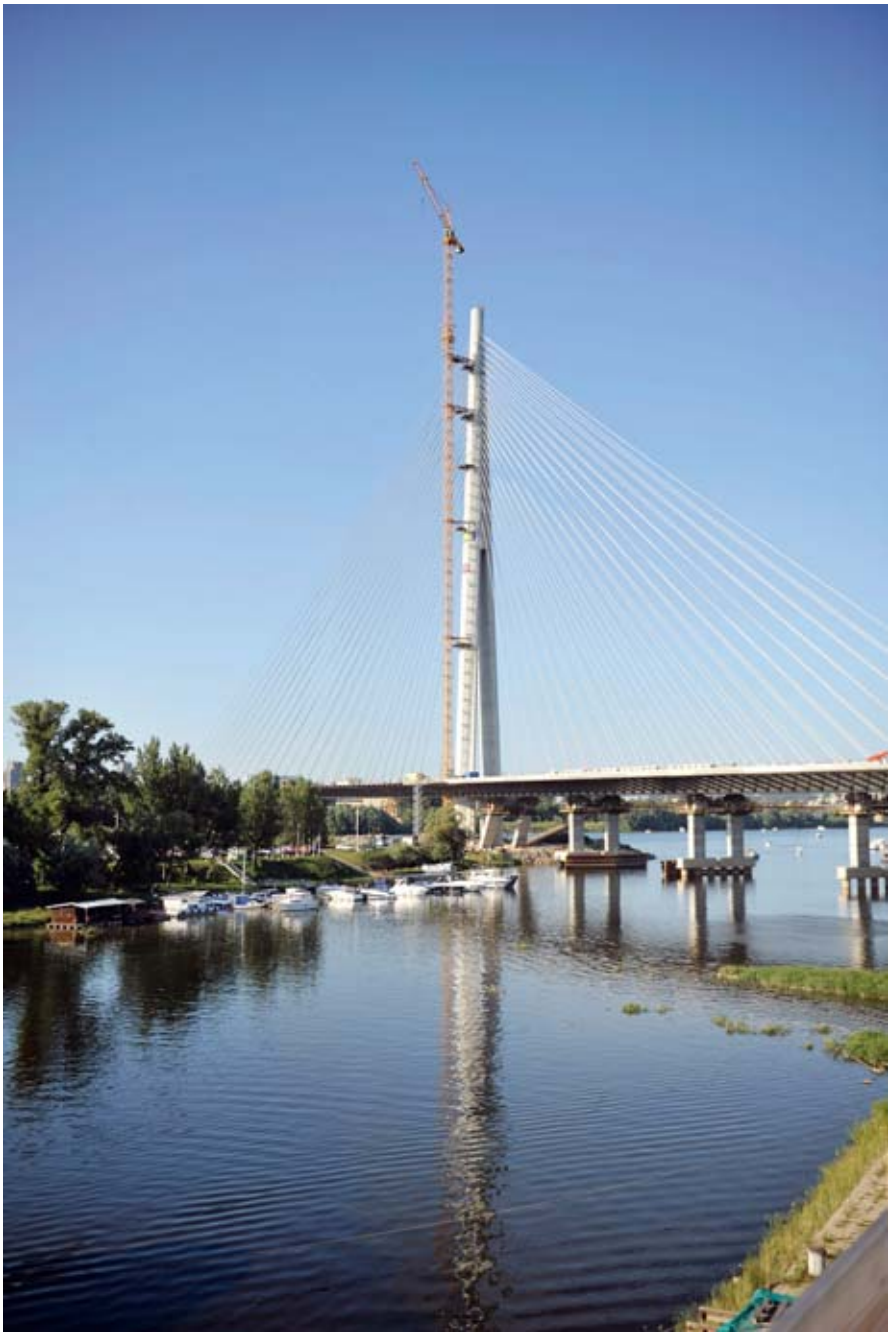
U sadašnjem govornom srpskom jeziku izraz *copycat* se odnosi i na plagijatora, krivotvoritelja, pa i na imitatora, epigona, ali i na falsifikatora, nekoga koji "nešto šteluje", na "šoštara". U svakodnevnom govoru to se odnosi i na nekoga ko podražava, imitira nečiji način oblačenja, mimiku, gestove i način ponašanja.

Stariji će uvek savetovati mladima da budu nepatvoreni (pravi, prirodni, izraz se izgubio iz upotrebe) i nikad neće izgovoriti to kopiket ni napisati *copycat*, nego će reći patvoreno, krivotvoreno, načinjeno veštački prema pravom uzoru da se neko obmane.

Ali, ko njih išta pita.

MILAN MILOŠEVIĆ

Prva šetnja preko

Čukarička i novobeogradska obala Save spojene su 8. avgusta. Most na Adi Ciganliji ulazi u poslednju fazu izgradnje, i to je bio povod da njime prošetaju političari i graditelji.

Predsednik Srbije Boris Tadić rekao je da most na Adi nije samo beogradski, već regionalni most, koji će rešiti problem u najkompleksnijoj saobraćajnoj tački – Beogradu. On je dodao da je spajanje dve obale mostom veoma važan momenat za Srbiju, njene građane, kao i čitav region.

Predložio je da most na Adi bude nazvan po ubijenom premijeru Zoranu Đinđiću i nekadašnjem gradonačelniku Beograda Nenadu Bogdanoviću. "Nekako ovaj most najviše vezujem za Nenada i

mosta na Adi

Fotografije: A. Anđić i Milovan Milenković

Zorana i bio bih najsrećniji kada bi se zvao Nenadov i Zoranov most. Ja sam dao svoj predlog, a treba pitati građane", rekao je Tadić. Gradonačelnik Beograda Dragan Đilas rekao je da most ne pripada nijednoj vlasti niti partiji već svim građanima Srbije i generacijama koje dolaze. Kako je najavljeno, prva vozila preći će preko mosta 15. decembra, jer će do tada biti završen jedan deo pristupnih saobraćajnica. No, kraj izgradnje biće tek 2013. godine.

Kao sastavni deo unutrašnjeg magistralnog prstena, tada će imati šest saobraćajnih traka, dva koloseka za metro i dve pešačko-biciklističke staze. Biće dugačak ukupno 929 metara, sa glavnim rasponom preko Save od 376 metara. Osnova statičkog rešenja je pilon visine 200 metara sa asimetričnim kosim kablovima. Propusna moć mosta je 12.000 vozila na sat, što je dvostruko više nego što danas po najvećoj gužvi pređe preko Gazele.

piše: Dragoljub Žarković

Srbija i svetska kriza: Tužni sirak među vihorima i zašto Barak Obama verovatno neće dobiti naredne izbore od čega nama neće biti lakše

Kriza velikih finansijskih sistema iz 2008. godine pretvorila se sada u dužničku krizu velikog broja zemalja u evrozoni i posebno u SAD. Plimni talas još nije zapljusnuo sirotinju, ali pošto na nju i zec vadi onu stvar, to je, rekao bih, pitanje dana. Nemoj posle da bude – nismo znali!

Kriza države:
Zlato i "švajcarci" nemaju domovinu

Dobra vest glasi da je Mirko Cvetković, povodom najava o novom talasu svetske ekonomske krize, sazvao sastanak kabineta. Loša vest glasi da je malo toga što ranjiva i spoljnim uticajima izložena srpska privreda može povodom toga da učini.

Ovaj put naši se ne prave da ne znaju za krizu, nema još onih koji tvrde da je to šansa za nas, ali došlo je vreme stezanja gaća i to u najgorem trenutku – izbori su sve bliži a para će biti sve manje.

Obim stranih investicija u Srbiju u ovoj godini, i to godini relativnog oporavka, sa sve državnim subvencijama, teško da će preći milijardu evra. Kad je buknula ona kriza 2008, u kratkom roku iz srpskih banaka bilo je povučeno isto toliko para – oko milijardu evra. Koliko će ova kriza isisati kapitala iz srpske privrede nemoguće je prognozirati.

Ako, recimo, Italija doživi kolaps to je dovoljno za tektonski poremećaj na srpskom tržištu novca i osiguranja. "Fijat", jedno od italijanskih državnih mezimčadi, lako može da odustane od bilo kakvih prekograničnih investicija ako spasavanje domicilne ekonomije bude politički prioritet bilo koje italijanske vlade.

U ovim danima jedino je sigurno ulagati u zlato i švajcarski franak. O ovom drugom pitajte zajmotražioce koji su se polakomili za nižom kamatom, pa su sad, zbog kredita u "švajcarcima", više dužni nego pre uzimanja zajma. Svet odlazi dovraga, kriza izbija u novom, rekao bih težem obliku, i nema, trezveni ekonomisti zaključuju, oporavka do kraja 2013. godine.

Svetska ekonomija smandrljava se u rupu bez dna. Finansijska kriza velikih novčarskih sistema iz 2008. godine pretvorila se sada u dužničku krizu velikog broja zemalja u evrozoni i posebno u SAD. Plimni talas još nije zapljusnuo sirotinju, ali pošto na nju i zec vadi onu stvar, to je, rekao bih, pitanje dana. Nemoj posle da bude – nismo znali!

Velika recesija iz 2008. pretvorila se u severnoatlantsku recesiju, budući da su Evropa i Sjedinjene Države, a ne zemlje u usponu, pogođene slabim ekonomskim rastom i visokom stopom nezaposlenosti. Evropa i Amerika marširaju, i zajedno i odvojeno, ka raspletu zvanom veliki debakl, tvrdi Džozef Štiglic, nobelovac i ozbiljan kritičar one vrste državnog intervencionizma koji podstiče zablude o veličini.

Po njemu, pucanje kreditnog mehura vodilo je ka masivnom kejnzijanskom stimulansu, državnoj intervenciji u spasavanje protoka novca a ponegde i robe, čime je sprečena mnogo dublja recesija, ali su napravljeni značajni budžetski deficiti. Odgovor na takvu situaciju – duboki "rezovi" u potrošnji – podrazumeva da će se nedopustivo visoke stope nezaposlenosti nastaviti, verovatno još dugo.

Američki patriotizam:
Ko im je ukrao jedno A?

Najnoviji američki patriotski zadatak je da zemlja povrati rejting AAA. Taj rejting imala je od 1917. godine, čak i u vreme "velike krize", jer je dolar bio pokriven zlatom i platežna sposobnost Amerike nije bila dovođena u pitanje. Propast na berzi bila je individualna. Sada je država ugrožena i pogođeno je američko osećanje superiornosti, najjače gorivo na kome ova zemlja počiva.

Transfer iz "tri A" u AA+ proizveo je šok gotovo jednak rušenju njujorških kula bliznakinja, a agencija za rejting koja se usudila da izrazi sumnju u sposobnost američke privrede da bude vodeća, prošla je kroz "toplog zeca" u američkoj javnosti i osuđena je kao nedovoljno patriotska.

Odluka američke rejting agencije "Standard end purs", jedne od tri vodeće u svetu, da u petak kasno po podne smanji kreditni rejting SAD sa AAA na AA+, kao što se i očekivalo, dobro je uzdrmala međunarodni finansijski sistem, već prvog trenutka kada su se, dan

foto: Reuters

posle, na Dalekom istoku otvorile berze.

Svojevrsni zemljotres svetske ekonomije počeo je otvaranjem berzi u Aziji, kada su berzanski indeksi u Hongkongu, Tokiju i Seulu pali za bezmalo četiri odsto, dok se cena nafte srozala na nešto manje od 84 dolara za barel, jer investitori procenjuju da će slab svetski ekonomski rast sniziti potražnju za crnim zlatom.

Zahvaljujući odluci Evropske centralne banke da kupi državne obveznice Italije i Španije, evropske berze uspele su, možda i kratkoročno, da izbegnu azijski scenario. Indeksi na Njujorškoj berzi, prema očekivanjima, na samom početku trgovine, pali su za nekoliko procenata. Tako je, na samom početku trgovanja u Njujorku, kako su prenele svetske agencije, indeks "Dau Džons" pao za 1,98 odsto, indeks "Standard end purs 500" za 1,72 odsto, a "Nasdak" za čak 3,35 odsto.

Da je udar na rejting SAD osetio ceo svet, svedoči podatak da je globalni indeks akcija MSCI, prvog dana nakon sumnje u američki rejting, pao za 1,4 odsto, i to na bezmalo najniži nivo u poslednjih 11 meseci.

Potrese u svetskoj ekonomiji neminovno su osetile velike kompanije, pa je vrednost akcija energetskih kompanija "Ekson mobil" i "Ševron" pala za po više od 2,7 odsto, dok su akcije investicionih banaka "Benk ov Amerika" i "Sitigrup" pale za po 5,4 odsto.

Odluka "Standard end pursa" izazvala je i velike polemike u političkoj javnosti SAD, ali i u međunarodnoj finansijskoj javnosti, tako da su eksperti ove rejting agencije praktično bili prinuđeni da se pravdaju zbog svoje odluke.

Šef za rejtinge država u "Standard end pursu" Dejvid Birs u razgovoru za televiziju Ej-Bi-Si odbacio je optužbe da je odluka zasnovana na lošoj računici, dodavši da se, apsolutno, nisu dvoumili o odluci da snize kreditni rejting SAD. Prema njegovim rečima, odluka te agencije zasnovana je na nekoliko činjenica, među kojima su šteta naneta reputaciji SAD za vreme višenedeljne rasprave u Kongresu o granici zaduživanja i bojazan da su javne finansije SAD neodržive. Ovakvi ekonomski potresi uzdrmali su i političku poziciju Baraka Obame, kome se bliži reizbor, 2012. godine.

Amerikom se širi bauk ideje da nisu više najjača svetska sila i da je ugrožen američki način života. Putinovo upozorenje da je reč o parazitizmu na telu svetske ekonomije doživljava se kao realnost, a ne kao rečnik hladnoratovske ere. Američka provincija pada u depresiju, možda i dublju nego što je ekonomska kriza.

Jedan odsto gore:
Srbija u ozbiljnom problemu

KAO U ONOJ narodnoj priči o Nasradin Hodži, manuli bi' se mi svetske krize i berzi, gde nas inače nema, ali neće ta kriza da se mane nas.

Šta će Mirko Cvetković reći na sednici vlade? Očekuje se scenario gotovo isti kao posle septembra 2008. godine. Pašće cene osnovnih izvoznih proizvoda – čelika, gvožđa, repromaterijala – što nije dobro za naš izvoz. S druge strane, neminovan će biti i pad cena na uvoznoj strani. Pad cena nafte biće neminovan. Najgore je što scenario nove krize podrazumeva pad broja zaposlenih, a kod nas je taman počeo oporavak zapošljavanja.

Posledica najnovije krize u ekonomijama SAD i evrozone bio bi i rast kamatnih stopa. Rast za samo jedan procentni poen, prema nekim računicama, koštao bi Srbiju čak 370 miliona evra godišnje.

Toliko bi, naime, država, privrednici i građani morali više da izdvajaju za urednu otplatu duga, koji je narastao na 37 milijardi evra. Država duguje 13,3 milijarde, građani 5,7 dok se privreda kod domaćih banaka zadužila za 10,5 a u inostranstvu za još 9,3 milijarde evra.

Globalno, u sferi politike – prevedene na meru ideja, kulture i razvoja vrednosti civilnog društva – stvar bi bila još katastrofalnija. U krizama rastu najgori, alavost postaje vrlina, sebičluk takođe, a svaki oblik radikalizma nailazi na plodno tlo. ◂

Medijski rat Željka Mitrovića

Sam protiv njih ili kva protiv crnog čartera

Dobio je najoštrije kritike od novinarskih udruženja, ali i verovatno povećao gledanost zbog budnog praćenja što gledalaca što, nadamo se, ovih iz RRA koji su valjda zainteresovani za to šta on radi na svojoj televiziji

Sada već imamo sledeću situaciju: zbog neke skupocene jahte koju su zarobili Hrvati i koja nema ama baš nikakve veze sa Srbijom, od hrvatskog Ministarstva inostranih poslova dobili smo upozorenje zbog "negativnog i neutemeljenog" emitovanja sadržaja na Televiziji Pink. Vlasniku jahte Željku Mitroviću posle mnogo godina levičarenja i širenja "jugoslovenstva" kroz regionalnu TV Pink mrežu, sada je pošlo za rukom da razgali ratoborne srpske duhove za koje je preko noći postao heroj i pokaže svu silinu jednog medijskog magnata iznad koga kao da ne postoji ništa: ni medijska pravila, ni nadzorni organi, ni država. Antihrvatska hajka koju Mitrović zbog svoje jahte već danima neprikriveno i neometano vodi na nacionalnoj Televiziji Pink nije viđena još od vremena Vučelićevog RTS-a i Filaretove "arheologije" srpskih lobanja. Samo što ova sada hajka zbog opšte političke klime i zrelosti deluje drugačije i umivenije, a i nekako je previše lična. Međutim, osvetoljubivost, s kojom se nikad ne zna gde će završiti, preliva sa svih strana malih ekrana zbog čega sitni nacionalisti Mitroviću oduševljeno kliču jer im je "porastao u očima maksimalno", dok svi nadležni, evo do utorka uveče, mudro i stameno ćute kao da se baš ništa novo ne događa na srpskom medijskom nebu. A kamoli skandal za istoriju.

PINK BURLESKA: Doduše, na početku je sve izgledalo samo kao još jedna Mitrovićeva burleska. Nalik onoj iz Pinkovih TV sapunica, ili kada je početkom ove godine zabavljao javnost nagađanjima ko ga od najbližih saradnika i članova familije truje, a koga je pak on prisluškivao i da li će podeliti stotine otkaza onima koji su širili tračeve o njemu. Na kraju, kad se ispucao i smirio, rekao je da možda i nije bio trovan pa onda, ipak, da jeste.

Oduzimanje njegove luksuzne jahte koja je nepropisno plovila hrvatskim morem i za koju je hrvatska carina drsko zacepila nečuvenih dva miliona evra, za Mitrovića je bio udarac koji ga je katapultirao u novu životnu temu. A to je pitanje kulturne i privredne razmene Srbije i Hrvatske, odnosno pitanje njenog reciprociteta. To je ujedno i najbolnije pitanje ovog regionalnog TV magnata koji je "pokorio" sve samo Hrvatsku ne. Koliko god se trudio u "lijepoj našoj", kao ribar pleo svoje mreže, zaletao se u poduhvate, osvajao novu publiku novim "cajkama", promovisao hrvatske pevače, šepurio se svojim jahtama, nešto tu nije upalilo. Mitroviću su u Hrvatskoj poslovna vrata bila uglavnom zatvorena i za njegov kapital tamo nije bilo mesta. Sam je u jednom intervjuu priznao da je od poslovnih akcija u Hrvatskoj odustao jer su o njemu loše pisali tamošnji mediji. "Nacional" iz 2004. mu je posvećivao veliku pažnju navodeći da je u to vreme vlasnik Pinka imao ambicije da kupi Croatia Records, nekadašnji Jugoton, uz to da uđe u Novu TV, kupi CCN i time zagospodari hrvatskom glazbeno-medijskom scenom. "U slučaju Hrvatske", opirao se "Nacional", "to bi značilo guranje srpskih narodnjaka i poluzabavnjaka u svakodnevni program TV stanica u Hrvatskoj te legalno prodavanje njihovih CD-a u hrvatskim dućanima".

Danas, povodom "slučaja jahta" Mitrović kaže: "Radi se o klasičnoj otimačini srpske imovine" – iako je oduzeta jahta bila gibraltarska i to u hrvatskom moru, i nikakve veze sa Srbijom nema. "U istom statusu u kom je moja jahta, nalazi se na hiljade brodova, koji takođe koriste hrvatsku posadu", kaže u svoju odbranu Mitrović, samo što mu to ne vredi mnogo sve i da je u pravu.

Posle radikalne odluke hrvatske carine i izricanja nezamislive kazne, posle oduzimanja jahte i sada najavljene njene prodaje, Mitrović se razbesneo. Zarekao se da njegova noga neće više kročiti u Hrvatsku dok je na vlasti "gospođa Jadranka". Pokrenuo je medijsku lavinu kako bi "uspostavio bolji balans u kategoriji spoljnotrgovinskog debalansa između Srbije i Hrvatske" i najavio da će naredne tri godine sprovoditi kampanju protiv Hrvatske na TV Pink. I odmah počeo s ostvarivanjem svog ►

rna pašteta

SPORNA JAHTA ILI SPORNI VLASNIK: Željko Mitrović na dotičnoj

plana. Prvo je u svih pet zemalja regiona u kojima Pink ima svoje televizije ukinuo hrvatsku muziku i filmove, zabranio reklamiranje hrvatskog turizma i najavio nekakvu posebnu brigu o kontroli hrvatskih proizvoda u zemljama van Hrvatske. Takođe, rekao je, više nikada neće zataškavati incidente i neprijatnosti koje srpski, bosanski i crnogorski državljani doživljavaju na letovanju u Hrvatskoj.

U svojoj uznemirenosti i ishitrenoj želji da zastraši, nagrdi i razvuče protivnika, nije prvi put da Mitrović sam sebi skoči u usta. Da li sve to što je rekao znači da će TV Pink početi najzad objektivno i nepristrasno da izveštava? I zašto bismo mu sada verovali kada je toliko dugo jednostrano radio i to na našu štetu?

PINKOVA NOVA ŠEMA: U praksi, taj novi Pinkov TV Dnevnik izgleda ovako. Udarna vest je Kragujevčanin koji je pretučen u Splitu, slede prilozi o oduzetim vikendicama, razbijenim automobilima te napadima na bosanske turiste. Informativna emisija obiluje nabrajanjem otkazanih koncerata Lepe Brene, Nede Ukraden, Ane Nikolić, pa reč o privođenju Seke Aleksić i postavljanju bombe u lokalu u kojem je trebalo da peva mladi Rokvić. Nijedna estradna zvezda nije zaboravljena, ništa nije zataškano i svi su stali u glavni informativni paket. Da li će s istim žarom Mitrović izveštavati i o prepunim koncertima Đorđa Balaševića u Hrvatskoj, videćemo. Svakog dana Pinkov Dnevnik u pola osam uveče prvo nudi "hrvatski blok", inače po nekima "najvedriji", takoreći montipajtonovski deo ionako dosadne letnje TV šeme svih kanala. S druge strane, Mitrović iako je već obelodanio svoje namere o medijskom ratu protiv Hrvatske, verovatno uz malu pomoć advokata, sve to uvija u nekakvo propagandno novinarstvo koje očito još uvek ne podleže zakonu. Etičke norme je odavno prekršio, ali za to mu jedino prigovaraju novinarska udruženja. Tako se u Mitrovićevim vestima u udarnom terminu govori o otrovnim paštetama iz hrvatskog trgovinskog lanca Idea, što je iskoristio Carnex za svoje reklame gde god Mitrović nešto zucne, zatim o vlasniku jahte iz Splita, Srbinu, kome je hrvatska država takođe otela plovilo, pominju se i još neka nedela, teško ih je sva zapamtiti. Sutradan (anti)hrvatski blok počinje ekonomskom temom: nemogućnošću srpskih privrednika da bilo šta plasiraju u Hrvatsku. Svi upitani govore kako je hrvatsko tržište zatvoreno i kako su Srbi tamo nepoželjni. Možda i jesu, ali ko će u to zbilja poverovati kada iz cele Dnevnikove koncepcije osveta zbog ►

Foto: A. Anđić

PISAC SVOJIH SAOPŠTENJA: Zgrada Pinka i "medijski car" foto: A. Anđić

Foto: A. Anđić

JUNACI U LJUBAVI: "Farmeri", Milora Vučelić, Pink u Sloveniji foto: Vlada Lukić

Otplovio kursadžija Hrvoje

Posle objave otvorenog rata Hrvatima, Mitrović se okrenuo i čišćenju sopstvenih redova. Zbog oduzete jahte glumac Andrija Kovač, poznat kao Hrvoje iz Pinkovog serijala "Kursadžije", ni kriv ni dužan izgubio je posao. Njegov lik je najednom postao nosilac pogrešne nacionalnosti, što je jedan deo gledalaca bacilo u potpunu nedoumicu šta se to ovde događa, ali zato i oduševilo sve hrvatomrsce.

RRA se po tom pitanju nije oglasila, a onaj član Zakona o radiodifuziji koji se zalaže za sprečavanje govora mržnje po raznim osnovama, pa i po nacionalnoj, ovde izgleda ne može da se primeni. Valjda se izbacivanje Hrvoja, samo zato što je Hrvat, računa u rediteljske zahvate na koje autor serijala ima pravo.

Malo i veliko "h"

Posebno interesovanje medija izazvao je odgovor Željka Mitrovića na demarš hrvatskog Ministarstva inostranih poslova upućen srpskoj ambasadi u Zagrebu. Tačnije, posebnu intrigu napravilo je malo početno "h" kojim Mitrović sve vreme piše "Hrvatska". Saopštenje možda jeste nepismeno, ali na to niko i ne pomišlja, jer se i to malo "h" računa u deo specijalnog rata.

U svom odgovoru Mitrović kaže da bez obzira na reagovanja u "hrvatskoj", TV Pink ne može prikrivati i ne objavljivati informacije o proizvodima iz te zemlje koji su neispravni, zagađeni ili otrovni. On traži da ga razumeju jer su, kako kaže, profesionalni, moralni i etički standardi razlog zbog kojih se Pink mora odgovorno ponašati kako bi zaštitio srpske potrošače. Kao i građane Srbije koji su prebijani i zlostavljani na hrvatskoj teritoriji.

Što se tiče, kako kaže, otimanja srpske imovine (čitaj: jahte), to on prepušta međunarodnim institucijama kao i hrvatskim i srpskim pravosudnim organima. Iako zajedno sa svojim timom od pet advokata smatra da bitka za jahtu još nije izgubljena, jer se tim problemom sada bave i međunarodne institucije, ujedno je priznao da je gubitak svog broda preboleo, ali da će ga stostruko naplatiti.

PRIJATELJ SA SVIMA: Željko Mitrović i političari, poslovni ljudi i nevladin sektor

Mitrovićevih privatnih interesa naprosto štrči.

Pitanje dobrog ukusa je jedno, ali pitanje profesionalnih normi nešto sasvim drugo. Mitrović je dobio najoštrije kritike novinarskih udruženja iz Srbije, ali i verovatno povećao gledanost zbog budnog praćenja što gledalaca što, nadamo se, ovih iz RRA koji su valjda zainteresovani za to šta on radi na svojoj televiziji. Na kritiku NUNS-a da su mediji javno dobro i da niko nema pravo da menja programski sadržaj prema svojim ličnim razlozima i interesima, Mitrović im je uputio pismo gde ih je u svom stilu nazvao malom, veselom družinom volontera. Sav svoj prvobitni bes protiv odluke hrvatske carine pokušao je u tom pismu da svede u racionalne okvire, pa je rekao da je Pink nezavisan i komercijalan medij i da mu se niko u uređivačku politiku ne može mešati, da nije da neće da reklamira hrvatske proizvode i usluge nego da su mu reklamni blokovi prebukirani, nije da je do sada zataškavao incidente u Hrvatskoj nego da ih od sada neće prećutkivati, drugim rečima da mu se sve može i da iznad njega ne stoji niko.

A zbog njegove izjave o dosadašnjem favorizovanju Hrvata i zataškavanju incidenata na hrvatskom primorju, u UNS-u smatraju da je reč o teškoj povredi Kodeksa novinara Srbije i Kodeksa ponašanja emitera. Iz Službe za nadzor RRA za sada, kako kažu, prate ceo slučaj i ako zaključe da je došlo do kršenja Zakona o radiodifuziji – raspravljaće o tome. Problem je samo što oni uvek sve poslednji saznaju, obično kad je već kasno.

Jedna od poslednjih bitaka u ovom nekontrolisanom ratu, koji država Srbija tretira kao privatnu stvar vlasnika TV Pinka, jeste i poletanje svih pet aviona kompanije Air Pink, s advokatskim timovima, na pet različitih lokacija: Brisel, Strazbur, Berlin, London i u Hrvatsku. Tamo će advokati nadležnima u raznim međunarodnim institucijama predati obimnu dokumentaciju o selektivnom sprovođenju hrvatskih propisa, nezakonitom poslovanju carinskih organa Republike Hrvatske i dokumentaciju kojom će se navodno nedvosmisleno ukazati na korupciju unutar institucija. Advokatima je naloženo da dokumentaciju ne šalju elektronskim putem, već da sve to moraju objasniti u ličnom kontaktu, baš kao u pravom, ozbiljnom diplomatskom ratu. Posle toga i Ministarstvo inostranih poslova Hrvatske reagovalo je protiv Mitrovićevog ponašanja uputivši

Kol'ko jahte tol'ko muzike

Srpski pevači, ionako odavno kritikujući poplavu hrvatskih izvođača na domaćoj sceni, ne veruju da će Mitrović i zaista izbegavati dosadašnje favorite. Međutim, u toj nameri daju mu podršku. Aca Lukas kaže kako je odavno pričao o tome "kako i mi u Hrvatskoj treba da imamo isti tretman kao oni ovde". "Događa se da kada oni organizuju koncerte u Srbiji imaju daleko više sponzora nego mi."

Pevačica Neda Ukraden, koja je pre nekoliko meseci doživela neprijatnost na svom nastupu u Zadru kada je u lokal u kome je nastupala bila podmetnuta bomba, čestitala je Mitroviću na takvoj odluci: "Dosta je više. Činjenica je da pevači iz Srbije nemaju ni upola dobar tretman kao što hrvatski imaju u našoj zemlji. Moj koncert je otkazan zbog podmetnute bombe, a nijedan njihov pevač nije imao takav prijem u Srbiji."

Pevačice iz Hrvatske koje su uz Mitrovića procvetale na srpskoj sceni – Severina Vučković, Nina Badrić i Jelena Rozga – nisu se izjašnjavale.

Hrvatski muzičari s kojima Mitrović ima naročito dobre poslovne i prijateljske veze, Toni Cetinski i Boris Novković, svesni škakljive situacije u kojoj su se našli odgovore svode na to da oni samo rade pošteno svoj posao i da vole da dođu u Srbiju. Tonči Huljić otvoreno staje na stranu Mitrovića i kaže da bi i on isto bio ljut da se njemu slično dogodilo, a popularni Goran Karan takođe je na strani Mitrovića uz ogradu "pitajte političare za politiku".

Ispade da su na najvećoj šteti domaći glumci koji su igrali u hrvatskim serijama. Usled novih zabrana na TV Pinku ovdašnja publika neće više imati priliku da ih gleda.

Foto: A. Anđić

Foto: A. Anđić

demarš srpskim vlastima i podigavši ceo slučaj na viši, državni nivo.

JAHTA, JAHTA: A sve je počelo od toga što je Mitrović, kako sam objašnjava, imao jedan od najvećih brodova na hrvatskom Jadranu, koji je upadao u oči kao vlasništvo srpskog državljanina. Luksuznu jahtu koju je proizvela firma "Sunseeker" Mitrović je kupio pre četiri godine na Croatia Boat Show u Splitu. Jahta "El Bosco V", dugačka 32 metra, sa šest kabina na dve palube, registrovana je na gibraltarsko preduzeće El Bosco, čiji je Mitrović većinski vlasnik. Zbog te jahte, Mitrović je osnovao firmu u Hrvatskoj, koja je potom s firmom u Gibraltaru potpisala ugovor o održavanju broda, te je hrvatska firma zaposlila nekoliko radnika, državljana Hrvatske (skipera i ostalo osoblje). Da je te hrvatske državljane zaposlio u firmi s Gibraltara a ne u Hrvatskoj, te da nije Hrvatskoj plaćao sve doprinose, ništa se od ovoga ne bi moglo dogoditi.

U septembru prošle godine luksuznu jahtu vrednu oko 10 miliona evra hrvatske vlasti su stavile pod carinski nadzor (čitaj: zaplenile) zbog toga što se njen vlasnik Željko Mitrović nije nalazio na njoj, kao i zbog toga što je na njoj bila posada Mitrovićeve firme registrovane u Hrvatskoj, što je protivno propisima ove države. Gledano po zakonu, jahta sa gibraltarskom zastavom, bez vlasnika i sa skiperom zaposlenim u hrvatskoj firmi nije u redu. Zaplenjena je jer bi vlasnik, strani državljanin, morao biti na njoj u trenutku plovidbe, kako u suprotnom jahta ne bi bila u crnom čarteru a vlasnik ne bi mogao zarađivati izdajući je a da pritom porez nije plaćen. I to je opštepoznato pravilo koje se verovatno često i krši. Pitanje je samo trenutka kad će carina, koga i zašto uhvatiti.

U Hrvatskoj ističu da su njihovi propisi u poslednjih nekoliko godina postroženi upravo zbog borbe protiv crnog čartera. Hrvatski mediji su i prošle godine govorili kako je hrvatska carina očigledno ubacila u petu brzinu kada su u pitanju pokušaji izbegavanja plaćanja carine na jahte jer se nizu hrvatskih bogataša, koji su dobili paprene obračune za svoje jahte, pridružio i srpski medijski tajkun Željko Mitrović. U tamošnjim medijima se mogu naći i izjave pomorskih profesionalaca kako je Mitrović mogao sve rešiti na elegantniji način tako što bi potpisao punomoćje da osobama koje čine njegovu posadu daje pravo na korišćenje jahte u određenom razdoblju. Međutim, to nije učinjeno.

Anto Nobilo, Mitrovićev zagrebački advokat u ovom slučaju, smatra da su ovo "pravno-tehnički razlozi koje običan građanin ne mora da poznaje" i da je postupak carine previše drastičan. Mišljenja je da je hrvatska carina mogla samo upozoriti posadu i kazati joj da ne može da uđe u hrvatske teritorijalne vode.

Ovako, rigoroznom primenom propisa Mitrović se tereti i za obračun carine i plaćanje poreza na dodatu vrednost, kao i zbog navedena dva carinska prekršaja. Sve zajedno dva miliona evra. Pošto je odbio da plati, jahta je prvo zaplenjena, proglašena za državnu imovinu i nedavno je oglašena njena prodaja. Istina, sve po propisu, samo što ovako drastičan potez hrvatske carine ipak ostavlja slobodan prostor za sumnju da je neko zaista hteo napakostiti Mitroviću, oteti mu jahtu i uzeti pozamašnu količinu novca.

Tako je to pročitao i on sam i otpočeo privatni rat protiv Hrvatske, ali preko leđa Srbije: "Ako Hrvatska misli da će biti bogatija prodajom moje jahte, neka joj bude. Ali neka znaju da će na kraju ipak oni platiti više jer idemo u kampanju protiv nje. Rezultat će biti hiljadu prema jedan za nas." Još samo kad bi Mitrović precizirao – na koga misli kad kaže *nas*. Pa *mi* nikad nismo imali nikakvu jahtu. Čak i ako krenemo ka Braču, Hvaru, Rovinju, mi odavde uglavnom idemo autobusom. ◂

Ivana Milanović Hrašovec

Leto u Dubrovniku

Željko Mitrović, i pored svih zaricanja da neće kročiti u Hrvatsku sve dok je na vlasti Jadranka Kosor, uslikan je na večeri sa prijateljima u Dubrovniku. Na TV Pinku i dalje traje zabrana emitovanja bilo čega što ima veze sa Hrvatskom, a za lokalnu televiziju Mitrović je rekao da je došao sa svojim advokatima samo zbog jahte koja mu je oteta. I da je povodom celog slučaja reagovao onako kako bi reagovao svako kad bi se našao u takvoj situaciji.

Kraj početka pregovora

Privremeni sporazum koji treba da drži vodu dok komandant KFOR-a Erhard Biler 9. septembra preda dužnost nemačkom generalu Erhardu Drevsu, a 5. septembra se nastave pregovori Beograda i Prištine. Barikade još ostaju, a ojačani KFOR prolazi

U PREGOVORIMA SRPSKOG pregovarača Borka Stefanovića i ministra za Kosovo i Metohiju Gorana Bogdanovića s odlazećim komandantom KFOR-a Erhardom Bilerom, koji su započeli u sredu 3. avgusta u bazi kod Leposavića i vođeni s usponima i padovima, postignut je privremeni sporazum, koji treba da bude na snazi do 15. septembra, a može po potrebi biti produžen.

Sporazum predviđa da na prelazima Brnjak i Jarinje nema albanskih carinika, da nema specijalaca ROSU niti simbola Kosova, a da na prelazu Brnjak budu policajci kosovske policije iz Zubinog Potoka, 28 Srba i trojica Albanaca. Vozila do tri i po tone moći će slobodno da prolaze, dok teretna vozila preko tri i po tone za ulazak na Kosovo moraju posedovati odgovarajući sertifikat Crvenog krsta.

O MIRU I JEDINSTVU: Srbi sa severa Kosova su nekoliko dana po objavljivanju sadržaja tog dogovora odbijali da uklone barikade, ali su pre početka pregovora s Bilerom u Zvečanu dopustili da KFOR i ostali koriste alternativne putne pravce, a u Zubinom Potoku, Zupču i Leposaviću po jednu saobraćajnu traku. Pred vikend su najavili da će ostati na ključnoj barikadi u mestu Rudare dok njihovu delegaciju ne primi predsednik Srbije Boris Tadić.

S predsednicima severnokosovskih opština Tadić je razgovarao tri sata u nedelju 7. avgusta uveče. O rezultatima tog razgovora javnost je lakonskim saopštenjem obavestila predsednikova pres služba – da je predsednik Srbije poručio da su u pokrajini najneophodniji mir i jedinstvo; da je naglašena važnost podrške građana sa severa Kosova svojoj državi i podrška Srbije svojim građanima; a da su se učesnici sastanka složili da međunarodne institucije na Kosovu KFOR i EULEKS moraju ostati statusno neutralne...

ZUBIN POTOK NEĆE: Odbornici skupština četiri opštine sa severa Kosova (Kosovska Mitrovica, Leposavić, Zubin Potok i Zvečan) odložili su u utorak 9. avgusta odlučivanje o tome da li da uklone barikade postavljene 15 dana ranije i prepustili to kriznim štabovima.

Fotografije: TANJUG

Konstatovali su da ne postoje formalno pravni uslovi za održavanje zajedničke sednice, pošto sednici nisu prisustvovali odbornici iz Zubinog Potoka.

Ministar za Kosovo i Metohiju Bogdanović je na tu vest izjavio da je ugroženo srpsko jedinstvo i da su telefonski pozivi predstavnika nekih političkih stranaka iz Beograda, iz udobnih fotelja, apsolutno neprihvatljivi.

Demokratska stranka Srbije, koja ima najveći broj odbornika u Skupštini opštine Zubin Potok je pre toga saopštila vlastitu ocenu da je vlast politikom prikrivenog i puzajućeg priznanja nezavisnosti Kosova prekršila i vlastitu deklaraciju koju je nedavno usvojila u Skupštini Srbije (za koju DSS inače nije glasao). DSS podseća da u toj deklaraciji izričito stoji da se na administrativne prelaze mora vratiti stanje koje je važilo pre nasilne i jednostrane akcije izvršene 25. jula, a da sada vlast vrši pritisak na Srbe sa severa pokrajine da prihvate da NATO i albanske vlasti preuzmu upravu i na ovom delu pokrajine.

Tako, mimo očekivanja, ipak nije sasvim zamrznuta kriza koja je počela 21. jula, kada su odloženi pregovori Beograda i Prištine u Briselu, vlada Hašima Tačija zabranila uvoz robe i Srbije, a potom poslala specijalce ROSU na carinske prelaze Brnjak i Jarinje, na šta su Srbi sa severa Kosova odgovorili blokadom puteva, a jedna grupa zapalila prelaz u Jarinju.

Nakon što su Bogdanović i Stefanović u sredu 3. avgusta posle pet sati razgovora s generalom Bilerom došli do nacrta sporazuma, u

Pojačanje KFOR-a

Na aerodrom u Prištini u sredu oko 17.30 sleteo je prvi vojni avion s pojačanjem pošto je NATO odlučio da na Kosovo pošalje bataljon od oko 700 vojnika (Nemaca i Austrijanaca). Pojačanje je poslato na zahtev generala Bilera, koji 9. septembra predaje dužnost svom nasledniku nemačkom generalu Erhardu Drevsu, koji je inače od decembra 2001. do maja 2002. služio u okviru misije SFOR u Bosni i Hercegovini.

četvrtak ujutru u Zvečanu s njegovim sadržajem upoznali su predsednike opština Kosovska Mitrovica, Zvečan, Leposavić i Zubin Potok, a kasnije, na zajedničkoj sednici i 120 odbornika iz te četiri opštinske skupštine, odbornici su podržali predloge srpskog pregovaračkog tima, ali je predsednik opštine Zvečan Dragiša Milović te večeri ljudima na barikadi u Rudaru rekao da je odlazeći komandant KFOR-a nepouzdan sagovornik, da kupuje vreme pred odlazak i da je u pregovorima u četvrtak 4. avgusta došlo do zastoja zato što je Biler promenio stav i insistirao da preko Jarinja i Brnjaka KFOR propušta samo humanitarnu pomoć, a ne svaku robu, kako je izgledalo iz nacrta dogovora.

STANJE I PREGOVARAČ: Konvoj pomoći za Srbe (levo), Borko Stefanović

General Biler je, inače, tokom pregovora dva puta izjavio zapadnim medijima da su kriminalne strukture uzele za taoce stanovnike severnog Kosova, da plaćaju ljude na barikadama, itd. Ministar Bogdanović tvrdi da je srpska delegacija zbog takvih ocena protestovala tokom pregovora.

INSPEKTORI: Vlada Hašima Tačija je u sredu 3. avgusta kasno uveče, saopštila da ne priznaje dogovor KFOR-a i srpskih predstavnika, ali je Hašim Tači u četvrtak ujutru izjavio da je prethodne noći sa komandantom KFOR-a, postigao saglasnost. Priština je saopštila da je Bileru dostavila deset svojih uslova koji se tiču poštovanja suvereniteta i celovitosti Kosova i da je on to prihvatio.

Kosovska vlada je ostala pri svojoj odluci o zabrani uvoza robe iz Srbije i kosovski tržišni inspektori su 9. avgusta počeli proveru da li ima srpske robe u prodavnicama. Šef kosovske tržišne inspekcije Ruždi Šehu je najavio da će biti konfiskovana roba koja je uvezena nakon odluke kosovske vlade.

Prištinski list "Koha ditore" je najpre javljao da posrednik EU u dijalogu Prištine i Beograda Robert Kuper nije uspeo da ubedi vlasti u Prištini da započnu novu rundu razgovora sa Beogradom i da uspostave stanje na terenu kakvo je bilo pre 25. jula, ali kasnije je saopšteno da će pregovori biti nastavljeni 5. septembra.

Biće reči o carinskim pečatima. Srpski predstavnik će insistirati na tome da pečat bude u skladu sa Rezolucijom 1244, a prateća carinska dokumentacija – statusno neutralna.

Priština će očito insistirati da pečat ima kosovske državne simbole.

A posrednik Robert Kuper?

On je, kao što znamo, a valjda znaju i pregovarači, zagovornik doktrine o "novom liberalnom imperijalizmu": "Međusobno mi delujemo na osnovu zakona i otvorene kooperativne bezbednosti, ali kada je reč o staromodnim državama izvan postmodernog kontinenta Evrope, moramo se vratiti na grublje metode iz ranijih vremena – silu, preventivni napad, prevaru..." ◂

Milan Milošević

Diplomatske poruke

Nemački savezni ministar spoljnih poslova Gvido Vestervele i njegov britanski kolega Vilijam Hejg u izjavi za nemački list "Frankfurter algemajne cajtung" upozorili su Beograd i Prištinu da moraju da nađu diplomatsko rešenje "koje priznaje granice Kosova, unapređuje život svih i stavlja dve zemlje na put ka članstvu u EU", a "ako to ne učine, propustiće istorijsku priliku".

Po dikciji, njihova izjava očito nije "statusno neutralna".

Direktorka Kancelarije za evropske integracije Vlade Srbije Milica Delević ocenila je da će dešavanja na severu Kosova i Metohije uticati na mišljenje Evropske komisije, ali i na ukupno raspoloženje u zemljama članicama EU, koje će biti važno kada se bude donosila konačna odluka o kandidaturi Srbije za članstvo u EU. Ona konstatuje da je EK telo koje je obavezno da bude statusno neutralno pošto unutar EU nema saglasnosti o tome da li je Kosovo država ili ne, ali da EK prati i ono o čemu unutar EU postoji jaka saglasnost – a to je učestvovanje u regionalnoj saradnji.

Ruski ambasador u Beogradu Aleksandar Konuzin je za "Novosti", 3. avgusta, izjavio da se misija EU za vladavinu zakona, videći da se dešava bezakonje, prvo ogradila od bilo kakvog delovanja, a da je zatim stala na stranu Prištine – mada ima ovlašćenja da poništi odluke koje ugrožavaju bezbednost i javni red i mir, ona to nije učinila...

Ponašanje pripadnika EULEKS-a pominjao je prošle nedelje i ministar za KiM Bogdanović, a Beograd posle toga nije javno kritikovao ponašanje EULEKS-a.

Ministarstvo inostranih poslova Rusije pozvalo je EU, NATO i Ujedinjene nacije da spreče moguć nasilan pokušaj Prištine da uspostavi kontrolu nad severom Kosova gde žive Srbi.

Savet bezbednosti UN 24. avgusta treba da raspravlja o uzrocima nasilja koje je eskaliralo krajem jula na Kosovu. Srbija očekuje odgovore na pitanje ko je naredio da jedinice ROSU uđu na severno Kosovo, da li je to neko u međunarodnim organizacijama znao ili nije znao, a ako nije znao, zašto, kao i zašto je personal EULEKS-a napustio teritoriju severnog Kosova.

Portret savremenika: Dragan Marković Palma, opet

Ja sam čovek iz života

Švedski ambasador u Srbiji Krister Bringeus ocenio je da je lider Jedinstvene Srbije Dragan Marković Palma bio "ključni čovek za formiranje proevropske vlade Srbije". Na sajtu stranke Jedinstvena Srbija piše da je u vreme pregovora o formiranju vlade, 2008. godine "Jedinstvena Srbija održala čas iz odgovornosti i pragmatičnosti svim političkim faktorima u državi. Rečenica koju je izgovorio predsednik JS-a Dragan Marković Palma u toku pregovora: "Patriotizam se ne sipa u traktor" označila je sasvim nov pravac u političkoj realnosti Srbije, koji su mediji nazvali "pragmatični patriotizam"

Dragan Marković Palma, biznismen, gradonačelnik Jagodine, predsednik Stranke srpskog jedinstva i narodni poslanik u Skupštini Srbije – javnost ga različito doživljava, grde ga i hvale, optužuju i opravdavaju, napadaju i brane, dive mu se i podsmehuju. Njegova aktivnost privlači znatnu medijsku pažnju i samim tim podvojena mišljenja o njegovom liku i delu. Jedni ga smatraju kontroverznim političarem, čiji su stavovi često osporavani, jer su nedemokratski, poput stava o gej populaciji. Drugi ocenjuju da je sposoban i da ume da osluškuje potrebe naroda. Jedni kažu da je demagog i lukavi političar, dok drugi tvrde da je prostodušni praznoglavac i politički idiot. Jedni ga vide kao borca protiv bele kuge, a za druge je tek seoski provodadžija. Kako o gradonačelniku tako su i o gradu mišljenja podeljena: Jagodina je grad kriminala i Palmina despotija, tvrde neki, a drugi ističu da je reč o gradu uzoru i mestu blagostanja kojim rukovodi savremeni Robin Hud.

Fizički impozantna figura koja zauzima povelik prostor, obrijane glave po modi savremenih biznismena i žestokih momaka sa ulice. Govorom i izjavama pokazuje izrazit manjak političke kulture, i ne skriva višak volje za vladanjem. Sam Palma za sebe kaže: "Ja sam čovek iz života."

Marković je na čelu Jagodine od 2004. godine, a odbornik u Skupštini grada je već peti mandat. Postao je prvi čovek opštine Jagodina – bez problema. Osvojio je toliko glasova da, kažu, nije trebalo ni brojati. U celoj opštini osvojio je 80 odsto glasova, dok se njegova Jedinstvena Srbija izborila za skoro polovinu odborničkih mesta: 17 od 41. Objašnjava kojom je formulom osvojio birače: "U vreme najtežih godina kada je plata bila tri nemačke marke, siromašnima sam davao besplatno ugalj i drva, brašno, a od svojih sredstava izgradio sam 20 kilometara puta. Davao sam narodu, sada mi on vraća."

Dragan Marković je rođen 1960. godine u moravičkom selu Končarevo (kod Jagodine). Odrastao je u imućnoj seljačkoj porodici. Završio je trogodišnju Školu učenika u privredi u Jagodini.

Kao dečko pomagao je ocu u vađenju peska iz Morave i pečenju cigle. Iako potiče iz imućne porodice, Palma kaže da je imao teško detinjstvo: "Dok su se druga deca igrala, ja sam radio, služio, nosio. Ciglu smo, a to je mnogo težak zadatak, pravili sve dok nisu u modu došli oni gitarit blokovi. Onda smo pravili šećernu repu, imali smo njive pune repe. Proizvodili, pa prodavali."

U mlađim danima iznajmljivao je šatre i opremu za veselja, a kasnije organizovao i nastupe pevača na seoskim svetkovinama. U njegovim šatrama pevala je Svetlana Ceca Veličković. "Pevala nam je Cvetak zanovetak. Bila je devojče za koju je malo ko tada znao."

Sa estrade je prešao na špediciju. Kupio je špediter i konjče i počeo da se bavi transportom, najčešće uglja. Brzo je shvatio da se tu može dobro zaraditi i uz pomoć prijatelja dobio monopol za snabdevanje ugljem sindikata Fabrike kablova. Završilo se tako što je od države dobio narudžbinu da snabdeva ugljem Vojsku Jugoslavije. Trgovac automobilima postao je 1996. godine i tada je najavio da će prodavati audije, golfove i pasate. U leto 1997. osniva TV Palma plus. Na sajtu opštine Jagodina piše da je gradonačelnik i "privatni preduzetnik i vlasnik kompanije koja zapošljava preko 100 radnika i u čijem sastavu, osim televizije Palma plus (koja pokriva dve trećine prostora Srbije) posluje i preduzeće za transport i trgovinu, 1995. godine je proglašen za najboljeg menadžera i preduzetnika Srbije".

Palma otkriva svoj recept za uspeh: sve je u radu. "Mi, Markovići, mnogo smo vredni ljudi, slušamo starije i razmišljamo o budućnosti. Moj otac je uvek četiri posla radio i ja sam tu tradiciju nastavio."

Po priči Dragana Markovića patrijarhalna disciplina je razlog što nije upisao fakultet i što nije postao profesionalni bokser. "Trenirao sam boks i mnogo mi se svideo taj sport. Imao sam 15 profesionalnih borbi, a toliko mi se svidelo da sam napravio ring na livadi u Končarevu. Zabo četiri kočića, razvukao kanape i eto ringa. Međutim, kada sam imao 16 godina, otac mi je rekao da batalim boks jer mora da se radi. Otac mi nije dao ni na fakultet da idem jer neko mora da ostane da održava domaćinstvo i radi poslove. Mogao sam ja kasnije pet fakulteta da završim, nudili mi razni, ali ako nisam kad je bilo vreme, neću ni sada. Svaka čast visokoobrazovanima, ali životni fakultet i sve

Otac mi nije dao ni na fakultet da idem jer neko mora da ostane da održava domaćinstvo i radi poslove. Mogao sam ja kasnije pet fakulteta da završim, nudili mi razni, ali ako nisam kad je bilo vreme, neću ni sada

foto: D. Kujundžić

poslove koje ja znam, ne mogu da nauče ni na pet studija", kaže Marković. Palma nije postao bokser, ali je zato vlasnik kik-boks kluba "Palmini tigrovi".

Oženio u 19. godini, dok još vojsku nije odslužio. Roditeljima supruge Snežane nije bilo pravo što im se kćerka udala u 16. godini. Ima dva sina i petoro unučadi. Pravoslavac je, slavi Svetog Jovana.

Od oktobra 1995 predsednik je Fonda "Treće dete" za Pomoravski okrug. Palma je predložio da svi građani opštine daju godišnje po jedan dinar za Fond. Sada ženi Jagodince i daruje po 1200 evra za svaku rođenu bebu.

Dragan Marković Palma dobio je Orden Svetog Simeona Mirotočivog prvog reda (orden se dodeljuje za ljubav i pomoć Pravoslavnoj crkvi).

Političku karijeru počeo je kao član Stranke srpskog jedinstva Željka Ražnatovića Arkana u kojoj je od njenog osnivanja 1993. "Ušao sam baš u tu stranku jer sam hteo nešto novo. Ove druge stranke su se već izdvojile, a ja sam hteo da menjam nešto. Poslao sam upisnicu i to je to. Posle sam napredovao. Željka Ražnatovića Arkana se sećam kao dobrog i poštenog čoveka, domaćina. Posle smo (1998) sedište stranke prebacili u Jagodinu, a na izborima 2000. godine SSJ je samostalno prešao cenzus i ušao u parlament. Pogledajte koliko je tada stranaka samostalno ušlo u Skupštinu, kao i posle toga", kaže Palma.

Prethodno su njen lider i komandant Srpske dobrovoljačke garde Željko Ražnatović Arkan, kao i njegov kum Borislav Pelević, bili poslanici u Skupštini Srbije u ime grupe građana. Uprkos glamuroznoj kampanji u kojoj su učestvovale estradne zvezde sa Svetlanom Cecom Veličković na čelu, kasnije Arkanovom suprugom, SSJ nije tada osvojio nijedan mandat. Nakon ubistva Arkana u januaru 2000, kako piše u zvaničnom istorijatu, čelnici SSJ-a odlučili su da postanu jaka parlamentarna partija. SSJ je predstavljao najveće iznenađenje na decembarskim parlamentarnim izborima 2000. godine, osvojivši preko 200.000 glasova i 14 mandata.

Kad su 3. februara 1997. godine odbornici levice i SSJ-a Jagodina preoteli vlast od koalicije Zajedno, potpredsednik opštine je postao Dragan Marković. Levičarsko rukovodstvo podnelo je ostavke dva dana kasnije.

Leva koalicija i SSJ uzeli su vlast po drugi put 29. decembra 1998. godine kada je koalicija Zajedno izgubila većinu prelaskom sedam odbornika u SSJ. Sama smena vlasti se dogodila nakon odluke predsednika Skupštine da prekine sednicu zbog "opstrukcije". Naime, Palma je počupao kablove sa skupštinske govornice.

U vreme uličnih protesta zbog podržavljenja Studija B (maja 2000) portparol Nove demokratije u Jagodini rekao je da je u stranačke prostorije ušao Dragan Marković i pretio članovima Nove demokratije. Palma je negirao da se nasilnički ponašao. Po njegovom, došao je kada su se predstavnici opozicije dogovarali o demonstracijama pred njegovom televizijom.

Dragan Marković Palma je prošle godine počeo da prima platu iz gradskog budžeta, koja iznosi 79.000 dinara. "Odlučio sam da mi plata bude 79.000 dinara jer hoću da podelim sudbinu sa mojim građanima", rekao je ►

VREME

Na ovoj stranici u štampanom
izdanju nalazi se reklama

Otvoreno se zalagao da se gej parada u Srbiji ne održi, a imao je i izjave tipa: "Ako će pederi da me brže uvedu i pomognu da budem u EU, onda je bolje da napustim politiku i da odem da čuvam ovce

Marković i precizirao da ne koristi automobil gradske skupštine, već automobil svog preduzeća i dodao da mu Skupština ne plaća ni telefon ni dnevnice, pa će platu koristiti za troškove goriva i telefona.

Za poslanika Skupštine Srbije izabran je decembra 2000, a od Sretenja 2004. je predsednik stranke Jedinstvena Srbija. Naime, Stranka srpskog jedinstva je na izborima 28. decembra nastupila u koaliciji sa nekoliko vanparlamentarnih stranaka pod imenom Koalicija "Za narodno jedinstvo", u kojoj su još Narodna seljačka stranka, Narodna stranka, Naš dom Srbija i Srpska stranka čiji su lideri Marjan Rističević, Milan Paroški i Radovan Raka Radović. Koalicija nije uspela da pređe cenzus za ulazak u Skupštinu, i dotadašnji zamenik predsednika Stranke srpskog jedinstva Palma i nekoliko opštinskih odbora te stranke formirali su novu partiju – Jedinstvenu Srbiju.

Stranka Jedinstvena Srbija po samorazumevanju je stranka malih ljudi koja ispunjava predizborna obećanja, u javnosti se prikazuje kao stranka akcije i delovanja. Jedinstvena Srbija nastupa s pozicija levog centra i obraća se narodu koji teško živi i sve je siromašniji. Jagodinu, koju već pet godina vode Dragan Marković Palma kao gradonačelnik i njegov tim iz Jedinstvene Srbije, navode kao najočigledniji primer domaćinskog upravljanja i pelcer kako treba raditi u Srbiji. Hvale se time da su za dva mandata uspeli da od nekada skromnog Svetozareva naprave modernu opštinu sa akva-parkom, zoološkim vrtom i nizom događaja i objekata koje njegove kolege predsednici mogu samo da obećavaju. Uz to, Palma ne uzima platu, ukinuo je reprezentaciju, šalje đake i poljoprivrednike na putovanja, daruje studente, penzionere, ugrožene, porodilje, pa čak i ženi neženje.

Švedski ambasador u Srbiji Krister Bringeus ocenio je da je lider Jedinstvene Srbije Dragan Marković Palma bio "ključni čovek za formiranje proevropske vlade Srbije". Na sajtu stranke Jedinstvena Srbija piše da je u vreme pregovora o formiranju vlade, 2008. godine "Jedinstvena Srbija održala čas iz odgovornosti i pragmatičnosti svim političkim faktorima u državi. Rečenica koju je izgovorio predsednik JS-a Dragan Marković Palma u toku pregovora: "Patriotizam se ne sipa u traktor" označila je sasvim nov pravac u političkoj realnosti Srbije, koji su mediji nazvali "pragmatični patriotizam".

Odmalena je voleo životinje pa je zato napravio zoološki vrt.

Palma odbacuje primedbe o akva-parku, zoološkom vrtu i drugim njegovim projektima: "Neki političari su me kritikovali da sam doveo majmune da jedu, a da građani nemaju šta da jedu, a evo prošle godine je u našem gradu bilo 500.000 turista. Ne samo da su platili karte, već su spavali negde, nešto jeli i pili. Ovaj grad je postao turistički, industrijski i studentski centar. Ja ne živim od politike i zato nemam dlake na jeziku."

Dragan Marković Palma tvrdi da nema nikakve veze sa ubistvom novinara Milana Pantića i dodaje da je laž o njegovoj umešanosti u taj događaj svojevremeno lansirao Vojislav Šešelj. "Pantić nikad nije negativno pisao o meni. Nijedno slovo. Bio je veoma korektan novinar. Tu laž je prvi plasirao Vojislav Šešelj u Skupštini Srbije. Tužio sam ga zbog toga, ali sam povukao tužbu kad je otišao u Hag."

Iako član vladajuće koalicije, Palma nije podržao Zakon o zabrani diskriminacije, koji je uslov za ulazak Srbije u EU. Otvoreno se zalagao da se gej parada u Srbiji ne održi, a imao je i izjave tipa: "Ako će pederi da me brže uvedu i pomognu da budem u EU, onda je bolje da napustim politiku i da odem da čuvam ovce." Na konstataciju da je njegov koalicioni partner i ministar policije Ivica Dačić kazao da će se pojaviti na paradi, Marković je istakao da je njegovo pravo da radi šta hoće i da on misli drugačije. "Ne moramo svi da imamo isto mišljenje, to je demokratija. Od mene ne može da se dobije podrška za to", zaključio je Marković.

Jelena Karleuša, proglašena gej ikonom, u žestokoj odbrani gej parada raspalila je po Palmi i mitropolitu Amfilohiju: "Palma je politički idiot koji ne zna da sastavi jednu prostoproširenu rečenicu! On ne sme da sedi u Narodnoj skupštini, i žao mi je što postoji socijalni stalež koji može da glasa za njega."

Pre nego je postao umereni evropejac, bio je žestoki protivnik NATO-a. "Mi znamo da je nemoguće boriti se protiv Zapadne alijanse, ali Srpska dobrovoljačka garda je odlično obučena formacija i ona će se svim silama boriti protiv svakog ko ugrozi i jedan pedalj srpske zemlje", govorio je Palma pre NATO agresije.

Posle NATO bombardovanja Marković je rekao da se, nakon jedinstva za vreme vazdušnih udara NATO-a dogodila stara priča o razjedinjavanju Srba. "Po gradovima naše republike počele su šetnje, mitinzi i zahtevi za vanredne izbore. Zašto ti organizatori mitinga i demonstracija nisu pozvali narod na ulice da protestuju zbog Rezolucije 1244, po kojoj Srbi i nealbansko stanovništvo na Kosmetu moraju biti bezbedni, a KFOR i UNMIK to ne sprovode?" "Ti predvodnici demonstracija hteli su da zloupotrebe narod", ocenio je Palma.

Pre oktobarskih promena govorio je da "ne može da razume čelnike nekih opozicionih partija koji optužuju predsednika SRJ Slobodana Miloševića da je kriv što je na drugačiji način rešen problem Kosova i Metohije. Sve parlamentarne stranke učestvovale su u donošenju odluka od značaja za Kosmet i Srbiju, a sada peru ruke kako nisu bile za rat, nego za mir." ◂

Dragoslav Grujić
i Dokumentacioni centar "Vreme"

Ispovest zločinca Milana Lukića

Gadosti haškog sužnja

Ako radikali ili bilo ko drugi hoće da se hvalisa i podržava ratne zločince, to je jedna i uglavnom njihova stvar, ali ako to čini institucija, pritom i crkvena (makar i formalno, ustavno odvojena od države), promovišući takvo pisanije, onda je to stvar svih građana Srbije

NIJE NEOBIČNO DA osuđeni čak i za najteže zločine odluče robijaške dane kratiti piskaranjem, pa onda to štivo i objaviti, ako ima zanimanja za njihov lik i djelo. Eno nam se raspisala cijela plejada, od najproduktivnijeg Milorada Ulemeka Legije do haške pokajnice (koja je na kajanje u međuvremenu zaboravila) Biljane Plavšić, preko prvog *debejca* Radomira Markovića, pa sve do već slobodnog haškog osuđenika Sime Zarića koji se, doduše, nekako više bavio *pjesnikovanjem*. Vojislav Šešelj na neki način također spada u taj spisak, s time što njegove knjižurine svakih par mjeseci produciraju njegovi stranački drugovi.

Ovoga puta su, međutim, srpski radikali prevršili mjeru. Izdali su, naime, nešto što se zove *Ispovest haškog sužnja* Milana Lukića. Taj zločinac osuđen je u Haškom tribunalu zbog ratnih zločina u Bosni i Hercegovini na doživotnu robiju; ostaje da o prvostepenoj presudi svoje kaže još drugostepeno vijeće, koje će o žalbama raspravljati sredinom septembra. Zvati Lukića zločincem nije kršenje presumpcije nevinosti: on je, naime, u Srbiji pravomoćno osuđen na 20 godina zatvora zbog zločina u Sjeverinu, ubijanje mirnih putnika autobusa koje je rukovođen njihovim nesrpskim imenima pobio. Ubijeni su: *Mehmed Šebo, Zafer Hadžić, Medo Hadžić, Medredin Hodžić, Ramiz Begović, Derviš Softić, Medhad Softić, Mujo Alihodžić, Alija Mandal, Sead Pecikoza, Mustafa Bajramović, Hajrudin Sajtarević, Esad Džihić, Ramahudin Ćatović, Idriz Gibović i Mevlida Koldžić.*

HAŠKI POPIS STRAVE: U Haškom tribunalu osuđen je zbog progona na političkoj, rasnoj i vjerskoj osnovi, ubojstava, nečovječnih djela, istrebljenja (zločina protiv čovječnosti) i okrutnog postupanja. Evo samo nekih točaka optužnice: odveo sedam bosanskih Muslimana na obalu Drine, u blizini Višegrada, prisilio ih da se postroje na obali, te pucao na žrtve, ubivši petoricu; prisilio je sedam bosanskih Muslimana iz pilane i tvornice namještaja "Varda" u Višegradu da odu na obalu Drine i pobio ih; u jednu kuću u Pionirskoj ulici u Višegradu zatvorio je oko 70 žena, djece i starijih muškaraca, bosanskih Muslimana, zatim je kuću zapalio, a one koji su pokušavali pobjeći kroz prozore ubijao je mecima; isto je napravio i u jednoj kući u obližnjem selu Bikovac, zatvorivši opet oko 70 žrtava u kući i bacivši potom unutra nekoliko eksplozivnih naprava; tu su i silovanja i pojedinačna ubojstva, kao i premlaćivanje zatočenih Muslimana u višegradskom logoru.

On i njegov suosuđeni Sredoje Lukić, po nalazu prvostepenog haškog sudskog vijeća, zločine za koje im se sudilo – a Milan Lukić je lično ubio najmanje 132 civila od 1992. godine pa nadalje – "počinili su uz bezdušan i gnusan prezir prema ljudskom životu". Po mišljenju tog suda, zločin u Pionirskoj ulici u Višegradu i obližnjem Bikavcu "najgori su primjeri nečovječnih postupaka jednog čovjeka prema drugom" i zauzimaju "istaknuto mjesto u historiji ljudske nečovječnosti, koja je isuviše duga, žalosna i ogavna".

"Na kraju dvadesetog vijeka, obilježenog ratom i krvoprolićem kolosalnih razmjera, ovi užasavajući događaji ističu se po gnusnosti spaljivanja, po očiglednom predumišljaju i proračunatosti koji ih definišu, po tome kako su žrtve iz čiste bezdušnosti i surovosti sprovedene, zatvorene i zaključane u te dvije kuće da bi se našle potpuno bespomoćne u paklu koji je onda nastao, po stepenu boli i patnje koje su žrtve trpjele dok su žive gorjele. U tom činu zatiranja svakog traga pojedinačnim žrtvama, počiva nečuvena surovost koja itekako mora povećati težinu koja se pripisuje ovim zločinima", kaže se u prvostepenoj presudi.

Što o tome, po ocjeni suda, užasavajućim zločinima, ima reći zločinac Lukić: "Ni na ostacima drvenog poda, unutrašnjim i spoljnim zidovima nije bilo nikakvog traga od podlizivanja vatre... Ali šta je sa ljudima? Gde je nestalo 70 mučenika, živih buktinja? Od 70 Muslimana, navedenih imenima i prezimenima iz sela Koritnika, među kojima je i šest pridruženih iz Sasa, 30 uopšte nema matični broj...", piše taj "haški sužanj", koji je najprije godinama slobodno živio i bavio se raznim "biznisima" po Bosni i Hercegovini i Srbiji, da bi nakon što se pravda ipak pokrenula pobjegao i bio uhapšen u dalekoj Argentini.

RADIKALSKO SAOSEĆANJE: Sudeći po "ispovijesti", Lukić – kojega preživjeli svjedoci opisuju kao jednog od najvećih i najbezdušnijih zlikovaca koji su harali Bosnom u prljavom ratu – ni danas ne osjeća niti mrvice kajanja. Ali, nije problem u njemu, problem je u srpskim radikalima koji su knjigu izdali (kao što je uvriježeno, i nju prodaju tek podobnima u svom sjedištu, zemunskom Magistratu). U intervjuu "Slobodnoj Evropi" prije nekoliko dana Šešeljev doglavnik Dragan Todorović na pitanje da li dvije presude, od kojih jedna domaća i pravomoćna, ipak ne traže neku zadršku kad je obrana ratnog zločinca posrijedi, kaže: "A da li je to argument kada je u pitanju Srbija i kada su u pitanju osude za neke stvari koje su čisto političke prirode? Čitalac koji uzme knjigu, čita je i donosi sud o tome. Znate, mi možemo da mislimo da je to istina ili da nije istina, ali ovako postoji samo jedna jedina istina... Evo i za vas je to gotova stvar! Presuđeno je i gotovo!". Jest da je dometnuo i ponešto da ne brani ratni zločin, ali eto, Haški tribunal se mjeri sudbinom njihovog haškog sužnja Vojislavom Šešeljem i ničim drugim, a Šešelj je – kao što svi znaju – nevin u haškim bukagijama već tolike godine...

Tih nešto više od 220 stranica (tu su i tabele s imenima poginulih Lukićevih "suboraca" i fotografija i geografskih karata, naime), – nakon *a la Legija* opisa junačkog ratovanja, bijega u Argentinu i hapšenja, pa potom druženja s drugim, sve nevinim do nevinijega, haškim sužnjima u Sheveningenu – završava rečenicom: "U ime Oca i Sina..."

Možda je ta rečenica ponukala nekoga da za promociju omogući prostorije Parohijskog doma Hrama Svetog Save u Beogradu. Sama crkva se dosad nije oglasila, ali jesu nadležni iz svetosavskog hrama: nisu znali da iza

O "JUNAČKOM" RATOVANJU I SVEMU ŠTO JE SLEDILO: Milan Lukić

foto: Reuters

promocije stoje radikali, svećenici nisu u promociji sudjelovali, a oni koje je javnost vidjela na fotografijama s promocije tek su zaposleni u Hramu.

I ništa više, sve do sada, utorka navečer, kad nastaje ovaj tekst, iako bi javnost – barem onaj dio javnosti koji se gnuša zločinaca i njihovih nedjela, koji suosjeća sa žrtvama i koji kao problem vidi nesuočavanje s krvavom prošlošću – morala dobiti odgovor. Ako ni zbog čega drugoga, onda zbog novca oko kojega se sve obrće: ako uz sve ostale poreze plaćamo porez i za crkvu, pa i Srpsku pravoslavnu (ponajviše), ne bismo li morali dobiti odgovor na pitanje kako je moguće da jedna takva institucija promovira pisanije jednog ratnog zločinca, kojega se svaki normalan čovjek stidi, ne zbog pripadnosti nekoj naciji (bilo kojoj), nego zato što je pripadnik ljudskog roda uopće?

NOVO PONIŽENJE ŽRTAVA: Ako radikali, ili bilo tko drugi, hoće hvalisati i podržavati ratne zločince, to je jedna i uglavnom njihova stvar, ali ako to čini institucija, pritom i crkvena (makar i formalno, ustavno odvojena od države), onda je to stvar svih građana Srbije. Vjerske institucije, pa i SPC, financiraju i oni – da ne govorimo o ateistima i agnosticima, to nadilazi ovu priču – koji i danas tuguju za svojim najmilijima iz Sjeverina, porodice ubijenih Mehmeda Šebe, Zafera Hadžića, Mede Hadžića, Medredina Hodžića, Ramiza Begovića, Derviša Softića, Medhada Softića, Muje Alihodžića, Alije Mandala, Seada Pecikoze, Mustafe Bajramovića, Hajrudina Sajtarevića, Esada Džihića, Ramahudina Ćatovića, Idriza Gibovića i Mevlide Koldžić.

Ako se nekome učini pretjerivanjem ponavljanje imena ljudi iz Sjeverina koje je Milan Lukić pobio, evo opravdanja: o žrtvama gotovo nitko da ne govori (ne samo u ovom slučaju), njih svuda u regiji dijele kao i zločince, na "naše" i "njihove". Iako, svi u ustavima imamo da su svi građani jednaki, vjere i crkve imaju isto to – svi su *ljudi* jednaki – praksa nas demantira.

Ako sve to, gdje je to pisanije ratnog zločinca promovirano i tko što nije znao o tome, i zanemarimo, ostaje činjenica da je naša svakodnevnica još jednom zagađena neprimjerenom gadošću i nečovještvom i da smo u pravu mi koji smo to doživjeli kao još jedno (u nizu) nipodoštavanja i novog vrijeđanja žrtava strašnih zločina. ◂

Tatjana Tagirov

Dečja pornografija

Operacija "Delego" i pedofilska

Jedna od najodvratnijih perverzija, sadističko iživljavanje nad decom, došla je do praktično planetarno organizovane faze putem interneta. Mada su stručnjaci slutili da takvih zločinaca ima više nego što se inače misli, rezultati zajedničke operacije američkih i vlasti još trinaest zemalja (među kojima i Srbije) zaprepašćuju. Procenjuje se da je najmanje 500 ljudi uvezano u tu jezivu internetsku mrežu; od toga je pedesetak uhapšeno, dvadesetak identifikovano, a operacija traje i dalje

SVE JE POČELO pre nekoliko godina operacijom "Nest Egg" (Jaje u gnezdu), zajedničkim naporom na razotkrivanju međunarodnih lanaca dečje pornografije. Ta je operacija nastavljena drugom, "Joint Hammer" (Zajednički čekić), a od 2009. do sada traje pod imenom "Delego" (od latinskog ustupiti). Kao da priči nema kraja. Neki koji se time bave kao istražitelji kažu da kraja i nema.

Seksualnog zlostavljanja dece i širenja dečje pornografije bilo je – da se razumemo – oduvek; i pre interneta. Setimo se samo srednjovekovnog monstruma, bogatog plemića Žila de Rea (Gilles de Rais) iz dvanaestog veka kojim i danas plaše decu po Francuskoj. U jednom trenutku došlo je do opreznog povezivanja zlostavljača dece u lokalnim razmerama (čuveni belgijski slučaj). Danas – i s time se treba suočiti – zlostavljači dece udružuju se na planetarnom nivou, preko interneta, koristeći veoma prefinjene tehničke metode, ravne kriptografskim dostignućima Al Kaide (o nekim drugim organizacijama nećemo). Koliko je to opasno, pokazala je operacija "Delego".

Mreža "Dreamboard" koja je poslednja otkrivena u okviru operacije "Delego" veoma je pažljivo hijerarhijski strukturisana; od članova zahteva stalne priloge (što jezivije, to bolje), ako neće da budu isključeni; traži se strogo pridržavanje složenih bezbednosnih procedura; podstiče se surovost koja vodi usponu u hijerarhiji. Ta je hijerarhija trostepena: članovi, VIP-članovi i Super Vip članovi. Uspon se postiže slanjem što okrutnijih slika i video-snimaka na sajt. Žrtve su deca do 12 godina starosti i to je naglašeno u pravilima.

TEHNIKA UČLANJENJA: Tehnička organizacija "Dreamboarda" usavršena je do visokog stepena. Iz saopštenja koja su američke i druge vlasti do sada izdale ne vidi se – s razlogom – glavno: kako se postaje član. Sa izvesnošću se može pretpostaviti da je slanje manje ili više nasumičnih e-mail poruka sa opet manje ili više otvorenom ponudom za dečju pornografiju jedan od načina. U najmanje jednom slučaju ovdašnji primalac takve poruke smesta je obavestio Službu za kompjuterski kriminal MUP-a Srbije i ustupio im je poruku. Poruka je sugerisala vebsajt sa ruskom adresom i bila je na polupismenom engleskom jeziku. Nudili su se DVD-jevi sa eksplicitnom dečjom pornografijom – za početak, sa ruskim sajtovima gde se mogu naručiti. Rusija je jedna od 13 zemalja gde je "Dreamboard" imao članove i administratore sistema; pravila mreže su na engleskom, ruskom, japanskom i španskom jeziku. Mreža je bila aktivna u najmanje 13 zemalja: SAD, Kanadi, Danskoj, Ekvadoru, Francuskoj, Nemačkoj, Mađarskoj (sugerisano u pomenutoj poruci), Keniji, Holandiji, Filipinima, Kataru, Srbiji, Švedskoj, Švajcarskoj. Članovi su – naravno – koristili kodna imena; svako slanje pornografskog materijala išlo je uz lozinku koju znaju samo drugi članovi (pitanje je i kako se lozinka dodeljuje; kako su vlasti za to saznale itd., ali to je pokriveno tajnošću

internacionala

istrage). Članovi su "Dreamboardu" pristupali putem "proxy" servera, koji su preusmeravali internetski saobraćaj kroz druge računare, skrivajući tako lokaciju članova i otežavajući otkrivanje takvog saobraćaja.

S druge strane, policijske agencije i službe bezbednosti u SAD i širom sveta naučile su u međuvremenu svašta. Internet nije more u kojem plivaju samo pedofili; ima tu i drugih ajkula: teroristi pre svega, ekstremni desničari, narkodileri, perači novca, trgovci oružjem, varalice itd. Ako policije i službe bezbednosti udruže snage; ako dobiju tehničku podršku velikih sila (pre svega SAD i Britanije); ako odvoje dovoljno ljudi, novca i tehničkih resursa – niko im neće promaći. Svaka IP (Internet Protocol) adresa može se na kraju locirati, bez obzira na broj posrednih "proxy" servera; treba samo volje, ljudi, tehnike i para. Izgleda da su vlade i nadležne službe ovih 13 zemalja ozbiljno shvatile sa čime imaju posla, što je za svaku pohvalu. Ako se setimo akcije "Sablja", kada smo dobili tehničku pomoć velikih sila, uključujući i sistem "Echelon", biće nam jasnije koji su kapaciteti u pitanju. Srbija je u saradnji sa ostalima već uhapsila najmanje pet lica, a istrage i dalje traju. Neka uteha je da nijedno dete iz Srbije nije bilo zlostavljano za mrežu "Dreamboard", ali to ne znači i da neće biti ako se akcija ne nastavi. Reč je o trajnom problemu: jednu pedofilsku družinu uhvate, ali se javljaju nove. Izgleda da su nadležni to shvatili.

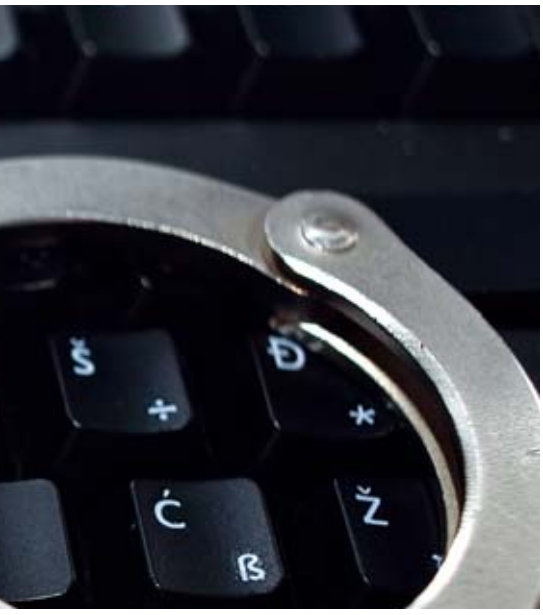

foto: A. Anđić

BRATSTVO UNAKRSNOG SADIZMA: Američko Ministarstvo pravde, Domovinska bezbednost, Imigracija i carina, kriminalistička odeljenja svih tih agencija i tužilaštvo Zapadne Luizijane zvanično su prošle nedelje objavili da su od ukupno preko 500 lica upletenih u mrežu "Dreamboard" optužili 72 lica, a uhapsili 52 u SAD i drugim zemljama. Od 52 optužena i uhapšena lica, njih 13 je priznalo krivicu u SAD; četiri lica su već osuđena na kazne između 20 i 30 godina zatvora, sa obaveznim doživotnim nadzorom po puštanju na uslovnu slobodu ili po odsluženju kazne. To je tek početak: ostale zemlje procesuiraće svoje pedofile po svojim zakonima, ali operacija je daleko od završetka i zato iz drugih zemalja nema detalja o toku istraga. Jasno je, međutim, da je ovde reč o jednoj od onih velikih operacija u kojima jednom raskloplјene zločinačke organizacije pružaju nove tragove kojima treba ići. Nema te konspiracije koja će odoleti brojnim nađenim tragovima, nagodbama sa pohapšenim zaverenicima i dobrom policijskom radu.

Od svega toga ne bi trebalo da nam bude lakše. Ono što zabrinjava i ledi krv u žilama je motivacija koja te sadističke pedofile pokreće. Izgleda da je reč o potrebi uveliko potcenjenoj, čim su se potrudili da se povežu planetarno, da osnuju visoko hijerarhizovano udruženje sa preciznim pravilima, da – na kraju krajeva – toliko rizikuju. Zbog čega? Zbog prilike da gledaju kako neko njima sličan muči, siluje i maltretira decu mlađu od 12 godina; da sami to rade i onda snimke šalju istima takvima preko internetske mreže.

To ne treba uzimati olako; to ne treba gurati pod tepih; pogledajte samo šta se po raznim crkvama događalo. To je stvar ozbiljna toliko da se ne može preceniti: reč je o patnji dece. ◂

Miloš Vasić

Pedofilska e-mail trgovina

Hello my friend! Can be you did not remember me.

Sometime we talk with you about porno with young models(4-11 y.o.), child porn. I know – you love it! I love fuck kids too!

Some peoples (my good friends from Hungary) has recommended me a great web site with the small kids.

Did I know many sites, but this is a real one.

They really send their DVDs, I just ordered one disk with raping kids video and I received this within 2 weeks.

I ordered disks on 5-6 CP sites but other sites din't send anything to me,

did I spended too much money and time to find this real russian studio.

I think – can be you too want to get some hot child vids without any risk.

You can order it, this is real good stuff and good quality. I just checked it, enjoy!

Site of this russian studio: *izostavljeno*

Sorry for my english, if a message have some errors.

Good Luck my friend, and be careful with this hobby!

Potpis izostavljen

my key *izostavljeno*

Primena Zakona o lustraciji u Makedoniji

Blaćenje u nacionalnom interesu

Ovog leta makedonsku javnost potresa slučaj reditelja Vladimira Milčina, profesora glume i izvršnog direktora Fonda za otvoreno društvo Makedonije, koga je Komisija za lustraciju označila kao saradnika "tajne službe"

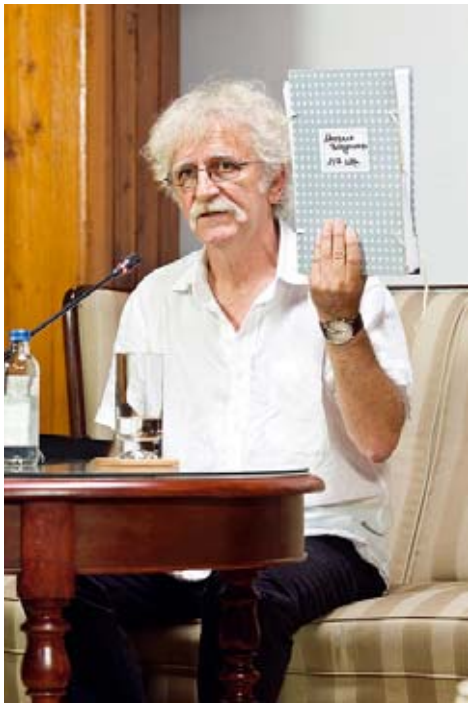
Prva zemlja bivše SFRJ koja je počela da primenjuje Zakon o lustraciji je Makedonija. Zakon o utvrđivanju dopunskih uslova za obavljanje javne funkcije, što je zvaničan naziv makedonskog Zakona o lustraciji, stupio je na snagu 6. februara 2009, a ostaće na snazi do 6. februara 2013. Njegova priprema počela je odmah posle parlamentarnih izbora 2006. godine na kojima je pobedu odnela koalicija na čijem je čelu VMRO-DPMNE Nikole Gruevskog.

Javni funkcioneri su tada dobili rok od trideset dana da dostave overene izjave da nisu bili saradnici Službe državne bezbednosti u periodu od 1944. do 2008. Najavljeno je da u prvom "talasu" Komisija treba da "proveri" oko 250 političara među kojima su predsednik države, premijer i ministri, kao i predsednici opština u toj zemlji.

Od kada je Zakon počeo da se primenjuje, počele su i kontroverze. Zakon je kreiran prema modelu poljskog zakona na osnovu kojeg su braća Kačinski pokušali da kompromituju istaknute lidere Solidarnosti. Jedini otpor donošenju zakona u Makedoniji pružao je civilni sektor, jer je već tada bilo indicija da su moguće zloupotrebe kojim bi se diskreditovali politički neistomišljenici. Kuriozitet je da je najveća opoziciona partija, Socijaldemokratski savez Makedonije, glasala za taj zakon plašeći se etikete "komunjare".

Predsednik Ustavnog suda Republike Makedonije Trendafil Ivanovski bio je prva poznata "žrtva" lustratora. Posle odluke Komisije da je bio saradnik "tajnih službi" i posle dve sudske odluke, bio je prinuđen da podnese ostavku. U javnosti je to bilo protumačeno kao pritisak na Ustavni sud koji je poništio nekoliko zakona donetih u periodu nakon 2006, od kada su na vlasti Nikola Gruevski i njegova VMRO-DPMNE. Ustavni sud je poništio i neke članove prve verzije Zakona o lustraciji, a sada, posle ostavke Trendafila Ivanovskog, odugovlači se sa odlukom o ustavnosti verzije koja je sada na snazi.

LETNJE ČAROLIJE: Ovog leta makedonski mediji nisu morali da pronalaze miša u pivu ili bubašvabe u hlebu. Prevremeni parlamentarni izbori održani su 6. juna, na njima je pobedio i do sada vladajući VMRO-DPMNE Nikole Gruevskog, a Komisija za lustraciju je aktivnija nego što se to očekuje od jedne državne komisije tokom žarkog leta.

OSUĐEN NA LUSTRACIJU: Vladimir Milčin

Nešto pre izbora u medijima bliskim Nikoli Gruevskom objavljivani su delovi iz dosijea (nije moguće utvrditi da li su dosijea autentična ili lažna) članova rukovodstva Demokratske unije za integraciju, najjače partije makedonskih Albanaca, uključujući i lidera te partije Alija Ahmetija, na osnovu kojih se tvrdilo da su oni sarađivali sa saveznim i republičkim organima Službe državne bezbednosti osamdesetih godina. Neki analitičari smatraju da je to bila jedna vrsta ucene Ahmetijeve partije da bi bili kooperativni u budućoj vladi.

Ovih dana se najavljuje lustriranje četiri člana Makedonske akademije nauka i umetnosti od kojih su dvojica istoričari, a dvojica pisci, kao i jedne veće grupe novinara. Mediji koji objavljuju ove najave uglavnom se pozivaju na "dobro obaveštene izvore" iz Komisije.

Međutim, ono što ovog leta zaista potresa makedonsku javnost jeste slučaj reditelja Vladimira Milčina, profesora glume i izvršnog direktora Fonda za otvoreno društvo Makedonije, koga je Komisija za lustraciju označila kao saradnika "tajne službe".

SLUČAJ DRAMATURG: Da podsetimo, Vladimir Milčin je poznat ovdašnjoj javnosti kao reditelj predstave *Sveti Sava* Narodnog pozorišta iz Zenice, rađene po tekstu Siniše Kovačevića, čije izvođenje je 31. maja 1990. u Jugoslovenskom dramskom pozorištu prekinula grupa od pedesetak pripadnika Srpskog omladinskog bloka predvođena protojerejom Žarkom Gavrilovićem, liderom tada tek osnovane Srpske svetosavske stranke. Glavnu ulogu u predstavi igrao je Žarko Laušević, tada na vrhuncu popularnosti i karijere. On se suprotstavio izlivima banalnosti, gluposti i primitivizma u odbranu prava pozorišta i glumaca na dostojanstvo i sopstveni stav, međutim ovaj događaj je obeležio njegov život ("Više od bekstva", "Vreme" br. 966).

Vladimir Milčin od 1982. godine predaje glumu na skopskom Fakultetu dramskih umetnosti, a bio je i u četiri dvogodišnja mandata dekan tog fakulteta, što ga čini osobom na javnoj funkciji, pa samim tim podleže i Zakonu o utvrđivanju dopunskih uslova za obavljanje javne funkcije. Kao takav bio je obavezan da Komisiji podnese izjavu o tome da li je sarađivao sa organima državne bezbednosti. Milčin je takvu izjavu i dostavio,

NOVOKOMPONOVANO SKOPLJE: Lažni barok i antika

Fotografije: REUTERS

izjavljujući da nije sarađivao, odnosno da nije bio saradnik DB-a.

Međutim, priča o Milčinu i Državnoj bezbednosti i njenim aktivnostima počinje nešto ranije. Godine 2000. Makedonija je donela Zakon o uvidu i lična policijska dosijea koja su vođena iz ideoloških i političkih razloga. Zakon je imao važnost godinu dana. U razgovoru za "Vreme" profesor Milčin kaže da ga je Dosta Dimovska, tadašnja ministarka unutrašnjih poslova u vladi koalicije VMRO-DPMNE, preko jedne rođake obavestila da ima dosije i da će mu ga ona, ako je poseti, dati. "Nisam bio iznenađen da je SDB vodio dosije o meni", kaže Milčin. "Ali, umesto da odem kod ministarke, otišao sam na šalter MUP-a 10. novembra 2000, popunio obrazac sa pitanjem da li postoji dosije o meni i 4. decembra 2000. godine dobio sam pismo MUP-a da je 'evidentirano postojanje ličnog dosijea iz političkih i ideoloških razloga'. Pozvali su me 22. decembra iste godine da ostvarim uvid u svoj dosije." U MUP-u je video da dosije koji je o njemu vodio DB nosi broj 25630 i da ima 217 strana. Prema tada aktuelnom zakonu građanin je mogao da dobije fotokopiju svog dosijea, ali ne i original. "I danas čuvam dokument br. 376 da sam platio 334 denara za fotokopiranje. Po današnjem kursu to bi bilo oko 5,5 evra", kaže Milčin.

Iz dosijea Vladimir Milčin saznaje da je imao pseudonim "Dramaturg" i da je "pod operativnom obradom" od 1976. godine. Razlozi zbog kojih je postao predmet interesovanja Službe su mnogobrojni: istupanje sa anarholiberalističkih pozicija, učešće u beogradskim studentskim demonstracijama 1968. (Milčin je studirao na FDU u Beogradu i diplomirao 1970. godine), osnivanje časopisa "Fokus", osnivanje avangardnog teatra "Sveti Nikita Goltarot", kontakti sa licima sa Beogradskog univerziteta i pokušaji da se na repertoar Makedonskog narodnog teatra postavljaju dramska dela autora koji su anarholiberali. Određena mu je kontrola pošte i telefonskih razgovora, po potrebi instaliranje prisluškivanja u stanu, praćenje i sl. "Sve ove mere traju oficijelno do 19. avgusta 1987", kaže Milčin, "ali jedna, tzv. Službena beleška datirana 3. novembra 1987. godine pokazuje da je SDB nastavio da prati moje aktivnosti i kasnije, posebno posle mog intervjua zagrebačkom 'Danasu' u kojem protestiram zbog policijskog nasilja u Vevčanima i kritički opserviram stanje u Makedoniji." U tom desetogodišnjem periodu SDB je još osam puta potvrđivao razloge za operativnu obradu, a razlozi su gradirani sve do nivoa da je konstatovana "aktivna i organizovana neprijateljska delatnost u cilju podrivanja i rušenja ustavnog poretka". Jedan od grehova koji mu je pripisivan je to što "gura na repertoar češke autore, na primer Kundera", piše u dosijeu.

Ovaj dosije Vladimir Milčin objavljuje u obliku feljtona na portalu *www.plusinfo.mk*, a neke delove je čitao na međunarodnim konferencijama u regionu na kojima je učestvovao.

LUSTRIRANJE MILČINA: Ovog leta skopska televizija "Kanal 5" počela je da objavljuje informacije iz "pouzdanih izvora" da je bivši dekan Fakulteta dramskih umetnosti, poznat pod imenom "Dramaturg", bio prvo žrtva, a kasnije saradnik tajnih službi. Nešto kasnije, Komisija za lustraciju donosi rešenje u kome potvrđuje navode "Kanala 5". Milčin to odmah demantuje i ulaže žalbu. Prvih dana avgusta Komisija se sastaje, bez kvoruma, i odbija žalbu Vladimira Milčina na njihovo rešenje. Predsednik Komisije Tomo Adžijev, kome je mandat istekao u februaru ove godine, kaže da Komisija ostaje "pri konstataciji da je Milčin bio saradnik tajnih službi". Ukoliko Upravni i Viši upravni sud potvrde odluku Komisije, Milčin će izgubiti profesorsku katedru.

"Ukoliko sud potvrdi odluku Komisije, više neću biti profesor, ali verujem da je pravi cilj moje diskreditacije da dam ostavku na poziciju izvršnog direktora Fonda za otvoreno društvo, što je, moram da kažem, isključeno jer je Fondacija privatna, a ne državna", komentariše za "Vreme" Vladimir Milčin događaje od pre nekoliko dana. "Smatram da je ovo politički linč. Ovo je samo dokaz da u zemljama koje nemaju institucije sa kapacitetom i integritetom, tzv. lustracija može da se svede na blaćenje ličnosti. Mi smo u Makedoniji dolaskom na vlast Nikole Gruveskog dobili svog Miloševića. Gruevski sebe predstavlja kao branioca imena države, nacionalnog identiteta i jezika Makedonaca. Pokušava da rekomponuje nacionalni identitet u antički, proizvodi domaće i strane neprijatelje, gradi pseudoklasicističke i pseudobarokne zgrade i spomenike. Odnosi se prema komunističkom i jugoslovenskom nasleđu kao o mračnom periodu makedonske prošlosti. Od 2008. godine Sorosova fondacija i ja smo na udaru Gruevskog, njegove partije i njegovih medija. Bili smo proglašeni grčkim plaćenicima, zagovornicima promene imena države i nacije. Posebno im je smetalo što Fondacija podržava projekte koji kontrolišu potrošnju budžetskog novca za megalomanski projekat 'Skoplje 2014'. A najviše im smeta to da mi javno govorimo da Makedonija nema budućnost ukoliko ne uđe u NATO i EU."

Čedomir Damnjanovski, jedan od tri člana Komisije za lustraciju koji je izašao sa poslednje sednice jer se nije slagao sa rešenjem, za "Utrinske vesti" izjavio je da ne štiti ničije interese, već štiti Zakon. "Ne možemo da proglasimo nekoga za saradnika 'jugoslovenske tajne službe', ako to lice nema potpisanu izjavu da sarađuje sa Službom, ili ako mu u dosijeu ne piše da ima materijalnu korist od toga. Ne razumem kako možemo da proglasimo za saradnika nekoga ko ima dokaze da to nije bio?" Damnjanovski tu misli na tzv. službeni akt iz Milčinovog dosijea: Upitnik o reviziji ličnog dosijea datiran 1. decembra 1983. godine u kojem stoji da "Odnos sa organima unutrašnjih poslova – nije imao."

"Komisija radi isto što i UDBA kada je pravila moj dosije", zaključuje Vladimir Milčin. "Žrtva ostaje žrtva, samo se dželati menjaju. U ovakvoj Makedoniji, nalogodavci su zaštićeni, izvršitelji zaštićeni, a žrtve – žigosane." ◂

Tanja Jovanović

Kako posluje Naftna industrija Srbije

Dve godine pod Rusima

Ne bi trebalo žuriti sa zaključkom da je NIS-u svanulo otkad su je mladi Rusi, sa Kirilom Kravčenkom na čelu, uzeli u svoje ruke

KAD SE SPOJE vesti da je Naftna industrija Srbije u prvih šest meseci ove godine ostvarila dobit od oko 200 miliona evra i da je ista kompanija prošlu godinu završila sa 16,7 milijardi dinara dobiti (oko 165 miliona evra), pa se tim informacijama doda podatak da je dobit utrošena na "pokriće" ranije akumuliranih gubitaka od oko 55,8 milijardi dinara, to jest od oko 550 miliona evra – izlazi da se u NIS-u nešto bitno dobro dogodilo nakon što su je preuzeli ljudi iz Gaspromnjefta pre nešto više od dve godine. Ne bi, međutim, trebalo žuriti sa zaključkom da je NIS-u svanulo otkad su je mladi Rusi, sa Kirilom Kravčenkom na čelu, uzeli u svoje ruke.

Sa čisto ekonomskog stanovišta, taj napredak NIS-a je praktično "senzacionalno paradoksalan" – jer su u međuvremenu prerada nafte i promet derivata NIS-a opali (prerada za preko 20 odsto, promet za oko 7 odsto), pa bi ispalo da je raniji problem ove firme bio što je više radila nego danas, a to je suprotno elementarnoj poslovnoj logici. Dakle, ako pogled suzimo samo na finansijske pokazatelje – trebalo bi pokušati objasniti šta je sve išlo u prilog povoljnom rezultatu upravljanja troškovima i prihodima u ovoj velikoj firmi u protekle dve godine.

TEHNIKA I DETALJI: Prvo, kako je to nedavno otvoreno objasnio i sam Kravčenko, lavovski deo ovogodišnje dobiti ostvaren je zahvaljujući kursnim razlikama – koje su ovoga puta išle u prilog NIS-u, a naročito njihovim knjigovođama, jer je dinar "ojačao" prema dolaru za oko 7–8 odsto (a i prema evru), pa je to amoritizovalo pad prodaje derivata, koji se nažalost beleži na tržištu Srbije (zbog usporenog oporavka privrede i siromaštva građana). Istina, prošle godine su kursne razlike "umanjile" dobit NIS-a za oko 6 milijardi dinara, ali je ova kompanija ipak uspela da ostvari profit veći od navodno najuspešnijeg srpskog javnog preduzeća – Telekoma.

Ne ulazeći u knjigovodstvene tehnike i detalje, treba samo citirati jednog od ranijih finansijskih direktora NIS-a, koji kaže da se u ovoj firmi prilično jednostavnim knjigovodstvenim operacijama može napraviti i veoma pozitivan, ali i veoma negativan bilans u istoj godini – pa se svaki put samo postavljalo pitanja oportunosti iskazivanja dobiti ili gubitaka. A svaki put se postavljalo i pitanje kredibilnosti i samih podataka koji su prikupljani sa terena (!?). Naime, u velikoj kompaniji koja ima ogromne spoljne dugove, veoma visok uvoz, znatne zalihe, koja praktično sama određuje međufaznu cenu troškova i amortizaciju veoma stare i skupe opreme, koja posluje na hiljadu mesta itd., uvek su mogući veliki manevri u knjiženju navodnog poslovnog uspeha, na bazi navodnih podataka. Možda su Rusi, napokon, počeli da knjiže svoje troškove i benefite mimo neke "politike oportuniteta" i možda su došli do realnih podataka o poslovanju i kapitalu svoje firme – ni tu pretpostavku ne bi trebalo odbaciti, mada ona deluje gotovo naivno.

RUDNA RENTA: Drugi bitan razlog finansijskog uspeha NIS-a pod Rusima sigurno je u tome što su oni ekspresno "rehabilitovali" proizvodnju sirove nafte na nalazištima u Vojvodini – sa oko 650.000 tona na oko milion tona godišnje (što će, dakako smanjiti vek trajanja tih nalazišta). Prvo, taj porast domaće proizvodnje nafte za oko 30 odsto koincidirao je sa visokim cenama sirove nafte na svetskom tržištu (u proseku preko 90 dolara za barel prošle godine), a drugo, u ugovoru s kojim su stekli pravo eksploatacije u Srbiji fiksirana je zatečena, veoma niska "rudna renta", od 3 odsto – koja se ne može menjati sve dok Srbija ne dokaže da je Gaspromnjeft "izvukao" cenu koju je platio za NIS. Podsećamo da je "rudna renta" u susednoj Rumuniji ili Mađarskoj između 20 i 30 odsto od vrednosti ispumpane nafte.

Ono što je, takođe, sigurno išlo u prilog "ruskom NIS-u" jeste to što su doista brzo reorganizovali i restrukturirali ovu kompaniju, i to je zasluga mladog menadžerskog tima. Kad je reč o reorganizaciji, u NIS-u je dosledno izvršena apsolutna centralizacija upravljanja. Ugašeni su svi raniji oblici autonomije pojedinih delova kompanije (radne organizacije unutar SOUR-a, kao i potonji oblici toga istog – "zavisne firme", "funkcije" i tako redom – koje su se održale posle svih ranijih prinudnih integrativnih procesa). Kao što teorija objašnjava, takva centralizacija u početku obično doprinosi povećanju efikasnosti kompanije – ali se, opet prema teoriji, posle izvesnog vremena javljaju patološke nuspojave, zbog nedostatka stimulansa na nižim nivoima i zbog nemogućnosti adekvatne kontrole svih tokova u veoma složenim i velikim sistemima. Zasad deluje prva, "blagotvorna" posledica centralizacije u NIS-u, jer je napušten model po kome na svakog radnika dolazi po jedan direktor, a otprilike to je zatečeno u vreme kada su Rusi preuzeli ključne kabinete u ovoj firmi.

SEČA DIREKTORA: Naime, uz velik broj direktora ide i abnormalan broj sekretarica, PR menadžera, šefova kabineta, službenih vozila, kompanijskih platnih kartica i naravno intriga, grupnih zavera, međusobnih kadrovskih ratova i podmetanja – a što je, najopasnije, svaki

RUSKO, A NAŠE:
NIS, Novi Sad

foto: Aleksandra Miletić

od tih direktora prinuđen je da stvara (plaća) i političko zaleđe oko sebe ukoliko hoće da se zadrži na poziciji i napreduje u hijerarhiji. U tom pravcu, "seča direktora" je izvedena u NIS-u bez milosti, pa su nastradali i direktori koji su bili najglasniji "rusofili" još pre strateškog sporazuma Srbije i Rusije o prodaji cele naftne privrede, zajedno sa nalazištima nafte i pravom na rudna istraživanja na celoj teritoriji Srbije – Gaspromnjeftu, za smešnih 400 miliona evra. Dakle, u tom smislu su u pravu oni koji smatraju da je NIS-u krenulo bolje kada je firma "depolitizovana", to jest, navodno, odvojena od političkih stranaka u Srbiji, koje su tradicionalno glavni "reketaši" javnih preduzeća.

Ne samo da je broj direktora i šefova znatno smanjen, nego je doista značajno smanjen i broj zaposlenih. Iako ne raspolažemo tačnim podatkom, posle dve ture sporazumnog raskida radnog odnosa uz pristojne otpremnine, NIS se rasteretio za oko 10 odsto zaposlenih (neki procenjuju da je tako iz firme otišlo između 2000 i 3000 zaposlenih). To je sigurno dalo dobre finansijske efekte, jer je NIS decenijama ranije bio poželjno utočište za generacije dece političke i poslovne elite Srbije, a mnogi među njima u kompaniju nisu uneli ništa drugo sem dobrog prezimena.

Koliko se NIS, pod rukovodstvom ruskih kadrova, oslobodio i mnogobrojnih parazitskih i lopovskih lobija koji su se decenijama kačili na njegove poslove u raznovrsnim svojstvima, teško je proceniti. Prema ne sasvim pouzdanim pričama, posrednici u uvozu nafte uglavnom su ostali isti, kad je reč o uvozu nafte koja ne potiče iz Gaspromnjeftove proizvodnje. Kao i mnogi drugi potrebni i nepotrebni "dobavljači" i spoljne uslužne družine.

DONACIJE I OSTALO: Jedan deo "kanala odlivanja" iz NIS-a je delimično skresan, na primer onaj koji je išao na dotacije sportskim klubovima (navodno je podržavano čak 64 sportska tima). Ostala je beogradska Zvezda sa novim ugovorom i eks-ministrom Škundrićem kao čovekom za vezu i garanciju – i još nekoliko drugih klubova. Međutim, NIS nije prestao da bude "veoma socijalno odgovorna" kompanija. Eno, finansiraju trubače u Guči, razne druge "rakijade", Festival bajkera (valjda zbog Putina), ali i Pančevačku biblioteku, Novosadski univerzitet, Sterijino pozorje itd.

NIS-ovi povoljni finansijski rezultati, iz svih tih razloga, još nisu stabilni, tim pre što Rusi znatno kasne u modernizaciji rafinerija na koju su se obavezali – pa nisu opterećeni novim otplatama zajmova za obnavljanje postrojenja, mada se čuje da su poručili opremu za rafinerije. Ono što im je dobar izgovor to je da se i sam proces preuzimanja firme beskrajno otegao zbog hrpe elementarnih pravnih problema, sudskih sporova, neuknjiženih nepokretnosti i kapitala i uz niz neraščišćenih imovinskih pitanja. Na primer, dozvola za izgradnju nekih novih objekata u krugu rafinerije u Pančevu kasnila je godinu dana zbog navodnog arheološkog nalazišta koje nije dovoljno ispitano i raskrajaka oko vlasništva imovine Srpske pravoslavne crkve oko tamošnjeg manastira.

Rečju, daleko je NIS od doista efikasne kompanije, "lidera u regionu", koja se ni ne može u tom pravcu "izlečiti" i pozicionirati za samo dve godine. Mnoge stare stvari u njemu i povodom njega žive i dalje – pa i floskula da 13 odsto svih godišnjih budžetskih prihoda Srbije uplaćuje NIS. Prošle godine 83,8 milijardi dinara. Srbija doista u naftnom biznisu NIS-a naplati poreza, akciza, doprinosa, taksi, rente i drugih dažbina toliko – ali to nije nikakva zasluga NIS-a, koji od dobiti od svoga rada i znanja ništa nije protekle dve godine, niti će još dugo, uplatio Srbiji. To jest, građani Srbije od NIS-a dve godine nisu dobili nikakvu dividendu, a pitanje je i kada će je videti. Državno učešće u NIS-u trenutno je 29,8 odsto, Gaspromnjefta 51 odsto, a ostatak je u rukama građana. ◂

Dimitrije Boarov

“Situacija je složena, a ekonomski gledano je teško.”

PREDRAG BUBALO, bivši ministar za privredu i privatizaciju, biznismen (“Press”)

Zoran Krasić,

poslanik SRS-a, povodom objavljivanja i promovisanja knjige Milana Lukića osuđenog za spaljivanje 120 ljudi u Višegradu: “Pa i Legija piše i ima veći stvaralački opus od mnogih stvaralaca u našoj zemlji. Sve je to sloboda stvaralaštva, a misao i stvaralaštvo ne smemo sputavati.” (“Danas”)

Zoran Milivojević,

psihoterapeut, savetuje građane Srbije: “Evropa za nas postaje sve starija i ružnija udavača. A mi smo kao provincijski mladić, koga bogata mlada stalno ucenjuje i ponižava. I ekonomska kriza je srušila zablude o EU kao finansijskom raju. Mislim da bi ljudi trebalo da shvate da smo sami, da nas na Zapadu zbog jake propagande tokom devedesetih i dalje doživljavaju kao “ružne, prljave i zle” i da se taj stereotip stalno podgreva “u slučaju da zatreba”. Bolje bi bilo da se okrenemo sebi, ali i saradnji sa Rusijom, Kinom, Indijom...” (“Večernje novosti”)

Olja Crnogorac,

“jedna od najpoznatijih srpskih zavodnica, sada poslovna žena, vlasnica modne agencije, pre toga TV voditeljka i manekenka, upitana zašto se upustila u takve poslovne vode u trenutku kada je modni biznis kompromitovan aferama, kaže: “Agenciju sam otvorila da bih rehabilitovala nepravedno oklevetane srpske lepotice koje su poslednje preostalo prirodno bogatstvo ove zemlje! Sve ostalo je uglavnom ružno! Da su ih stvarno toliki muškarci imali tako lako, ne bi ih ni ogovarali, niti na njima lečili komplekse. Pre bih rekla da je sve sasvim suprotno od onoga što se priča. Najlepše zaslužuju najbolje, a ne najgore, i to mnogima smeta. U svakom slučaju, lepe devojke su naši najbolji ambasadori i nigde nas nisu obrukale. Njima su sva vrata širom otvorena. Rado su viđene i tamo gde nikoga drugog iz Srbije ne primaju. Niko ni hvala da im kaže što su nas spasile u vreme ratova, i svih grozota koje su nas zadesile, kad su nam i naši najveći neprijatelji morali priznati da su pored svega Srpkinje najlepše.”

Da li pričama doprinose i intrigantni brakovi domaćih manekenki u inostranstvu: “Muka mi je od gradskih dušebrižnika koji konstantno omalovažavaju manekensku profesiju. Svim koleginicama od srca želim da se srećno i bogato udaju. Znam mnoge koje žive na raznim svetskim destinacijama u neverovatnom izobilju, sa čovekom koga vole. A svima koji postavljaju pitanje da li su srećne, odgovaram da nikada nisu bile srećnije i da se bave isključivo svojim, a ne tuđim životima. One su sada hiljadama kilometara daleko, zavaljene ispod nekog baldahina i pijuckaju šampanjac.”

Dakle, manekenke nisu “devojke za zabavu”: “Pa njima su se oženili milijarderi koji sa mnogim našim političarima i biznismenima ni kafu ne bi popili. Trenutak za lansiranje afera o sumnjivim i tajnim poslovima lepotica nije slučajno izabran, jer upravo sada niko ne vidi izlaz iz mračnog srpskog lavirinta. Da je sreće, upravo bi njih pitali šta da se radi, pošto su one u stanju da svojim osmehom i šarmom reše razne probleme i naizgled bezizlazne situacije. I kao što vidite, život je sve te ružne priče demantovao i pokazao da su naše lepotice ipak devojke za ceo život, a ne za jednu noć!” (”Gloria”)

Jelena Trivan,

potpredsednica DS-a, jedna je od političarki koje su pretrpele kritičko oko domaćih stručnjaka

Dušan Lazić, stilista i šminker, koji je radio sa brojnim javnim ličnostima, komentariše izgled domaćih političarki:

"Uuuuu, ona je super, preporučujem da se drži prirodnog mejkapa i da ponekad priušti sebi crveni karmin, biće pun pogodak. Izdvaja se vrlo finim i skupim odevnim predmetima, kao i kombinacijama za javna pojavljivanja."

Milan Sarić, jedan od najeminentnijih domaćih frizera koji je dugo godina radio i usavršavao se u inostranstvu, komentariše izgled domaćih političarki:

"Pristojno odevena. Trebalo bi da je malo osveži veselijom bojom."

Aleksandra Ilić

potpredsednica LSV-a

Dušan Lazić: "Preporučujem da koristi sredstva za matiranje jer nije preporučljivo da lice ovoliko sija. Uz promenu boje kose i korekciju mejkapa, ova žena može odlično da izgleda."

Milan Sarić: "Pristojno odevena. Biseri i trikotaža malo ne idu, ali OK. Kosa bi trebalo da se skrati i da se maksimalno neguje da bi uredno izgledala."

Nataša Jovanović,

poslanica SRS-a

Dušan Lazić: "Ona je za razliku od mnogih slobodna i eksperimentiše i po pitanju boja i po pitanju forme, što je pohvalno. Imamo prilike da je vidimo u dva potpuno stilski različita autfita i oba joj fino pristaju jer deluje pozitivno... Čak i da greši, u redu je, jer se bar trudi..."

Milan Sarić: "Da čovek ne poveruje, Nataša ide iz krajnosti u krajnost. Prateći ovu damu, mislim da joj je neophodan stilista. U jednom trenutku ima neverovatno dobro uklopljen stajling od glave do pete, dok se na drugoj strani totalno neukusno obukla za Vladu Srbije sa puno boja i bedžom koji ne dolazi do izražaja. Kosa je zrela za frizera!"

Aleksandra Janković,

portparolka Nove Srbije

Dušan Lazić: "Apsolutno prepoznatljivo i smelo. Čak i kad mi se uopšte ne dopada, kod nje mi to ne smeta, jer je to naprosto ona. Žena je u svakom trenutku jako našminkana. Nedostaju mali trikovi u smislu prekrivanja podočnjaka i svežine lica."

Milan Sarić: "Veoma simpatična dama i pametna žena. Često dame, kada dođu u zrele godine, požele da se oblače kao devojčice. Nekome to stoji, a nekome ne. Dužina haljine iznad kolena nekada je bila sramna kad je u pitanju dres-kod u državnoj službi. Skupština Srbije je ozbiljno mesto i zahteva pored svega i shodno odevanje. Haljine kraće prst iznad kolena nisu strašne, ali kamenje oko struka?! Kosa nosi lični pečat, 'rokset' kratka, dobra.

Nataša Mićić,

poslanica LDP-a

Dušan Lazić: "Preozbiljno, dosadno, tmurno. Mlada je žena, ne deluje mi da voli da se šminka. Stoga je minimalno našminkana. U njenom slučaju potrebno je malo više rumenila, maskare, druga boja karmina kako bi sve bilo efektnije."

Milan Sarić: "Nataša sa jedne strane ispunjava diplomatski bonton, koristi par boja u odevanju, tokom dnevnih obaveza. Pošto je mlada žena, par asesoara ne bi narušilo poslovno odevanje. Bežati od staromodnog izgleda. Lepo nosi svoje kovrdže."

Lidija Vukićević,

poslanica SRS-a

Dušan Lazić: "Kod Lidije se apsolutno ništa nije promenilo od 'Boljeg života', tako da ne mogu drugačije ni da je zamislim. Sve je retro, retro, retro! Mislim da bi se uz totalnu promenu imidža i šminke ona za kratko vreme mogla izboriti za mesto najpoželjnije političarke."

Milan Sarić: "Veoma interesantno. Treba zabraniti ovakvo odevanje po Skupštini i Vladinim institucijama. Odevanje je način izražavanja i savremeno oružje u komunikaciji. Nije fer da nam se smeju! Kosa je prirodna i neobična, slatka!"

Slavica Đukić-Dejanović,

predsednica Skupštine Srbije

Dušan Lazić: "Generalno za dame u godinama kada je šminka u pitanju treba igrati na sigurnu kartu, koristiti proizvode koji prikrivaju nedostatke, ističu crte lica i nekako se truditi da mejkap prati odevnu kombinaciju, pogotovo ne koloristički. Zeleni sako nikako ne podrazumeva zelenu senku!"

Milan Sarić: "Veliki pomak posle promene crvene kose. Svaka čast na primernom odevanju. Veoma ukusno i sa stilom. Reprezentativno! Bravo! Super boja kose, ali treba je modernije šišati!" ("Alo")

VREME

Na ovoj stranici u štampanom
izdanju nalazi se reklama

piše: Ljubomir Živkov

Pozdrav nades-no!

O mrtvima sve najlepše, to slušam odvajkada, ali ne možemo da dočekamo taj trenutak, nego žive zločince pozdravljamo, plaćamo im staračkI dom, objavljujemo im knjige, uzimamo ih za savetnike

Priznajem da nisam znao ni ko je Nada Šakić, dok nije umrla preduhitrivši nekoliko meseci naš Interpol koji joj je bio za petama, Nadica zapravo nije ni potprašila pete nego je živovala u ponajboljem staračkom domu koji joj je plaćao beli Zagreb grad, Pavelićevoj kćeri vraćen je stan (koji je tata oduzeo Jevrejima), i, zaista, nije dete odgovorno za ponašanje roditelja, drugo, svršenom poslu mane nema, i Ante, i Nada, i Nadin mužić kao direktor Jasenovca učinili su šta su učinili – ali zar se Hrvatska i Srbija ne prepuštaju iznova (ako su ikada i prekidale) slatkom pijetetu, nisu li odveć bolećive i odveć darežljive prema srodnicima i bračnim drugovima osoba – vidimo i sami kakvih?!

Umetnost Radovana Karadžića nije nimalo stradala zbog njegovog ratnog hobija, naoborot! Optuženima za ratni zločin priređujemo svečane ispraćaje, i mi koji smo kao rodoljubi gorko podbacili kupujemo avionske karte porodicama ostavšim bez dičnih hranilaca, nedavno smo u Parohijskome domu Hrama Sv. Save svetosavski prikazali knjigu Milana Lukića, osuđenog kod nas za šesnaestostruko ubistvo muslimana, a kome se u Hagu sudi za ratni zločin, mučenje, progon i ne znam šta sve još: književnik ima izdavača, the publisher nije tajna družina nego parlamentarna stranka, pisac ima pozornicu koju mu daje Sv. matera i – ima publiku. Koju bih ja džumle priveo, svakog bih ljubitelja literature prikopčao na detektor laži:

1. Od koga ste saznali za promociju knjige g. Lukića?
2. Na koliko ste književnih večeri bili u poslednjih deset godina?
3. Koje su od pročitanih knjiga na vas ostavile najjači utisak i zašto?
4. Prepričajte svojim rečima nekoliko najuzbudljivijih delova iz knjiga koje nisu napisali ratni heroji.
5. Znate li da su Norvežani Knutu Hamsunu masovno slali kući knjige koje su kupili i koje su obožavali dok se nije obelodanilo da je simpatisao Hitlera?.
6. Biste li Lukićevo delo uopšte čitali da nije osuđen i optužen za najteže zločine? Šta, smatrate da autobiografije ne bi ni bilo da je heroj na zasluženoj i zlatnoj slobodi, da je odlikovan i da uživa blagodarnost svakog Srbina!?
7. Poznajete li lično nekoga od Lukićevih saradnika čije bi ime, čin i neka akcija koja možda i nije za podičiti se moglo izbiti na videlo?
8. Jeste li sa autorom učestvovali u čišćenju terena i sličnim humanitarnim aktivnostima?
9. Je li vam već preko glave bolećivosti naše države prema sinovima islama, doklen se o pobijenim Srbima ćuti li ćuti?!
10. Biste li došli na predavanje prijatelja Srbije, g. Brejvika?

Pa bih voleo da imam transkripte razgovora članova izdavačkog odbora tj. rukovodilaca SRS:

– Alo, ja sam, kaži dragička!

– Šef završio novi ciklus knjiga?!

– Nije, nažalost, ovog meseca predao je svega dva toma, ali je Lukićeva knjiga spremna za štampu...

– Kad pre, bravo, bravo! Jesi li je pročitao?!

– Iskren da budem...

– Ti kao Mujo iz predratnog Višegrada: ćuj ćito, odo, ha, ha, ha...

– Smej se ti, ali zaista znamo čoveka...

– Tako je! Reci mi ko te je tužio i reći ću ti koliki si rodoljub...

– Ako je negde i prekardašio, što tek treba da se dokaže, znamo sa kakvim je prečistim pobudama, nesebično u to ušao...

– Kako beše naslov?...

– "Ispovest haškog sužnja Milana Lukića".

– Super! "Sužanj" baš podseća na turski zulum...

– Naslov je smislio šef... U užem izboru bio je "Lelek sebra Lukiću Milana", ali zvuči samosažaljivo iako je u desetercu...

– Hoćemo da se pritajimo do Sajma knjiga ili?...

– Već je zakazana promocija...

– U Domu armije?!

– Ha, ha, ha, pa mi više i nemamo armiju, drugo, u knjizi se iskreno poriče, literarnim sredstvima se osporava i ratni i bilo kakav zločin, lomili smo se između Mašinskog ili Pravnog, ali će biti u Svetosavskom hramu...

– Ekstra! Mladi najviše veruju vojsci i crkvi, pa ako vojske više nema, crkva je tu..

Kako li je stvar utanačena sa starešinom Paroh. doma? Pomaže Bog, Bog vam pomogao, zovemo iz Srpske radikalne stranke, objavili smo knjigu o Srbinu koji nevin robuje u Hagu, Otadžbinska uprava smatra da za promociju nema mesta prikladnijeg od hrama Gospodnjeg, naravno braćo, naravno braćo, sam Bog poslal...

Voleo bih da vidim konkurs gde Hadžić dobija sinekuru u Novom Sadu, da vidim karticu njegovog dolaženja na posao i odlaženja u kafić, NIS ljubomorno kao svetu poslovnu tajnu čuva stotinu saveta kojima je slavni prognanik iz Slavonije opravdao platu od osamsto evra, rado bih preslušao razgovor gradonačelnika Bandića sa upravnicom staračkog doma: čuli ste za tu odrešitu staricu, Nadu Šakić, uz muža je bila i u dobru i u zlu, pri čemu je u ratu naravski bilo više ovog drugog, vratila nam se iz Argentine da bude blizu mesta za koje je vezuju nezaboravne uspomene, suprug joj nažalost nije među živima... A upravnik-ca će: kad je tako nećemo joj ni naplatiti boravak!

Pa kako Jadranka Kosor pred ogledalom, kontrolišući je li svaka vlas kose na koti za to predviđenoj, uvežbava budući spontani pozdrav Gotovini i Markaču, hvala ti, Tadiću, što si nas, posve dakako bespravno i nepristojno, odgovarao od slavljenja "Oluje", da nije bilo tvog zadiranja u srž naše slave, uh, ovo da ne zaboravim, možda ne bih, grešna mi duša, ponaosob ni pozdravila heroje, ah, vidjela sam nedavno moju sliku sa tim napuhanim ljepotanom ruskog imena, onako prosjedi i kratko ošišani izgledamo kao brat i sestra, samo je njemu razdjeljak na lijevoj, meni na desnoj strani. ◂

Junak našeg doba

Čak Noris među šl

ljivama

Na pojedinim forumima mogu se naći tvrdnje da je Noris zapravo rođen i da je proveo najranije detinjstvo u Srbiji, u selu Lugovi u blizini Čačka. Nadimak Čak je dobio u školi ubrzo pošto se doselio u Oklahomu – od "Čačak" ("Ja sam iz Čačka"), što je Amerikancima bila smešna reč teška za izgovor, pa je nastalo "Čak"

Prvo pravilo o Čaku Norisu je da ne pričaš o Čaku Norisu.

U Srbiji se ovo pravilo ne poštuje, ne zato što ne postoji strah od osvete jer je čak i ovde dobro poznato šta taj čovek može da uradi, već zato što se smatra da naša zemlja ima posebno mesto u srcu Čaka Norisa.

Ima više razloga za to. No, za raspetljavanje je potrebno krenuti od početka.

Prema zvaničnoj biografiji, Karlos Rej Noris rođen je 10. marta 1940. godine u Rajanu, malom mestu sa oko 800 stanovnika u Oklahomi. Njegovim venama teče irska i krv Čiroki Indijanaca, pola-pola. Internetom kruže šale da je on 1/4 Indijanac, ali ne zbog toga što su mu jedna baba i jedan deda bili Čiroki, nego zato što je pojeo Indijanca kad je bio mali.

U Srbiji se, međutim, ne veruje mnogo ovim podacima. Na pojedinim forumima mogu se naći tvrdnje da je Noris zapravo rođen i da je proveo najranije detinjstvo u Srbiji, u selu Lugovi u blizini Čačka. Nadimak Čak je dobio u školi ubrzo pošto se doselio u Oklahomu – od "Čačak" ("Ja sam iz Čačka"), što je Amerikancima bila smešna reč teška za izgovor, pa je nastalo "Čak".

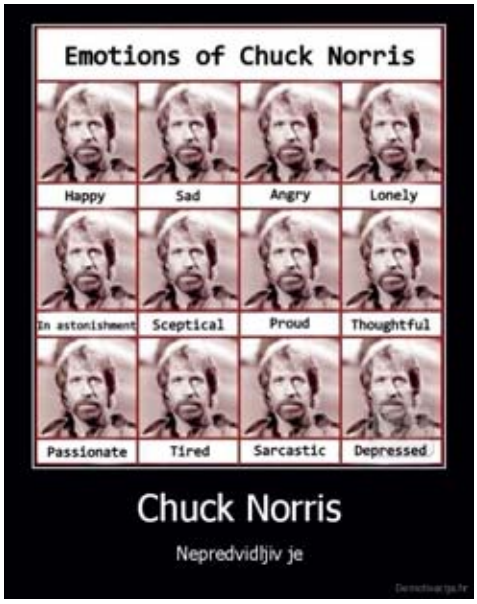
U svakom slučaju, u Oklahomi, mestu Rajanu, Čakov otac Rej Noris vozio je kamione i autobuse i radio kao mehaničar pokušavajući da izdržava svoja tri sina i suprugu Vilmu. U nekom trenutku se propio i sve je ređe bio kod kuće. Kada je Čaku bilo 16, Rej i Vilma su se razveli, a Čak se sa majkom preselio prvo u Kanzas, pa u Kaliforniju. Oca je, kaže, sažaljevao.

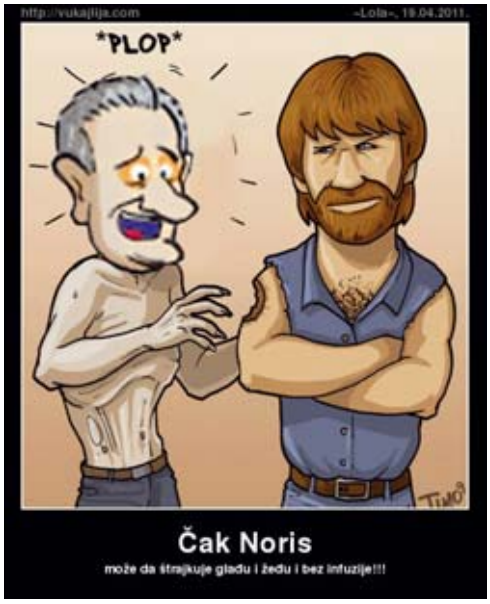
Niko u tom periodu nije slutio šta će od Čaka postati. Delovao je sasvim prosečno – nije se isticao u školi, nije se bavio sportom, bio je stidljiv. Deca su ga maltretirala zbog čudnog izgleda – riđi poluindijanac – a on je sanjario o tome kako ih mlati.

Sa 18 godina pridružio se Vazdušnim snagama SAD. Poslat je u Južnu Koreju u vojnu bazu Osan. Tu je naučio borilačku veštinu tang-sudo – trenirao je "od 6 ujutro do 10 uveče, od ponedeljka do petka", a subotom je trenirao džudo. U Koreji je osmislio i novu, hibridnu korejsko-američku borilačku veštinu koju je nazvao čun-kuk-do ("Univerzalni način"). Čun-kuk-do je prepoznatljiv po udarcu nogom iz okreta, koji Noris demonstrira u gotovo svakom svom filmu.

No, čak ni superherojima ne ide uvek sve od ruke. Na različitim karate turnirima, Noris je u početku gubio, ali nije odustajao. Onda je 1968. godine sve krenulo nabolje – više niko nije mogao da ga pobedi, a priznanja su se samo nizala: karate šampion u srednjoj kategoriji šest godina zaredom, najviše osvojenih karate turnira u jednoj godini, Borac godine (nagrada magazina "Crni pojas")... Jedan je od retkih zapadnjaka koji su dobili zvanje majstora crnog pojasa 8. dana u te-kvon-dou. Karate karijeru završio je sa 182 pobede, 10 poraza i 2 nerešena rezultata, a Svetski karate savez mu je dodelio nagradu za životno delo.

Kasnije je osnovao udruženje Ujedinjena federacija za borilačke veštine, čijih više od 5000 članova uče čun-kuk-do. Na listi poznatih ▸

Vicevi o Čaku Norisu

Čak i "superheroji"

- Jednom su Čak Noris i Supermen obarali ruke za opkladu. Gubitnik je morao da nosi gaće preko pantalona do kraja života.
- Čak Noris je jednom obarao ruku sa mladim kapetanom. Taj kapetan je danas poznat pod imenom kapetan Kuka.
- Tarzan živi u džungli jer se krije od Čaka Norisa.
- Nindža kornjače su bazirane na istinitoj priči. Čak Noris je jednom progutao celu kornjaču, i kad ju je svario, kornjača je bila visoka 1,7 m i znala je karate.

Čak Noris u kuhinji

- Čak Noris je pojeo Hanibala Lektera.
- Ima ukus piletine, liči na piletinu, i miriše kao piletina. Ali ako Čak Noris kaže da je to govedina, onda je to govedina.
- Čak Noris je pojeo Tajnu večeru.
- Čak Noris je intolerantan na laktozu. On jednostavno ne trpi te gluposti.
- Čak Noris je jednom pojeo celu rođendansku tortu pre nego što su prijatelji stigli da mu kažu da je striptizeta bila u njoj.
- Čak Noris je 1/4 Čiroki. To nema veze sa precima, on je pojeo jednog Indijanca kad je bio mali.
- Kad Čak Noris seče luk, ne plače on nego luk.

Kokoške i jaja (svet po Čaku Norisu)

- Čak Noris ne mora da misli da bi postojao.
- Čak Noris može sebe da poljubi u obraz.
- Čak Noris može da ostavi poruku pre zvučnog signala.
- Čak Noris može da podigne stolicu na kojoj sedi.
- Ne postoji teorija evolucije. Postoji lista stvorenja kojima je Čak Noris dozvolio da žive.
- Mi živimo u svemiru koji se širi, jer sve pokušava da pobegne od Čaka Norisa.
- Čak Noris je preživeo abortus svoje majke.
- Kada je Bel izumeo telefon, imao je propušten poziv od Čaka Norisa.

On je kul

- Kaubojske čizme Čaka Norisa su napravljene od kauboja.
- Čak Noris je tako kul da ovce broje njega kad idu na spavanje.
- Čak Noris je poliglota. Svi razumeju njegov jezik.
- Čak Noris je izmislio toplu vodu.
- Čak Noris može da pokrene

članova su na primer Stiv Mekvin i Prisila Prisli. Noris je osmislio i program za đake osnovnih i srednjih škola da bi ih motivisao da odbace drogu i posvete se borilačkim veštinama.

Paralelno sa izgradnjom ove takmičarske karijere, Noris počinje da se pojavljuje na filmu. Neki su ga zapamtili u filmu *Na zmajevom putu*, gde je igrao uz Brusa Lija, pa su sledili *Kamiondžija razbijač*, *Oktagon*, *Oko za oko*, a film *Nestali u akciji* učinio ga je slavnim i doživeo je još dva nastavka. Mada su među ljubiteljima tabačine *Odred Delta* i *Top dog* prošli odlično, i dan-danas oni su sinonim za očajnu glumu – Noris je, čak, u junu ove godine, na osnovu rezultata glasanja na sajtu RottenTomattoes.com proglašen za najgoreg glumca u poslednjih 26 godina.

Krajem devedesetih dobija sve lošije ponude: glumi u očajnim filmovima i serijama provodeći po 14 sati na snimanju. Nešto bolja bila je serija *Voker, teksaški rendžer*, u kojoj se pojavljuje u ulozi Kordela Vokera čak osam godina, u skoro 200 epizoda.

Negde u to vreme, Noris se (na specifičan način) ponovo vraća u Srbiju. Kako je kasnije ispričao novinarima, tokom snimanja serije *Voker, teksaški rendžer*, pošto je bukvalno ceo

auto kablovima spojenim za njegove bradavice.
- Kada Čak Noris pogleda u Sunce, ono se znoji. Neki to zovu kiša.

Superheroj
- Čak Noris kija otvorenih očiju.
- Čak Noris zna Viktorijinu tajnu.
- Čak Noris je brojao do beskonačno. Dva puta.
- Čak Noris može da deli sa nulom.
- Čak Noris je sagradio kuću u kojoj je rođen.
- Čak Noris je okačio sliku na zvučni zid.

Sila boga ne moli
- Bog je hteo da stvara zemlju 10 dana, ali Čak Noris mu je dao samo šest.
- Čak Noris može Rusima da zavrne gas.
- Kad se Čak Noris operisao, doktori su primili anesteziju.
- Čak Noris ne sluša muziku, muzika sluša njega.
- Čak Noris je samo jednom pogledao dinosauruse. Samo jednom!
- Jednom je Čak Noris prebio prodavca obuće. Preko telefona.
- Kad Čak Noris jede kikiriki, on tačno zna ko je kiki a ko riki.
- Čak Noris je već bio na Marsu, zato tamo nema života.
- Čak Noris je kupio Start u Monopolu.
- Gledao Čak Noris Da Vinčijevu Mona Lizu, i ona je prva trepnula.
- Kalendar Čaka Norisa nema 1. april. Niko ne zajebava Čaka Norisa.
- Čak Noris nikad nije osvojio Oskara za glumu jer Čak Noris ne glumi.
- Čak Noris ne prati modu, moda prati njega. Ali, onda se on okrene i opali joj jedan udarac iz okreta. Niko ne prati Čaka Norisa.
- Čak Noris je izumeo kašiku, zato što je ubijanje ljudi nožem bilo suviše lako.
- Čak Noris ne čita knjige, on smrknuto bulji u njih dok ne dobije informacije koje su mu potrebne.
- Čak Noris je prošao ispod duge! A zatim ju je ubio...
- Čak Noris je prao veš u okeanu dok nije shvatio da su cunamiji štetni za ljude.
- Čak Noris je spreman za test, ali test nije spreman za Čaka Norisa.

BRUS LI I ČAK NORIS: U filmu "Na zmajevom putu"

dan provodio na snimanju, više nije uspevao da vežba. Zapravo, jedini trening je imao kada je trebalo da se potuče s nekim na setu. Da bi održao izgled čvrstog, mišićavog momka, morao je nešto da smisli. Tada je čak i Srbija čula za "Total gym". Za one koji su zaboravili, to je vrsta sobnog trenažera koji je satima i satima ukrug Čak Noris reklamirao i na našim televizijama. Kao u vicevima, od reklame se nije moglo pobeći, ali je nekima ona pružala i odmor za mozak od političara i narodnjaka koji su takođe opsedali televizije.

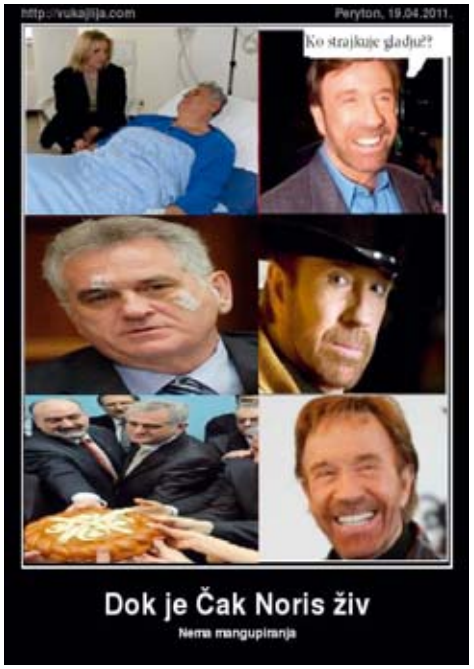
U to vreme Čak Noris je uveliko već bio u pedesetim godinama, ali su žene i dalje ludele za njim. Bio je u drugom braku i dobio petoro dece, od čega jedno vanbračno. Pisao je knjige, uključujući autobiografiju *Uprkos svemu – moja priča*, roman *Jahači pravde* i *Crni pojas patriotizma: Kako probuditi Ameriku*. Snimao je i poneki film – sve je jako loše prošlo, ali kako to već biva sa filmskim zvezdama, i dalje je dobro zarađivao.

Uvek je nastupao kao patriota i vernik (čak je kroz reklame zagovarao izučavanje Biblije ►

Žene i ostali

- Čak Noris uvek ima seks na prvom sastanku. Uvek.
- Čak Noris ne nosi kondom, zato što ne postoji zaštita od Čaka Norisa.
- Jednom je Čak Noris posetio Devičanska ostrva. Sada su samo Ostrva.
- Samo Čak Noris može da smuva Kasandru u dve epizode.
- Čak Noris je rekao tašti šta misli o njoj

Kad nam dođe

- Čak Noris ima i jare i pare.
- Čak Noris vozi juga! Dva! Kao rolšue!
- Čak Noris se ne izuva u gostima.
- Čak Noris zna kada će Srbija u Evropsku uniju.
- Čak Noris jedini zna ko to tamo peva.

Čak u Srbiji

- Ne bi povredio poslovnik, već poslanike.
- Podigao bi dinar iznad evra.
- Pozajmio bi pare Miškoviću.
- Uspeo bi da pošalje SMS u novogodišnjoj noći.
- Naterao bi Šešelja da kaže "r".
- Pronašao bi početak kruga dvojke.
- Pobedio bi Mladića u žmurkama.
- Diplomirao bi u Kragujevcu bez dinara.
- Naterao bi Krkobabića da bude ministar omladine i sporta.
- Znao bi gde je taj kuloar.
- Čak Noris je supervizor Milke Canić.
- Čak Noris može da spremi "minut pire" za pola minuta.
- Belo Čaka Norisa JESTE stvarno belo!
- Čak Noris je spustio slušalicu Olji Bećković.
- Čak Noris je uspeo da ugoji prase uoči Božića.
- Otvara Čak Noris frižider i unutra se trese pihtija. Kaže joj: "Opušteno, došao sam po pivo!"

i molitvu u javnim školama), a izjavljivao je kako bi voleo da bude upamćen ne kao glumac, pisac ili majstor borilačkih veština, već kao filantrop. Pomagao je veterane boreći se da dobiju što bolje uslove zdravstvenog osiguranja i penzije (2001. dobio nagradu udruženja Američki veterani "Veteran godine") i tako lagano ušao u politiku.

Tokom 2008. angažovao se u predsedničkoj kampanji reklamirajući republikanca Majka Hakabija, guvernera Arkanzasa. Njih dvojica snimili su spot u kom Hakabi priča svoje planove. Na primer, kaže da će obezbediti granicu SAD od ilegalnih imigranata. A kako će to da uradi? "Dve reči: Čak Noris." Onda Čak Noris priča zašto treba glasati za guvernera, a Hakabi priča viceve o Norisu. U pozadini ide muzika iz kaubojskih filmova, a reklama se završava sa Norisovim udarcem pesnicom o kameru i porukom "Odobrio Čak Noris". Sve u svemu, reklama je smešna, ili pre tragična.

E, sad, glavno pitanje je otkud svi oni vicevi o Čaku Norisu. On je heroj akcionih filmova B kategorije, a čak ih nije mnogo ni snimio. Loš je glumac, ne može se reći ni da je privlačan ili šarmantan, niti bogzna koliko zabavan ili rečit, ali je postao globalni fenomen.

Kada se na Guglu ukuca "Find Chuck Norris" i klikne na (nekadašnje) "I'm feeling lucky", dobija se poruka koja neodoljivo podseća na Guglova obaveštenja i otprilike glasi:

Gugl ne traži Čaka Norisa jer zna da ako ne nađeš Čaka Norisa, on će naći tebe.

Nisu pronađene standardne veb-stranice koje sadrže traženi termin.

Vaša pretraga – Čak Noris – ne poklapa se ni sa jednim dokumentom.

Preporuka:

Bežite, pre nego što vas nađe

Probajte sa drugom osobom

Navodno, vicevi o Norisu se šire od 2005. godine i mnogi od njih originalno su se odnosili na Vina Dizela, pa su samo malo prilagođeni Norisu. Osim u SAD, proširili su se i po Evropi, pa se sajtovi i Fejsbuk stranice sa njima mogu naći na gotovo svim jezicima. U Srbiji i okruženju viceva takođe ima bezbroj, neki su samo prevedeni, a neke smo smislili i prilagodili našoj stvarnosti:

Čak Noris je znao sakrit suze ko Marina.

Čak Noris je spustio slušalicu Olji Bećković.

Čak Noris može da diplomira u Kragujevcu bez dinara.

On je tema mnogih humorističkih emisija. Na primer, komičar Konan O'Brajan povremeno pušta inserte iz Norisovih filmova i serija i umire od smeha. Domišljatiji voditelji su uspevali da dovedu Norisa u emisiju i nagovore ga da čita viceve o sebi, a onda su urlali od smeha ili se kikotali kad ovaj krene da recituje sa tupim izrazom lica.

Mada bi verovatno pola Holivuda dalo sve da bude tema superherojskih pošalica, Noris ne deluje baš toliko oduševljeno. Iako tvrdi da ga ne vređaju i da se nađe poneka smešna, 2007. je tužio izdavača knjige *Istina o Čaku Norisu: 400 činjenica o najvećem čoveku sveta*. Problem je, po Norisu, što u knjizi piše da "Čak Noris može da izleči sidu i rak suzama, ali je problem što on nikad ne plače". Noris je tvrdio

U regionu

- Čak Noris je znao sakrit suze ko Marina.
- Čak Noris može zubima da polomi orah iz Njegoševog *Gorskog Vijenca*. Neoguljen.
- Čak Noris je ispravio krive Drine.

U prevozu

- Čak Noris može da se švercuje u taksiju.
- Kad Čak Noris uđe u autobus, i kontrola kupi kartu.
- Čaku Norisu i šofer autobusa ustaje da sedne.
- Čak Noris može da dođe u Batajnicu tramvajem.
- Čak Noris jugo uvek upali iz prve.

Čak i računari

- Čak Noris zubima reže CD-ove.
- Čak Noris može da obriše Recycle Bin.
- Čak Noris je na floppy disk narezao DVD film od 4,5 GB.
- Čak Noris je instalirao Windows Vistu 1998. godine.
- Čak Noris je provalio kako se crta u Notepadu.

U Grčkoj

- Čak Noris je jednom davno bio u Grčkoj. Ta poseta je u istoriji poznatija kao Bitka kod Termopila.
- Kako bi se zvao film "300" da je Čak Noris igrao glavnu ulogu? Jedan!

Zlonamerni komentari koje Čak još nije čuo

- Čak Noris nema SIDU, ali je svejedno daje ljudima.
- Jednom su napravili Čak Noris toalet-papir, ali to je propalo jer papir nije trpeo sranja ni od koga.

da neki ljudi mogu biti dovedeni u zabludu čitajući knjigu i da pomisle da su te stvari tačne. Ubrzo se predomislio i odustao od tužbe.

Nije nemoguće da se Čak Noris i bez viceva vrati u velikom stilu, mada mu je već 71 godina. Kako se zasad samo šuška, 2012. se očekuje nastavak prošlogodišnjeg osrednje uspešnog filma *Plaćenici*, koji je okupio brojne pomalo ostarele zvezde akcionih hitova (Brus Vilis, Silvester Stalone, Džejson Stejtam, Miki Rork, Džet Li, Arnold Švarceneger i drugi). U *Plaćenicima 2* ekipa je navodno proširena za još dva člana, Džona Travoltu i Čaka Norisa.

U Srbiji, s *Plaćenicima* ili bez njih, Noris ima posebno mesto. Mi znamo da, ako neko uopšte može da nas uvede u Evropsku uniju, to je Čak Noris. ◂

Marija Vidić

OSAMDESETE: Koncert Zabranjenog pušenja

Zemlja i muzika

Kako je, s Jugoslavijo

Ovog leta, nekako istovremeno, pojavili su se knjiga Ante Perkovića *Sedma republika* i film Pjera Žalice *Orkestar*. Makar i ne bili preterano značajni sami po sebi, ovaj film i ova knjiga dobar su povod za podsećanje na jugoslovenski rokenrol i njegovu propast koja je koincidirala s propašću zemlje

Jedan bauk kruži jugosferom, regijom i zapadnim Balkanom, bauk Jugoslavije. Ukazuje se na raznim mjestima, iznenada i nenajavljeno, u posljednje vrijeme sve frekventnije. Poput duha Hamletovog oca, ubijenog na pravdi Boga, koristi svaki povod da podsjeti na svoje (ne)postojanje. Kao i u slučaju Zmaja iz Alke o kojem je pisao Anatol Frans, a na kojeg se pozivao Kiš kad je pisao o Srednjoj Evropi, niko od onih koji su vidjeli bauka nije u stanju da kaže kako ovaj izgleda. Brojnost baukovih ukazanja se više ne može ignorisati, pa su sve češće konferencije i skupovi na kojima se raspravlja o Jugoslaviji. Najčešći povod, barem posljednjih mjeseci, jest *okrugla* (dvadeseta) godišnjica raspada SFRJ. Bauk se, međutim, pojavljuje također i u knjigama i filmovima. Jedan film i jedna knjiga što su se nedavno pojavili bave se Jugoslavijom iz perspektive popularne muzike. Film Pjera Žalice *Orkestar* nastao je u produkciji kompanije Refresh, a govori o sarajevskoj grupi Plavi orkestar i *jednom vremenu*, kako stoji na omotu originalnog DVD izdanja. Knjiga Ante Perkovića *Sedma republika* (objavljena u zajedničkom izdanju zagrebačkog

Novog libera i beogradskog Službenog glasnika) bavi se pak, kako joj otkriva i podnaslov, *pop kulturom u YU raspadu*.

VIŠAK I MANJAK LIČNOG: Ovaj tekst nije i ne želi biti komparativni prikaz filma *Orkestar* i knjige *Sedma republika*, nego polazeći od njih kao povoda ukazati na jednu od slijepih mrlja koje se redovno javljaju kod (pri)sjećanja na Jugoslaviju. Jer način na koji su i film i knjiga *promašili temu* zapravo je komplementaran; film je premalo ličan, a knjiga je previše lična. Ne znači to, naravno, da filmovi moraju biti više lični, a knjige manje lične, stvar je u ambiciji koju i jedno i drugo pred sebe postavljaju. Film koji se već godinama najavljuje kao film o grupi (što uostalom govori i njegov naslov), pred premijeru je odjednom proglašen *filmom o jednom vremenu*. I zbilja, u filmu između ostalih govore Dino Rađa, Stipe Mesić, Milan Kučan, i to definitivno ne samo o Plavom orkestru. Prateći hronologiju života Saše Lošića i karijere Plavog orkestra, film je neizostavno morao pokrivati i priču o osamdesetim godinama dvadesetog vijeka u Jugoslaviji, a početkom priče o devedesetim baviti se i raspadom zemlje te ratom. Čini se, međutim, da se negdje u procesu rada na filmu ta *velika priča* otela od lične priče o Orkestru te da je film ostao na pola puta. To ne znači da je film loš, da nije potencijalni *crowd-pleaser*, ali je suštinski ispao nedorečen. S knjigom *Sedma republika* stvar je ispala obratna. Koliko god da se u jednom od dva predgovora, onom koji potpisuje *uredništvo* (drugi je iz pera Dragana Kremera) emfatično tvrdilo da "Perkovićevo djelo pokazuje kako je popularna kultura napokon i u nas postala zrelom, demonstrirajući sposobnost samopromišljanja, ali i samosvijest društvenoga utjecaja" te da je riječ o knjizi koja je "istodobno sjajno napisan esej, kratka historiografija pop kulture na prostoru bivše Jugoslavije, analiza mehanizama koji su tu kulturu jednim dijelom pretvarali i u sluškinju kriminalne politike i političkoga kriminala, ali i komparatistička studija mentaliteta *najboljih neprijatelja* iz bivše države", stvari ipak stoje drukčije. Ako je na tzv. *ovim prostorima* (još jedan eufemizam za Jugoslaviju) popularna kultura ikad bila zrela, to je bilo prije trideset godina, u međuvremenu se maksimalno infantilizirala, a kad je riječ o *megažanrovskoj* prirodi knjige o kojoj govori *uredništvo*, tačnije bi bilo reći da se radi o eseju sa autobiografskim elementima. Upravo uredništvu na dušu ide za ovakvu knjigu neoprostiva greška: nedostatak indeksa, no možda i u tom propustu ima nekog sistema. Da je indeks tu, manjkavosti knjige bi bile mnogo očitije. U *Sedmoj republici* je, recimo, neoprostivo malo istog tog Plavog orkestra, pa Zabranjenog pušenja, pa Riblje Čorbe, pa čak i Azre odnosno Džonija Štulića. (Usput, knjiga *Govorili su o Džoniju* objavljena prošle godine, a u javnosti prilično neprimijećena, otkriva mnogo više o *pop kulturi u YU raspadu* nego ova Perkovićeva knjiga i Žalicin film zajedno. Isto tako, *sposobnost samopromišljanja* jugoslovenska pop kultura primarno je demonstrirala u samim pjesmama, a ne u komentarima na pjesme, u pjesmi *Od istorijskog AVNOJ-a* Zabranjenog pušenja, recimo, koja funkcioniše kao i tužni epilog *Dana Republike* i kao bahtinovski višedimenzionalan primjer *sposobnosti samopromišljanja*.)

PESME: Postoji u *Forsiranju romana-reke* Dubravke Ugrešić onaj tip što se zove Flagus, a koji od pisaca krade teme. Njegov je motiv upropastiti temu lošom knjigom i tako spriječiti druge pisce da na istu temu napišu dobru knjigu. Ipak, ova je tema preširoka da bi se mogla (o)lako potrošiti. Svaka priča o pop kulturi u Jugoslaviji, o jugoslovenskom rokenrolu i bilo kojoj značajnoj pojavi YU roka, pa i Plavom orkestru, morala bi polaziti od pjesama. Sve je u pjesmi i sve polazi od pjesme. Ako u početku jest bila riječ, bila je riječ iz pjesme. I Žalica i Perković su najbolji kad se dočepaju konkretne pjesme. Kad, recimo, Saša Lošić opisuje kako je njegova autorska reakcija na raspad Jugoslavije bila pjesma *Linija života* (*Noćas, draga, ne mogu da zaspim/ Stari nemir srce ko da slama/ Čini mi se da još gori vatra među nama/ Ubilo me ljubavi prokletstvo/ Svilen gajtan i tvoja ljepota/ Sve je stalo kao moja linija života*), ili kad u appendixu *Sedme republike* pročitamo tekstove pjesama kakve su *Zajedno* od EKV-a, *Šejn* od Haustora ili *Ona se budi* Šarla akrobate, naslućujemo kakav bi mogao biti film i kakva bi mogla biti knjiga koji bi pošli od pjesama. Postoji, naime, razlog zašto su mladi bendovi poslije raspada Jugoslavije počeli masovno pisati pjesme na engleskom jeziku. Popularnoj muzici treba velika kultura, što obično znači i – velika država. S propašću Jugoslavije, završila je epoha važnosti popularne muzike na Balkanu. Okončala su je dva čovjeka koja su tu važnost i stvorila: Goran Bregović i Džoni Štulić. Bregovićev bijeg u etno i u globalni kontekst te Štulićevo odustajanje bili su zapravo razlog zašto su u devedesetim klinci opčinjeni

om, propao rokenrol

rokenrolom, u isto vrijeme, a nezavisno jedni od drugih, pisali tekstove za pjesme na engleskom jeziku. Naš jezik, kojem više ni ime nismo znali, nije mogao prenijeti ono zbog čega rokenrol melodijama uopće treba tekst; našim se jezikom više nije moglo uvjerljivo kazati da, recimo, *odlazimo u noć*.

SUMRAK IDOLA: U još uvijek neprevaziđenoj ličnoj (i ne samo ličnoj) priči o raspadu Jugoslavije, u svoj eseju *Sumrak idola*, Aleš Debeljak govori o tri tradicije koje su ga formirale: jedna je lokalno slovenačka, druga globalno američka, a treća jugoslovenska. To je specifično slovenačka (i eventualno, *mutatis mutandis*, makedonska) pozicija; mi iz centralnog ▸

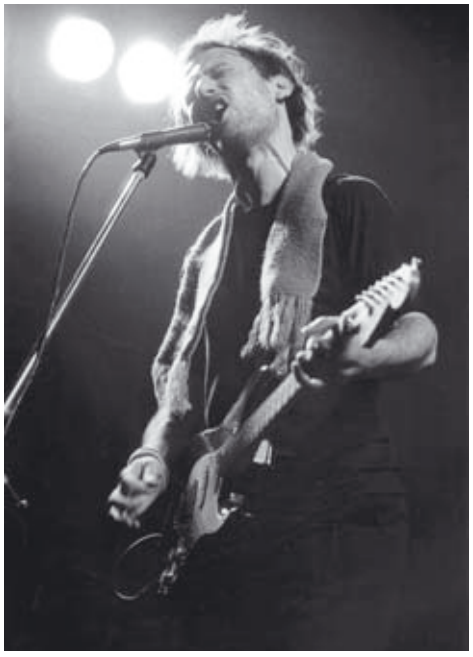
EKV

Bijelo dugme

Plavi orkestar

Azra

(jezički srpskohrvatskog) dijela Jugoslavije imamo samo dvije tradicije: američku i jugoslovensku. Kad je nestalo Jugoslavije, ostala je samo Amerika, pa su klinci s gitarama nužno morali postati *Young Americans*. Zaboravilo se da se *našim* jezikom mogu reći iste stvari kao i na engleskom. Isidora Sekulić ovako se pitala i samoj sebi odgovarala: "Gde je ljudima zavičaj? Tamo gde drugi ljudi oko njih razumeju do kraja i do dna šta oni kažu,do poslednjeg spoljnjeg i unutrašnjeg treptaja jezičkog razumeju šta je onima drago i šta ih boli." U neka doba zavičaj nam je svima postala Amerika, pa je Isidorinu misao postalo lakše pojmiti na engleskom, recimo u formi stiha iz pjesma *Walk On* (od U2-a), a u kojoj se na pitanje gdje je dom odgovara: *That's where the hurt is*. A kad se od bola bježi u drugi jezik, tu više nema mjesta za pjesmu. Otkad se raspala Jugoslavija, ovdje više nema *pjesama* (osim ako nisu o Jugoslaviji). Vidljivo je to i kad usporedimo tekstove koje je Perković uvrstio u appendix svoje knjige, a koji su recentniji u odnosu na već pomenute. Jinx, Mance, Let 3 i Majke ne mogu se mjeriti i jednostavno nisu ista kategorija sa Šarlom, Haustorom ili EKV-om. Takvo što je, međutim, teško priznati. Otud i ta konstantna nelagoda kad treba priznati da je *lično* također i *političko*. Otud potreba da se razdvoje iskustva i naklonosti, od političke dimenzije Jugoslavije. Otud bizarna fascinacija idejom da je Jugoslavija kriva zato što se raspala tako što se raspala. Otud Perkovićeva potreba da u cijelosti pjesmu Damira Avdića *Bratstvo i jedinstvo* koja, usprkos oduševljenju koje izaziva kod pojedinih publicista i književnih kritičara, može biti korisna jedino kao primjer u udžbenicima logike koji bi gimnazijalcima savršeno ilustrovao kako to tačno izgleda logička greška *Post hoc ergo propter hoc*.

TREĆI SV(IJ)ET: U doba kad je jedna Jugoslavija u krvi nestajala, a činilo se da druga nema snage da se rodi, Ivo Andrić je u *Travničkoj hronici* kroz usta doktora Kolonje izgovorio ovakav *manifest*: "Niko ne zna šta znači roditi se i živeti na ivici između dva sveta, poznavati i razumevati jedan i drugi, a ne moći učiniti ništa da se oni objasne među sobom i zbliže, voleti i

Riblja čorba

Partibrejkers

Haustor

Prljavo kazalište

Šarlo akrobata

mrziti i jedan i drugi, kolebati se i povoditi celoga veka, biti kod dva zavičaja bez ijednoga, biti svuda kod kuće i ostati zauvek stranac; ukratko: živeti razapet, ali kao žrtva i mučitelj u isto vreme. (...) To su ljudi sa granice, duhovne i fizičke, sa crne i krvave linije koja je usled nekog teškog i apsurdnog nesporazuma potegnuta između ljudi, božjih stvorenja, između kojih ne treba i ne sme da bude granice. To je ona ivica između mora i kopna, osuđena na večiti pokret i nemir. To je *treći svet* u koji se sleglo sve prokletstvo usled podeljenosti zemlje na dva sveta." Samo je na toj ivici dva svijeta, na toj granici duhovnoj i fizičkoj, na toj crnoj i krvavoj liniji, u tom trećem svijetu, mogao nastati album kakav je, recimo, *Treći svijet* Haustora.

Travnička hronika nastala je četrdeset dvije godine nakon početka dvadesetog vijeka, *Treći svijet* četrdeset dvije godine nakon *Travničke hronike*, u olimpijsko-orvelovskoj 1984. godini, u vremenu u kojem je postojao kontekst da se Edgar Alan Po umiješa u priču o *radničkoj klasi* (koja) *odlazi u raj*, u kojem su se na albumu grupe iz trećeg svijeta dodirivali *zadnji pogled na Jeršaleim* i *babilonske baklje*, u kojem su *patuljci u vrtu* bila karakteristika samo *neobičnih dana*, u kojem pod svjetlom *donje strane munje* Jugoslavija nije bila *skrivena iza lažnih imena*, nego je bila ono što i jest bila – *treći svijet*. Svijest o tome, međutim, danas ne samo da je rijetka, nego je i izrazito nepopularna. Dok jedni preziru Jugoslaviju iz perspektive obožavanja vlastite etničke *suštine* i opijenosti *krvlju i tlom*, oni drugi, njima samo na prvi pogled suprostavljeni, nisu zapravo nostalgični prema Jugoslaviji, nego prema socijalizmu, i to ne čak ikakvom pravom i ikada stvarnom socijalizmu, nego nekoj mješavini sasvim maglovite ideje o ravnopravnosti i sjećanja na vlastitu mladost uljepšanu na onaj balaševićevski način gdje dok slike bivaju bljeđe i bljeđe *lepe potiskuju ružne*. Prostor između ove dvije krajnosti je pod ledenim svjetlom reflektora sa obje strane, a ljudima iz *trećeg svijeta*, kao ilegalnim emigrantima zaustavljenim na granici, preostaje samo da poslušaju glas, glas koji je još *samo u pjesmi*, da *pogledaju zid* i *dignu visoko ruke*.

SEVDAH I BOB DILAN: Dok se Jugoslavija skriva iza lažnih imena jugosfere, regije, ovih prostora i zapadnog Balkana, dok je taj nesretni zapadni Balkan već dvadeset godina jedini dio Evrope koji *zima ne zaobilazi*, ostaje nam samo da se prepustimo *rimama*; kako se samo divno rimuje posljednja rečenica *Bašte, pepela* sa stihom *Skoro će mrak*! Nakon što su nas crni dječaci s puškama u ruci sve odveli do logora, nakon što je sve stalo kao linija života, preostalo nam je samo da si kortomaltezeovski, sa melodijom *Skriven iza lažnih imena* u ušima (dok žuti bubanj zamire), urežemo novu. Ako nam je Amerika mogla biti zavičaj prije nego smo je i vidjeli, zašto nam i Jugoslavija ne bi mogla ostati zavičajem? Ne stoji li uostalom u *manifestu* trećeg svijeta da se može *biti kod dva zavičaja bez ijednoga, biti svuda kod kuće i ostati zauvek stranac*? Nije ni to najgora pozicija na svijetu. I dok pišem ovo pada mi na pamet sitnica od prije neki dan, blesava anegdota sa sarajevske ulice. U jedno augustovsko jutro koje je horizontom više podsjećalo na novembar nego na august, dok su se na vidiku sudarali magla i oblaci, kad je već satima mirisalo na kišu, a još ni kap nije pala, prolazio sam pored tezge na kojoj je čovjek, negdje u srednjim četrdesetim, prodavao kišobrane. Nije izgledao kao *pijačar*, više kao kombinacija vječnog studenta i žrtve onoga što je Rundek sažeo u refren *pa-pa, proleteri*. Dvojica-trojica mangupa, mlađih i od pjesme *Mangup* Plavog orkestra i od *Trećeg svijeta*, su mu u prolazu dobacili: *Kiša bi pala, pasti ne može*. On ih je ispratio pogledom, pa je rekao: Pašće, sto posto, i to žestoka. Malo je zastao pa je još dodao: Kad se sve stiša, pašće teška kiša. Nije slučajno, ne može biti slučajno, da se njegova *odbrana* do u riječ poklopila s prevodom stiha iz Dilanove pjesme *A Hard Rain's A-Gonna Fall* iz pera Dragoslava Andrića. I vidio sam, jasno sam vidio, prodavača kišobrana dvadeset godina mlađeg kako prelistava *Stereo stihove* i čita pojedine pjesme, te kako mu se jedan stih usjeca u pamćenje. Svašta je nešto palo u idućih dvadeset godina, ali prava teška kiša još nije pala.

Čuo sam gromove što preteći hukte,
Vale što svetove spiraju i lome,
Hiljadu bubnjara čije ruke bukte,
Hiljade što šapću a nemaju kome,
Jednog što mre dok se svi od smeha grče,
I pesmu pesnika što u jarku crće,
I vapaje klovna zapalog u govna,
A kad se sve stiša, pašće teška kiša,
Pašće teška, teška, pašće teška kiša.

Evo i grmi. ◂

Muharem Bazdulj

Dvadeset godina albuma *Nevermind* grupe Nirvana

Poslednji u nizu

Kurt Kobejn, vođa, autor i lice benda, zajedno s njegova dva pratioca zatvorio je vrata i ugasio svetlo nad čitavim pravcem. Posle njih, rokenrol je od akutne avangarde prešao u deo zaštićene baštine sveta, u visoku umetnost

NIJE PRETJERANO U vremenu pretjerivanja ako se kaže da je album *Nevermind* američke grupe Nirvana, kad se sve oduzme i sabere, posljednji istinski važan album rokenrola. Nije to ni paušalna ni provocirajuća procjena. Nekoliko godina po izlasku, a pogotovo nakon tragičnog razvoja događaja oko benda, osjetilo se, pored ambicije, kvalitete i urgentnosti, da nešto drugo zrači iz te ploče. Nešto posebno lebdilo je nad njom – divno i nelagodno. I definitivno. Kurt Kobejn, vođa, autor i lice benda, zajedno s njegova dva pratitelja – javilo mi se – zatvorio je vrata i ugasio svjetlo nad čitavim pravcem. Nad formom koja je od najakutnije moderne forme, sada mogla poput drugih avangardi – bez i najmanje primisli na pežorativno značenje, već sa žalošću i težinom, i dahom olakšanja – postati muzejska. Naprosto, rokenrol je poslije Nirvane postao klasična moderna umjetnost koja više nije ni djelatna niti radikalna nego je prešla u dio zaštićene, institucionalizirane baštine svijeta, u visoku umjetnost. Ono što je tragično i s čim se jedan veliki dio posvećenika nikako ne može pomiriti jest da je jedino ta muzika dugo nosila obećanje da se tako nešto nikada neće dogoditi.

Kurt Kobejn

Između te dvije ere stao je još *Nevermind* svojom neočekivanom pojavom.

MIRIS NOVOG: Svi veliki albumi, osim što moraju biti inovativni, često su sinteza većine dotadašnjih smjernica unutar stila; oni moraju sadržavati i novum, vlastiti glas, ali i svu tradiciju u isto vrijeme, pokazivati jedinstvenost izvođača i autora ali i heterogenost rokenrola i njegovu sposobnost usisavanja drugih stilova i podstilova te, u kontinuitetu, pravljenja nečega novoga od toga ranijeg materijala, stvaranja vlastitog.

Nije čudo da su kasnije u ovom albumu prepoznavali sve miljokaze dotadašnje: i Beatlese – Kobejn kao Lenon, koji svoje mučne rane godine i bijes nad njima pretače u bolne intimne pjesme s kojima se ljudi identificiraju (i do privatnog nivoa – Kortni Lav kao Joko); i Sex Pistols – američki pank koji u prvoj postavi nikad nije bio masovan, a sada mijenja kulturu munjevito; i Dilana – originalan songwriter. Stvorili su i novu supstilsku kovanicu – *grunge*. Stilom nošenja i odjećom, što u rokenrolu nije ni sekunde sporedna stvar, donijeli su novi izgled – ili anti-izgled.

Sve što značajni bendovi rade, uostalom.

Isto kao što svi važni imaju i nagli, jedinstveni moment pravog rađanja. Kao *That's alright, Mama*, kao *Like a Rolling Stone*, kao *Please Please Me* i kao *Anarchy in the UK* – Nirvana se samoobjavila svijetu jednim odlučujućim udarcem.

Otvarajući album svojom ključnom pjesmom, odnosno za većinu, u kombinaciji s danas klasičnim a neodvojivim videospotom – od početnog, suhog rifa fender jaguar gitare, te razbijanja vrata nogom s četiri udarca doboša Dejva Grola, nakon koje se bend podiže u zrak, da ne siđe – *Smells like teen spirit* bila je kao i sve ove gornje pjesme zajedno, i početni zov za novu generaciju. Ništa u srednjoj struji nije tako grmilo, kako sonično govoreći, a u onom malju zvučne slike (pod reglerima tada nepoznatog Bača Viga), tako i uznemirujućim, gotovo nihilizmom, kao što je opalio taj singl.

MLADI I ODBAČENI: Od grupe Pixies uzeli su "dinamiku depresije" – jedan klinički psiholog utvrdio je da tipična "tiho-glasno" izmjena, karakteristična promjena sporosti, utišanosti uvoda i nagla eksplozija refrena, jednako kao i neobičan štim (bolje raštimanost), akordske progresije s mnogo disonanci, melodija pjevanih fraza, prate dinamiku nepostojanosti i psihičkih tegoba. U prvim godinama nakon hladnog rata, u kulturi apsolutnog kraha idejnosti i ironije spram svakog ideala ili visoke ideje (i samo ime benda je bolno ironično) u stanju bijega u intimu, u tom ukratko *postideološkom* stanju – sve je to bend uhvatio. Mladi, odbačeni (ili kojima se činilo da to jesu), mladi Amerikanci ponaosob, došli su im kao leptiri na svjetlo, izgradivši masovni kult neviđen od vjerojatno šezdesetih.

Nestalnost, nedostatak balansa psihičkog i emocionalnog, strah pred svijetom, krhkost, u paru s energijom, ispunjenošću frustracijama, kako imanentnim dobu tako i dubljim, težim, u bijesu nefokusiranom a prosijanim kroz pop-muziku kao artikulaciju svijeta, našlo se *in nuce* na albumu.

I tamniji, manje providan element infantilnosti, nedoraslosti, neizlaska iz adolescencije i prirodnog, zdravog prelaza iz jednog životnog doba u drugo. Album – imao je, začudno, vodu kao podmotiv – od uznemirujućeg i lijepog omota s bebom koja pliva ispod azurne površine, simbolizirao je život, nevinost, čistoću, ali i suprotnost tome, plutanje u beztežinskom stanju, bespomoćnost, vodu i kao metaforu nestajanja, i goru – kao simbol u snovima.

I muzika je to pratila. Kad nisu bile otpanjene u buci distorzije i fuzz boxa, gitare i bas imale su "vodeni" ton, od *flanger* efekta, kao u *Come as you are* – gdje budući suicida Kobejn stravično pjeva "no, I don't have a gun".

Iznad svega – glas. Ton, timbar Kurta Kobejna bio je nešto drugo. Tužeći i mumljav u tihim dijelovima kao u stravičnoj *Something in a way*, gdje je osjećaj pomenute vode, mutne i nadiruće kao s potopom, implicirao neizreciv užas. Ali najviše je impresionirao Kobejnov trejdmark krik u refrenima, onaj šljunak u glasu poderanog grla, pjevanje bez ostatka, bez štednje, do pucanja glasnica (što mu se stalno događalo), s jecajima na kraju svake muzičke fraze – on je zvučao i poznato, prisno i novo, kao nijedan prije.

Dečko bez formalnog obrazovanja, imao je strahovit dar kao tekstopisac. Kratke, intimne, zatvorene slike ponekad su začudno evokativne u sporijim pjesmama, a beskompromisno, nihilističko uživanje i sarkazam u bržima, te osjećaj za ritam riječi i metar, pokazivale su autora kakav se nije pojavio od Lenona. Najsofisticiraniji moment ostao mi je jedan iz refrena same *Teen spirit*: kad Kobejn nabraja, i inače jedva razumljive dikcije (s čime su se mnogi šalili) seriju zbunjujućih riječi "*a mulatto, an albino, a mosquito, my libido*", on osjeća poput pravog pjesnika da te riječi nekako "ne pripadaju" (ionako ograničenom) vokabularu američkog engleskog. Izvodeći ih ovako u seriji, u lancu, sa ironičnim tonom, ne samo da se gubi njihovo svako "racionalno" značenje, nego one postaju metafora njegova otuđenja, i od jezika i od okoline, one su osuda nemogućnosti smisla u jeziku i u svijetu. Točno ono o čemu je Nirvana i sama bila ogromnim dijelom.

PISMA IZ KIŠNOG SIJETLA: Spletom sretnih okolnosti u najnesretnijem vremenu, imao sam jednu od onih izuzetno rijetkih prilika u životu – da gledam Nirvanu uživo te jeseni, 1991. Kao bend na pragu eksplozije, na točki iza koje više ništa nije isto. U Americi su se već razvijali u fenomen, Evropa je još morala nadoknaditi. U malom rimskom klubu Kastelo, nas nekoliko stotina čekali smo da vidimo hoće li se obećanje iz spota ostvariti. Poslije prebučnih Urge Overkill (nikad nisam čuo da je predgrupa glasnija od glavnog benda), gledajući na podij, osjetio sam kako me netko blago gura, kako se na koncertima radi kad se hoće proći kroz masu – u poderanoj majici, mali žutokosi kanarinac iz spota, a kasnije vidjelo se, zapravo nježni dječak, lijep kao teutonski anđeo, poveo je svoj bend kroz publiku, popevši se tako na binu. Namjerno tako, sa stavom, kao antizvijezda. Naivnost i vjera koja će se pokazati nezamislivom pola godina kasnije. Ne znajući materijal i u antiklimaksu pretihog benda, nisam bio impresioniran koncertom, osim ponovo kad su prasnuli s *Teen spirit*, negdje oko sredine. Tako, ne sasvim uvučen u izvedbu – možda nije bila njihova večer, pred talijanskom publikom operiranom od shvaćanja rokenrola nije bilo teško biti nemotiviran – primijetio sam prvi put i fizionomiju basiste-dugonje (Averel Dalton?), koji je sasvim ličio na jednog zagrebačkog prijatelja – poslije otkrivši, naravno, da je basist Krist Novoselić naš čovjek, Zadranin.

Primijetio sam nešto mnogo važnije međutim – ljevoruk gitarista, Kobejnova se silueta, bijena reflektorom, ocrtavala na pojačalu iza njega. To me podsjetilo na jednu čuvenu i mučnu fotografiju na kojoj je takva gotovo identična silueta pala po velikom stovatnom Maršal pojačalu – sjenka Džimija Hendriksa. Kad je Kurt tri godine kasnije sebi uzeo život, ta mi se slika javila snažno. Bilo je tu neke blejkovske "strašne simetrije" – jedan melez, potentni tigar, drugi plavokosi dječak, gotovo aseksualan; s jedne strane najveći tehničar ikada, s druge gitarist bazičnog znanja (solo *Teen spirita* na *jednoj* žici), obojica u djetinjstvu napuštena djeca iz kišnog, tužnog Sijetla; obadvojica, najbitnije, bez paralele u ekspresivnosti i tematiziranju vlastitih očaja, obadvojica beskrajni talenti, izgorili u istoj dobi. I na kraju: jedan iz doba najveće napetosti plemenite forme, drugi kao posljednja karizmatska pojava te vrste, posljednja važna sjena na onom istom Maršal pojačalu s fotografije – čiji se šum, znaju muzičari, čuje još nakratko i kada se ono ugasi. ◂

Đorđe Matić

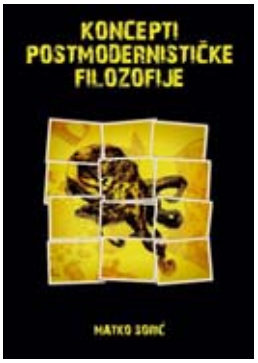
KNJIGE

Hrabrost filozofiranja

- Matko Sorić
- *Koncepti postmodernističke filozofije*
- Zadar 2010

Ime pisca ume da poremeti čitanje, da ga oboji sugestijom, ili pogura inercijom prethodnih tekstova. Za vrednost teksta, međutim, ne garantuje ime autora, već sam tekst. Ništa autoru ne vredi, *post festum,* da objašnjava šta je hteo da kaže, odnosno šta nije hteo reći: tekst, prepušten na milost i nemilost tumača, odbraniće sebe samog, ili će da propadne. Idealno čitanje bilo bi, utoliko, čitanje u kojem se ne zna ime pisca. (Neki od najuzbudljivijih trenutaka u životima knjiških moljaca događali su se u mladalačkim lutanjima između bibliotečkih polica, u tim lavirintima od knjiga kada se veza između autora, neiskusnom moljcu uglavnom nepoznatog, i čitaoca-moljca uspostavljala ili dodirom, ili sa prvim redovima teksta, dok se knjiga, u stojećem stavu, prelistava na licu mesta, ili, naprosto, zahvaljujući zvučnom, lepom imenu pisca kakvo je, recimo, za dolepotpisanog moljca bilo ime "italijanskog" pesnika Ezre Paunda.) S druge strane, danas je gotovo nemoguće orijentisati se bez imena autora: čitamo neke knjige jer ih je napisao upravo taj, a ne neki drugi pisac. U protivnom načisto bismo propali pokušavajući da se snađemo u moru smeća koeljovskog tipa. Kada je o filozofskom tekstu reč, više poverenja imamo, ne bez razloga, u iskusnije autore, dočim se za rečnike, enciklopedije, pojmovnike definitivno zahteva iskustvo. Sve dok se ne pojavi klinac koji rasturi žurku.

Zadarski student filozofije Matko Sorić napisao je i objavio, ni manje ni više, nego 500 stranica gabaritni filozofski rečnik pojmova postmodernističke filozofije. I, da ne odugovlačimo, uradio je to (neočekivano) dobro. Ne samo, dakle, što je korisnim i, u najvećoj meri, pouzdanim tekstom ispunio 500 stranica – pri čemu se ne stiče utisak da je reč o mlađahnom skribomanu, čega je međ' studentima filozofije uvek bilo (u težim slučajevima zrelost nije donela osećaj za meru, naprotiv) – nego je pokušao da sistematizuje nešto što se, po postavci, po definiciji, opire svakoj sistematizaciji: postmoderno mišljenje, naime, nastalo je kao reakcija na sistem, kao odgovor na nasilje sistema, kao autoimuna reakcija mišljenja identiteta. Udeo mladosti u ovoj priči zaustavlja se, otprilike, na ovom mestu. Preporuku za čitanje, pak, pronalazimo u prvim rečenicama predgovora: "Ova knjiga nastala je iz neozbiljnog studentskog projekta" koji je "bio osmišljen kao kružok za otvaranje tema iz postmodernističke filozofije. (...) Reakcija je bila neopisivo pozitivna: seminar je pohodio vrtoglavi broj od čak četvero ljudi. Što

je za zadarske prilike bilo sasvim solidno. Iz tih razloga je forma kružoka bila nemoguća. Bilo bi previše zahtijevati dodatan angažman od ionako plašljive publike." U ovim se, sasvim nefilozofskim redovima, prepoznaju dve odlike nužne za svaki upliv u postmodernističku filozofiju, odnosno za govor o njoj (iz duha nje same): duhovitost i odvažnost. Vodeći autori postmodernističkog mišljenja – koji su, uzgred budi rečeno, svi, bez izuzetka, odbijali takvu odrednicu, ili bilo koju drugu vrstu svrstavanja – odbacili su obrazinu ukrućene ozbiljnosti, odoleli su zovu neprozirne dubine i, nošeni ničeanskom inspiracijom, u svoje pisanje uneli humor, ironiju, igru, zavođenje, žovijalnost, brigu za jezik, a da, istovremeno, nipošto nisu odustali od onoga bez čega nema filozofije: napornog rada pojma. Matko Sorić je to jako dobro razumeo. ◂

Ipak, kako je moguće napisati ovakvu knjigu bez znanja i iskustva? Može li, naime, neko ko po prirodi stvari, po sili svojih godina, nema iskustva tamo gde je iskustvo jedan od bitnih činilaca, može li, dakle, neko kome tek predstoji ozbiljno i dugo čitanje da napiše relevantan filozofski tekst enciklopedijskog tipa (enciklopedije su svojevrsni čuvari iskustva)? Ako je suditi po Sorićevoj knjizi, odgovor je – da, može. Kako? Pa tako što će znanje koje se stiče iskustvom da nadomesti ne samo velikim radom, već pre svega duhovitošću i hrabrošću. Odmah bi valjalo odbiti prigovor da duhovitost i hrabrost nisu bitne odlike filozofskog diskursa. Jesu. Dovoljno je pogledati samo pustoš, tugu i dosadu što je za sobom ostavljaju korektni tekstovi koji imaju sve osim duha i odvažnosti. Najzad, ako se već niko od iskusnijih kolega nije usudio da uđe u ovakav projekat (što se takođe može podvesti pod rubriku "plašljiva publika" iz uvodnih Sorićevih rečenica), onda više nema razloga da zakeramo i ostaje nam da se prepustimo zadovoljstvu što se pojavila jedna ovakva knjiga.

S obzirom na rasredištenost postmodernističkog mišljenja, izbor pojmova koje bira Sorić mogao je da bude i drugačiji, ali u osnovi najvažnije reference su tu, a prethodnu rečenicu ispisujemo veoma svesni toga da je i pojam "važnosti" i te kako doveden u pitanje u ovakvom poduhvatu. Da duh i pažljivo oko/uho umeju da nadoknade neiskustvo, pokazuje i izvanredno umesno ubacivanje odrednice "narod" u rečnik postmodernističkih pojmova. Narod je, razume se, predmoderna kategorija koja sa modernim dobom dobija na snazi, ali Sorić veoma umesno pokazuje kako postmodernističko mišljenje razgrađuje taj pojam, kako ga dekonstruiše, šta znači dovesti u pitanje tradiciju, čime u jednom performativnom gestu pokazuje rad dekonstrukcije. Ono, pak, što se u filozofskom diskursu ne menja i što se ni ne može promeniti jeste to da ono operiše pojmovima, a da bi se pojmovima operisalo moramo da znamo šta oni znače. No, ovde opet nailazimo na važnu posmodernističku lekciju: pojmovi u sebi uvek nose višeznačnost, a jednoznačnost nije drugo do hermeneutičko nasilje. Utoliko je rad pojma uvek, deridijanski rečeno upisana neodlučivost (eto jednog pojma koji bi Sorić morao da uvede u svoj rečnik), a što znači da ni pozicija povlašćenog (iskusnog, starijeg, moćnijeg...) tumača više nipošto nije unapred obezbeđena.

Ivan Milenković

▸ tv manijak

Piše: Dragan Ilić

Most na reci Sawi

Nekada su uspehe socijalističke obnove i izgradnje beležile **Filmske novosti**. Petoljetke su se najavljivale i realizovale u filmskim žurnalima gde je omladina pevala, radila i zaklinjala se Titu. Velike građevine su uvek bile **opsesija političara**, monumentalna zaveštanja za budućnost, **memento moći**. Sličan neimarski zamah, setićete se, pokazao je Milošević nakon bombardovanja, gde je protoneimar bio i danas aktivni **drug Mrka**. On je tada, baš kao i danas određivao rokove, grlio se sa majstorima, pretio neradnicima i presecao vrpce pri otvaranjima. Prosto je neverovatno kako mu je izmakao ovaj **most preko Ade**, gde je gradonačelnik Đilas obećao i realizovao izgradnju. Naravno, pri otvaranju je prisutan bio i predsednik Tadić, koji je čak otišao i korak dalje dajući sopstveni predlog za ime mosta, **"most Zorana i Nenada"**, referišući na pokojne gradonačelnike Đinđića i Bogdanovića.

Studio B je televizija koja prati sve beogradske građevine. Gledali smo direktan prenos **spajanja obala Save**, reporteri i kamere su bili u helikopterima i na zemlji. Da bi slika bila potpuna, nadahnutim izveštajima su se pridružili i RTS i B92. Građani su u anketama oduševljeno komentarisali tok gradnje i izgledalo je kako su oči cele Srbije uprte u ovaj poduhvat. **Mi gradimo most – most gradi nas!**

Za mene je dodatno zanimljiva uloga kanala Diskaveri, koji je postao najveći svetski promoter Beograda. Sudeći po anketama (ali i izjavi kneginje Jelisavete u Prelistavanju) nema Srbina, a posebno Beograđanina ili Beograđanke, koji nisu gledali **emisiju o našem mostu na Diskaveriju**. I premijeru i reprize! Dakle, ovo je dragocena informacija za kablovske emitere – naš narod voli da gleda emisije o građevinarskim poduhvatima. Do danas, recimo, nismo mogli da proverimo koliko je istinita tvrdnja da naši gledaoci vole i **kanale o prirodi i životinjama.** Pod hitno moramo da zamolimo TV autore da snime emisiju o beogradskim psima lutalicama, ili džinovskim somovima na Adi, ili belim tigrovima u zoološkom vrtu.

Ja sam se, recimo, toliko navukao na građevinsku problematiku da svakoga dana pratim na Studiju B **kako raste škola**. Saznao sam o novim načinima gradnje, o firmama koje se bave hidroizolacijom, vodovodom, grejanjem, fasadama, a onaj starmali reporter mi se baš dopada jer pridaje istorijski značaj svakoj ugrađenoj pločici, svakom otvoru za ventilaciju, svakom sredstvu za izolaciju. Sviđa mi se što dečko ima i radnu odeću za građevinu, duks i one bakandže, pa šlem, ima uvek lepu reč za sve majstore i šegrte na građevini **OŠ "Dragan Lukić"**. Tu se ime škole već zna, nije bilo potrebe da dolazi Predsednik, inače prosvetni radnik, baš bih voleo da čujem koji bi bio njegov predlog.

Toliko se gradilo, a priznajem da nisam video nikoga da **zeva okolo**, nigde nisam video ni flašu (zaboravljenu) zidarskog piva, zalepljenu sliku golišave lepotice, opuške, omot od alpske i čaše od jogurta, išlo se čak toliko daleko da nisam video ni **klopu iz manjirki**, da se pojede nešto kašikom. To je sigurno bilo, al' mi je promaklo, gde može tol'ko da se radi a da se ne jede!

Ako uporedimo TV izveštavanje o građevinama kod nas i u svetu, naročito na Zapadu, videćemo da kod nas uvek postoji onaj **"višak značenja"** koji nadilazi samu građevinu ili arhitekturu. Dok zapadni pragmatizam veliča originalna tehnološka rešenja, grandioznost, lepotu ili kroćenje prirode, za nas je to uvek **simbol**. Ime građevine vezujemo za političare, ili čak Dražu (koji je pogubljen na Adi), ili Novaka, ili ćemo nastaviti tradiciju pa Gazeli pridodati Žirafu. Nadam se da Žirafa u Srbiji **nije trajna asocijacija** na Jagodinu, ili Palmu, što ne bi bilo po volji beogradskim vlastima.

Uopšte rečeno, most u svojoj suštini ima funkciju **skraćenja puta**, pojednostavljuje kretanje i napredovanje, a onda i povezuje ljude. Tokom ratova u Beogradu, mostovi su uvek bili kritična tačka, setite se samo "čuvara mostova" i **straha od njihovog rušenja**. Gradnja mosta bila je lajtmotiv našem jedinom nobelovcu. Međutim, mostovi su u našoj novijoj istoriji postali i mesta prelaska priznate ili nepriznate granice. Tako su istorijski toponimi postali mostovi u Gradišci, Maslenici, Rači ili Kosovskoj Mitrovici.

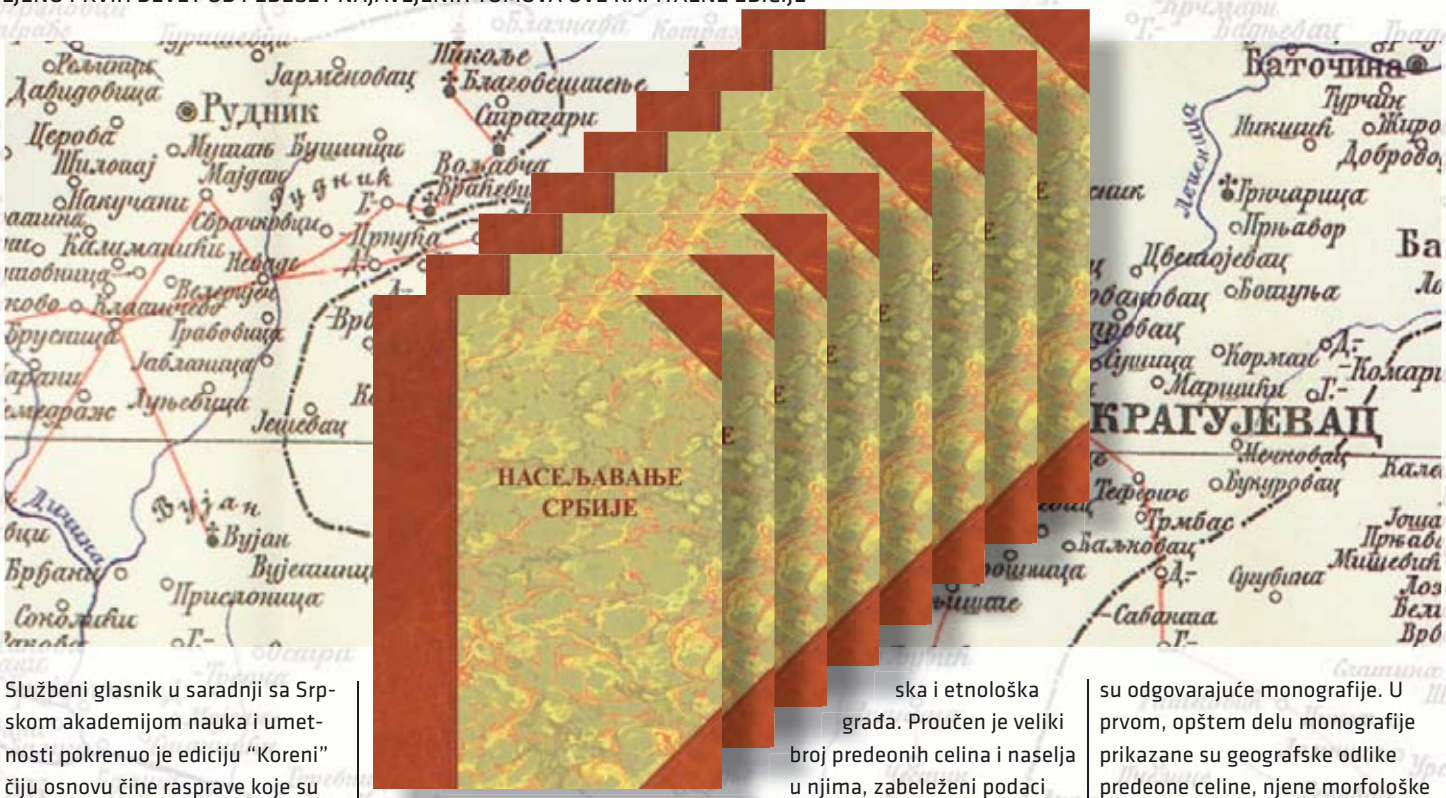
Ja ovom mostu želim da bude samo ono što jeste – spoj dve obale, da ostane most bez istorijskih, političkih ili ideoloških **asocijacija i turbulencija**. Kratko i jasno – najkraći put! ◂

KAPITALNA IZDANJA

O KORENIMA

PRE VIŠE OD JEDNOG VEKA, JOVAN CVIJIĆ SA SVOJIM SARADNICIMA I UČENICIMA ZAPOČEO JE VEKOVNI PODUHVAT SRPSKE NAUKE: ANTROPOGEOGRAFSKO ISPITIVANJE SRPSKIH ZEMALJA U SKLOPU KOGA SU ISTRAŽIVANA NASELJA, POREKLO STANOVNIŠTVA I OBIČAJI. STUDIJE NASTALE U OKVIRU OVOG PROJEKTA OBJAVLJIVANE SU U "SRPSKOM ETNOGRAFSKOM ZBORNIKU" SRPSKE KRALJEVSKE AKADEMIJE. U OKVIRU EDICIJE "KORENI" SLUŽBENI GLASNIK OBJAVLJUJE FOTOTIPSKA IZDANJA OVIH STUDIJA, ALI I STUDIJE O POREKLU SRPSKIH PORODICA, NJIHOVIM MIGRACIONIM KRETANJIMA I OBIČAJIMA, OBJAVLJENE U DRUGIM IZDANJIMA. DO SADA JE OBJAVLJENO PRVIH DEVET OD PEDESET NAJAVLJENIH TOMOVA OVE KAPITALNE EDICIJE

Piše: PETAR VLAHOVIĆ

Službeni glasnik u saradnji sa Srpskom akademijom nauka i umetnosti pokrenuo je ediciju "Koreni" čiju osnovu čine rasprave koje su štampane pod uredništvom Jovana Cvijića od 1902. do 1927. godine, a potom, sve do najnovijeg doba, pod uredništvom Cvijićevih sledbenika. Mnoge od ovih dragocenih naučnih monografija odavno su postale prava bibliografska retkost. Njihova fototipska izdanja, sa dopunama savesnog priređivača Borisava Čelikovića, imaju posebnu naučnu, kulturnu i društvenu vrednost. Edicija "Koreni" počiva na antropogeografskim proučavanjima Srbije i Balkanskog poluostrva, koja je krajem XIX i početkom XX veka utemeljio Jovan Cvijić, kao profesor Velike škole u Beogradu. Cvijić je odabrao predmet istraživanja, izradio odgovarajuća uputstva, pripremio kadar i u okviru "Srpskog etnografskog zbornika" već od 1902. godine pokrenuo ediciju "Naselja srpskih zemalja" koja je s obzirom na strukturu nove države, 1922. godine, preimenovana u "Naselja i poreklo stanovništva".

SLIKA SRBIJE: U ovoj ediciji je sabrana dragocena antropogeografska i etnološka građa. Proučen je veliki broj predeonih celina i naselja u njima, zabeleženi podaci o poreklu stanovništva koji su se u njima naselili ne samo iz Srbije nego i iz svih drugih krajeva u kojima je donedavna živelo srpsko stanovništvo. Opisani su takođe postanak, položaj i tipovi naselja, ekonomske prilike i vrste svojine, tipovi kuća i ostalih zgrada, navedeni su topografski nazivi, poreklo stanovništva i neke njegove etnopsihičke osobine. Građa je prikupljana neposrednim promatranjem, idući od sela do sela, od kuće do kuće. Na osnovu toga izrađene su odgovarajuće monografije. U prvom, opštem delu monografije prikazane su geografske odlike predeone celine, njene morfološke odlike, položaj naselja, ekonomske prilike, kuća i ostale zgrade, istorija oblasti i starine, postanak sela, poreklo stanovništva i njegove odlike. U drugom, posebnom delu monografije, opisano je svako selo pojedinačno i prikazane sve porodice koje su u njemu živele u vreme ispitivanja. Monografije koje je objavio Službeni glasnik, trudom izvrsnog priređivača Borisava Čelikovića, dopunjene su istraživanjima koja su objavljivana po njihovom izlasku iz štampe pa sve

Korist za čitaoca

"Glasnik sarađuje na raznim projektima i izdanjima sa preko šezdeset značajnih institucija, od SANU do biblioteke u Čajetini. Njihovo znanje i naša redakcija su prava sinergija i rezultat je uvek bolji nego da radimo posebno. Ovakva saradnja je od velike važnosti – obostrano. Korist za čitaoca, kao korisnika, je najveća"

Baštineći tradiciju "Novina serbskih", Službeni glasnik obeležava kao svoj dan 13. avgust, kada je pre 198 godina izašao prvi broj ovih prvih srpskih novina, preteče srpskih službenih glasila. Dan Službenog glasnika bio je i povod razgovora sa direktorom ovog javnog preduzeća, Slobodanom Gavrilovićem.

Računajući poslovnu godinu između dva Dana Službenog glasnika, kako biste ocenili godišnji bilans, naročito s obzirom na ekonomsku krizu, kao i krizu izdavaštva u Srbiji?

Veoma su teške godine iza nas, a posebno ova. Smanjuje se broj pretplatnika, oko 10 odsto i na službena izdanja, pa i ukupan promet naših knjižara. To je posebno uočljivo u letnjim mesecima. U celini bilans je pozitivan, jer smo uspeli da zaposlimo štampariju i značajno osposobimo komercijalu za tržišni nastup, što nije bio slučaj u ranijem periodu. U najoštrijoj konkurenciji dobijamo više od dve trećine naših štamparskih poslova. Dobili smo na javnom tenderu i štampu svih obrazaca za popis stanovništva koji će u oktobru ove godine organizovati i sprovesti Republički zavod za statistiku.

Kapitalna izdanja koja su osnov Glasnikovog izdavaštva uglavnom zahtevaju ozbiljnu redakciju, stručne recenzente, podršku i znanje koje ne poseduje samostalno gotovo nijedna institucija. Glasnik često u realizaciji važnih projekata sarađuje sa najznačajnijim fakultetima, muzejima, arhivima, institutima, naučnim i kulturnim institucijama. Koliko je ova saradnja važna i da li ste zadovoljni rezultatima?

Tu ste potpuno u pravu. Glasnik sarađuje na raznim projektima i izdanjima sa preko šezdeset značajnih institucija, od SANU do biblioteke u Čajetini. Njihovo znanje i naša redakcija su prava sinergija i rezultat je uvek bolji nego da radimo posebno. Ovakva saradnja je od velike važnosti – obostrano. Korist za čitaoca, kao korisnika, je najveća.

Pored kapitalnih dela srpske kulture Glasnik objavljuje i znatan broj knjiga stranih autora, teoretičara, filozofa, naučnika, ostvarujući tako intenzivnu razmenu ideja sa svetom i ujedno pružajući mogućnost domaćim čitaocima da prate tokove savremene naučne misli. Koliko je ovakav izdavački koncept isplativ?

Više je važan nego što je isplativ. Posebno za našu kulturu i nauku. Nastojimo da se i tu poveća profitabilnost, pa je sve više knjiga koje štampamo kao drugo, treće izdanje. Glasnik je samo u tri poslednje godine preveo više od 200 knjiga sa raznih jezika, a za poslednju godinu dana, od avgusta prošle do avgusta ove godine, 66 knjiga. U istom periodu objavili smo ukupno 303 knjige.

Prevodi su često slaba tačka domaćih izdavača. Utisak je da se prevodnoj literaturi u Glasniku poklanja posebna pažnja i da su brižljivo izabrani prevodioci Glasnikovih knjiga vrhunski poznavaoci ne samo jezika već i teme kojom se knjiga bavi. Koliko vam je to važno?

Izuzetno. Jedna ozbiljnija analiza bi pokazala da su prevodi u poslednje dve decenije sve slabiji, da se neke od "prevedenih" knjiga mogu čitati samo uz rečnik. Za jesen pripremamo prezentaciju naših dosadašnjih prevoda i o tome ćemo obavestiti medije. Do tada ćemo sačiniti rekapitulaciju

do danas. Na taj način povezana je prošlost sa sadašnjošću u novu, jedinstvenu celinu koja omogućava čitaocu da prati svoje poreklo, otkrije odakle potiče i ko su mu preci. Monografije koje je do sada objavio Službeni glasnik pripadaju Šumadiji i oblastima Raške grupe. Šumadiji pripadaju Gruža (58 naselja), Lepenica (77 naselja), Takovo (36 naselja) i Kačer (36 naselja), a oblastima Raške grupe: Užički kraj, koji čine Užička Crna Gora i Zlatibor (84 naselja) i Dragačevo (36 naselja). Dakle ukupno preko 350 sela. Edicija "Koreni" koju izdaje Glasnik ima svoj poseban naučni, kulturni i društveni značaj. Značaj je i u tome što je svako delo koje je uzeto iz "Srpskog etnografskog zbornika", dopunjeno prilozima i radovima koji su objavljeni od njegovog izlaska iz štampe pa sve do današnjih dana. Borisav Čeliković je to propratio odgovarajućom bibliografijom. "Pogovori", kako ih je Čeliković skromno nazvao, dragoceni su naučni osvrti koji uvode u sva zbivanja koja su se na određenim prostorima događala u minulom i našem vremenu. Dovoljno je podsetiti da edicija "Koreni" pokazuje da u Šumadiji, odnosno Srbiji, zapadno od linije Avala, Kosmaj, Kragujevački Crni vrh, Jastrebac, 90 odsto stanovništva sada čine doseljenici dinarske migracione struje koji potiču iz Crne Gore i Crnogorske Hercegovine, a istočno od ove linije njihov broj ne prelazi 10 odsto.

SVEDOČANSTVO: "Koreni" svedoče da se Srbija po svom geografskom položaju nalazi na raskrsnici glavnih puteva koji povezuju srednju Evropu sa Jadranskim zaleđem, Bliskim istokom i severnom Afrikom. To je umnogome doprinelo oblikovanju srpske države i njenoj ulozi u

onoga što je Glasnik svojim prevodima uneo u našu kulturu. Ta vrsta otvorenosti i komunikacije sa svetom je izuzetno značajna.

Bližeći se jubileju dvestogodišnjice izlaska "Novina serbskih", Glasnik je digitalizovao veliki deo bogate arhive srpskih službenih novina. Kada se očekuje okončanje ovog kapitalnog projekta kojim će biti stvorena jedna od najvećih elektronskih baza srpske kulture?

Do sada smo u PDF formatu skenirali dva veka službenih novina Srbije, bilo kako da su nazivane u raznim periodima, od "Novina serbskih" do "Glasnika". To je više od pola miliona stranica. Koristili smo i skeniranje koje je uradila Narodna biblioteka Srbije. Inače, s njima imamo dobru saradnju na raznim, pa i na ovom projektu. Trenutno radimo na anotacijama, indeksaciji, OCR-ovanju i prekucavanju tekstova sa starom ortografijom, a to je do 1868. godine. Uporedo spremamo rečnik staroslovenskog jezika kako bi bazu mogli pretraživati i oni koji ne znaju staroslovenski. Time će Glasnik imati najbogatiju pravnu bazu i jednu od najbogatijih baza uopšte. To će biti ogromna pomoć, jer se veoma brzo i jednostavno mogu naći svaki zakon, propis, nameštenje, odlikovanje, priča, pesma, nekrolog i slično. Posebna ekipa radi na zaštiti te vrlo skupe baze.

Pored elektronskih izdanja službenih glasila, Glasnik je pokrenuo i prvu Zvučnu ediciju. Zvučne knjige su u svetu odavno ravnopravne sa štampanim, kakva su Glasnikova iskustva sa novim tehnologijama i medijima?

Zaista nije lako, ali ako. Ima puno razloga da se ovim knjigama radujemo. Od slabovidih i slepih, preko funkcionalno nepismenih do poslovnih ljudi. Ili od ljuštenja krompira do peglanja, koje je sigurno olakšano ako istovremeno slušamo sjajne stihove, delove putopisa, memoara ili vrhunskih književnih dela. Ili mladi koji nisu prilježni knjizi, a mogu dok četuju na nekoj od mreža da slušaju *Banović Strahinju* ili *Hasanaginicu*. Još uvek smo u fazi "osvajanja" proizvoda. Okupili smo najbolju ekipu i odabrali najbolje knjige, za početak to zaista motiviše. Da li će biti isplativo, videćemo krajem godine, do sredine sledeće sigurno. Puno smo učinili i činimo da bismo uspeli.

Ove godine predstavili ste Zvučnu knjigu u više evropskih gradova. Koliko je interesovanje naših ljudi u svetu za izdanja na srpskom jeziku?

Ne preterano. Čak, mislim da nije ni zadovoljavajuće. Ili su to moji pogrešni utisci. Naš cilj je da mladi u dijaspori, koji su druga, treća generacija i slabije znaju srpski jezik, mogu da čuju stihove, priče, romane pročitane od strane najboljih glumaca, pa možda i zavole našu književnost. Mnogi od njih ne znaju ćirilicu, ali koriste nove tehnologije pa očekujemo da ćemo ih zainteresovati.

Još jedan od važnih projekata Glasnika jeste otvaranje knjižara u gradovima širom Srbije. Danas imate oko tridesetak knjižara, a neke od njih su i jedine knjižare u manjim gradovima poput Leskovca, Valjeva, Leposavića. Koliko je tu reč o poslovnoj a koliko o kulturnoj misiji Glasnika? Koliko uspevate da obe ove misije usaglasite i ostvarite?

"Pomješane najbolje se piju". Za mene lično je važnija kulturna misija, ali vodimo računa i o uspešnosti poslovanja. Ako izuzmemo opremanje naših prodavnica, Glasnik je imao profit od 1,5 miliona dinara u celokupnoj maloprodaji za prošlu, 2010. godinu. Nisu sve knjižare pozitivne, ali celina jeste, jer drugačije ne možemo opstati. Drago nam je da je sve više novootvorenih knjižara i drugih izdavača (Laguna, Evrođunti, na primer), što menja nabolje sliku od pre nekoliko godina.

Koje biste naslove Službenog glasnika preporučili čitaocima za ovo leto?

Za ovo leto preporučio bih knjige iz biblioteka *Književni glasnik* i *Srbija i komentari*, zatim ediciju *Koreni,* kao i najprodavaniju knjigu u istoriji Glasnika *U tuđem veku*, autora Dobrice Ćosića. Prodato je oko četrdeset hiljada primeraka u tri izdanja.

R. V.

Naslovi u pripremi

Za predstojeći Sajam knjiga u Beogradu Glasnik priprema sledeće naslove:
Povelja kralja Milutina manastiru Banjska u dva toma, *Spomenica Valtazara Bogišića*, o stogodišnjici njegove smrti u dve knjige, *Psihodimička psihijatrija*, šesti tom (priredio Ljubomir Erić), *Norma Nomos*, (priredili P. Bojanić i M. Milivojević), *Marketinška etika* Džordža Brenkerta, *Analekta: Sociološki ogledi* Aljoše Mimice, *Izabrani spisi Vladimira Jovanovića, Kratka ekonomska istorija sveta* R. Kamerona i L. Nila, *Hrišćansko predanje* Jaroslava Pelikana, treći i četvrti tom, *Spomenica Milorada Draškovića*, *Naratološki rečnik* Džeralda Prinsa, *Srpska putopisna kultura 1914–1940.* Vladimira Gvozdena, *Antologija poljske književne avangarde*, *Sveske* Leonarda da Vinčija u dva toma, *Izabrana dela Valtera Benjamina*, *Bankar anarhista* Fernanda Pesoe, *Rečnik zaljubljenika u Rusiju* Dominika Fernandesa, *Rečnik zaljubljenika u sitna zadovoljstva* Alena Šifrea, *Goli otok* Dragoslava Mihajlovića, *Replikanti i društvo* Zvonka Đokića, *Mirmekologija* Davida Perovića, *Korporativna nostalgija* Aleksandra Gajića, *Dnevnici i prepiska* u okviru Izabranih dela Borislava Pekića, novi naslovi u okviru edicije *Koreni*, novi naslovi Izabranih razgovora Miloša Jevtića...
U okviru novopokrenute biblioteke *Književni glasnik*, pored već objavljenih romana *Proces* Franca Kafke i *Pustolovine Haklberija Fina* Marka Tvejna, biće objavljeni romani *Don Kihot* Migela de Servantesa, *Ognjeni anđeo* Valerija Brjusova, *Azijati* Frederika Prokoša, zatim naslovi *Buđenje* Kejt Šopen, *Nove* Jelene Dimitrijević, kao i knjige Ljubice Arsić, Milisava Savića i Zorana Ćirića iz kolekcije *Jedan prema jedan.*
U okviru kolekcije *Srbija i komentari* biće objavljene knjige *Kod srpskog pisca* (priredio Miodrag Raičević), *Rok u Srbiji* Petra Popovića i Mihaila Pantića, *Kremansko proročanstvo* Bojana Jovanovića i Mirka Demića, *Putovanje u Srbiji u srednjem veku* Radivoja Radića i Radoslava Petkovića, *Ikonografija Titovog doba* Predraga Markovića i Vladimira Kecmanovića...

savremenom dobu. Pokazuju da je Srbija bila veoma dobro i ravnomerno naseljena što sada nije slučaj. U selima se relativno dobro živelo. Selo je podmlađivalo stanovništvo, održavalo natalitet i čuvalo život i društvo. Država se imala na koga osloniti i u fizičkom i u ekonomskom i u društvenom pogledu. Međutim, kraj XX i početak XXI veka otvorio je čovečanstvu nekoliko veoma osetljivih problema, koji bitno utiču na promene u društvu, kulturi, ekonomiji.

Srbija kao zemlja sa visokom stopom nataliteta, prirodnog priraštaja, sa visokim rastom ukupnog stanovništva, sa mladom starosnom strukturom, sa obimnim spoljnim i unutrašnjim migracijama i sa ravnomerno raspoređenim stanovništvom, postala je u novije vreme, kao što svedoče "Koreni", zemlja sa niskim ukupnim rastom stanovništva, niskom stopom nataliteta i prirodnog priraštaja, sa porastom stope mortaliteta, poljuljanim starosnim stablom, niskim stopama spoljnih migracija, sa neadekvatnim razmeštajem stanovništva i ubrzanom urbanizacijom, čiji su procesi duboki, a posledice dugoročne. Sve to se veoma negativno odražava na naš politički, društveni i kulturni identitet, čije čuvanje edicija "Koreni" pospešuje, pomaže njegovo razvijanje i prilagođavanje duhu novog vremena. Zbog toga su knjige iz edicije "Koreni" veoma poučne i značajne, pre svega za našu naučnu i stručnu javnost, a nadamo se i političku posebno, ukoliko je život naroda uopšte interesuje. Zbog toga treba poželeti uredniku Slobodanu Gavriloviću i priređivaču Borisavu Čelikoviću da započeti posao i dalje uspešno nastave na stazama kojima su krenuli. ×

Psihodinamička psihijatrija

Urednik: Ljubomir Erić
Biblioteka: Društvena misao

Šestotomni udžbenik *Psihodinamička psihijatrija* najsavremeniji je prikaz psihijatrije koja neguje tradicije psihoanalize. U svetlosti najaktuelnijih dostignuća u psihijatriji i istraživanjima mozga *Psihodinamička psihijatrija* ponovo zauzima mesto jedne od glavnih struja i vraća se na scenu zahvaljujući širini svojih integracionih kapaciteta. Udžbenik pišu najpoznatiji psihijatri i psiholozi, psihoanalitički i psihodinamički psihoterapeuti, dobri poznavaoci određenih oblasti savremene dinamičke psihijatrije, njih ukupno četrdeset, iz zemlje i inostranstva.

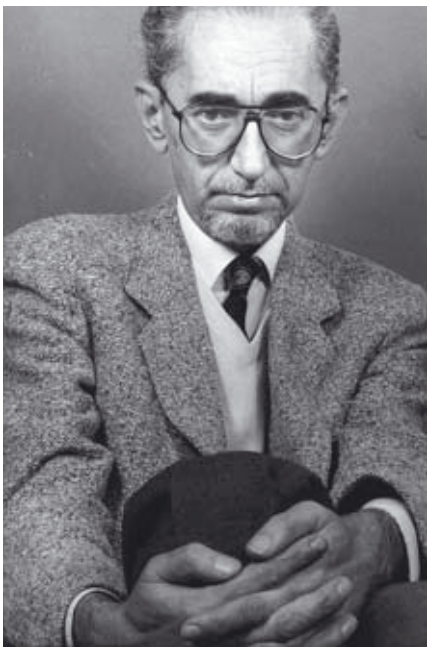
Do sada je objavljeno pet tomova *Psihodinamičke psihijatrije*

I – *Istorija, osnovni principi, teorija*
II – *Teorija straha i stanje straha*
III – *Humana seksualnost, seksualni i rodni poremećaji, kontroverze homoseksualnosti*
IV – *Poremećaji ličnosti*
V – *Somatoformni, disocijativni i poremećaji raspoloženja.*

Do kraja avgusta iz štampe će izaći i šesti tom ovog kapitalnog izdanja čime će biti zaokružen višegodišnji projekat objavljivanja *Psihodinamičke psihijatrije* koju je uredio naš istaknuti naučnik Ljubomir Erić. O važnosti ovog enciklopedijskog udžbenika, ne samo na području Srbije već i regiona, svedoči činjenica da su slovenački izdavači otkupili autorska prava od Glasnika već nakon objavljivanja drugog toma.

Borislav Pekić: *Korespondencija kao život II – Pisma Ljiljani i Aleksandri*

Priredila: Ljiljana Pekić
Biblioteka: Svedoci epohe

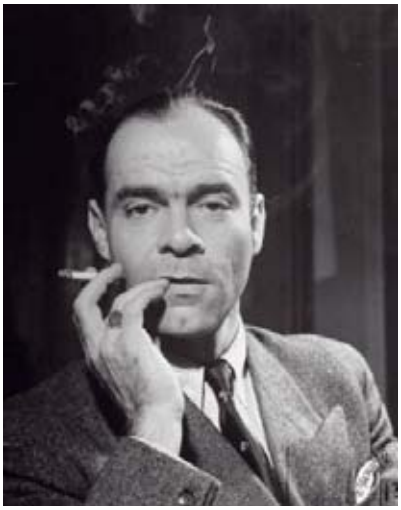

U okviru Izabranih dela Borislava Pekića koja Službeni glasnik objavljuje, iz štampe je upravo izašao drugi tom piščeve prepiske *Korespondencija kao život*. U njemu se nalaze pisma koja je Pekić pisao supruzi Ljiljani, i povremeno ćerci Aleksandri, u periodu između juna 1970. i marta 1971. godine, tokom, po Pekićevim rečima, jednog od najtežih perioda u njegovom životu. Naime, krajem šezdesetih bračni par Pekić je rešio da napusti Jugoslaviju u strahu od pogoršanja situacije u zemlji nakon sovjetske invazije na Čehoslovačku i mogućnosti da Pekić ponovo bude uhapšen. Sve je bilo spremno za polazak u Veliku Britaniju, kada su jednog jutra, u zoru, u Pekićevu kuću ušli policajci sa nalogom da mu oduzmu pasoš. Zajednički odlazak iz zemlje je postao nemoguć, pa su Pekićevi odlučili da Ljiljana u London ode sama, a da joj se Borislav, kada i ako mu bude vraćen pasoš, kasnije pridruži. Iz ovog perioda razdvojenog življenja nastala je korespondencija od nekoliko stotina stranica koja se nalazi sabrana u ovoj knjizi. Pekićeva pisma predstavljaju neku vrstu piščevog dnevnika u kojima on piše o onome što mu se događa, o mučnoj borbi za svoja prava, senci političkog progona i sopstvenim traumama, ali i o problemima, nedaćama i prilikama u tadašnjem beogradskom životu, naročito u književnim krugovima. Pekićevi zapisi predstavljaju jedinstveno svedočanstvo o životu ovog velikog pisca, ali i o jednom vremenu, poretku i savremenicima.

Deni de Ružmon: *Ljubav i Zapad*

Prevod: Milan Komnenić
Biblioteka: Umetnost i kultura
Edicija: Peščana knjiga

Čuvena studija Denija de Ružmona *Ljubav i Zapad*, prvi put objavljena 1939, ima za temu predstave o ljubavi, strasti i braku u zapadnom kulturnom krugu. Knjiga je organizovana u pet celina-knjiga. U prvoj se De Ružmon bavi skrivenim sadržajem legende o Tristanu i Izoldi kao uzornim zapadnim mitom o ljubavi, odnosno strašću i potrebom za njom kao oblicima zapadnjačkog načina saznavanja i funkcionisanja. U drugoj i trećoj knjizi analiziraju se religiozna izvorišta ovog mita, suprotstavljene hrišćanske i manihejsko-trubadurske ideale Agapea i Erosa, a zatim pojam strasti kod srednjovekovnih mistika i njihovoj "smrtonosnoj želji za mističnim sjedinjenjem". Četvrta knjiga posvećena je mitu o Tristanu, ljubavi i strasti u zapadnoj književnosti, od Dantea i Petrarke do De Sada i Vagnera, a peta, naslovljena "Ljubav i rat" – ratničkom jeziku ljubavi i strasti u politici i ratu. Poslednje dve knjige bave se savremenom krizom braka, zapadnjačkim predstavama o sreći u ljubavi i fatalnosti strasti, ideji vernosti i paradoksima evropskog kulturno-emotivnog nasleđa. "Muškarci i žene drage volje prihvataju da se povede razgovor o ljubavi", kaže Deni de Ružmon u uvodu knjige. "Ma koliko bio isprazan, on im nikada neće dosaditi, ali zaziru i pribojavaju se čim neko pokuša da makar uzgredno *objasni* šta je strast. Većina ljudi, smatra Laklo, čak bi se odrekla uživanja ako bi morala da mućne glavom i o njima promozga. Iz svega rečenog proističe da će ova knjiga dokazati svoju celishodnost ukoliko se u prvi mah ne bude dopala, a biće od koristi samo ako bude ubedila one koji su, čitajući je, postali svesni zbog čega im se u prvom trenutku ona nije dopala. Dakako, naći će se podosta onih koji će mi zameriti na ovakvom pristupu. Zaljubljeni ljudi smatraće da sam okoreli cinik, dok će se oni koji nisu doživeli istinsku ljubav čuditi što sam joj posvetio celu jednu knjigu. Jedni će reći da ljubav gubimo čim je definišemo, dok će drugi naposletku izvesti zaključak da se time uludo traći vreme. Pa kome će se dopasti? Možda onima koji žele da dođu do nekog saznanja ili čak – da nađu sebi leka?"

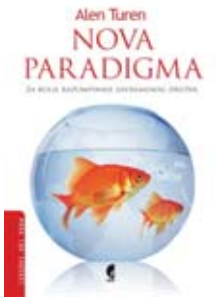
Gojko Đogo: ***Vunena vremena – Proces i komentari I i II***
Priredili: Branka Đogo i Gojko Đogo
Biblioteka: Umetnost i kultura
Kolekcija: Otpori i zabrane

Knjiga pesama Gojka Đoga *Vunena vremena* u izdanju Prosvete izašla je iz štampe krajem aprila 1981. godine. Povučena je i uništena 25. maja, a Gojko Đogo je uhapšen 29. maja pod optužbom da je pesmama u ovoj zbirci izvršio "krivično delo neprijateljske propagande". Nakon suđenja pred Okružnim sudom u Beogradu koje je u dva navrata, tokom jula i septembra iste godine, trajalo ukupno pet dana, Đogo je osuđen na dve godine zatvora. "Kriv je što je u svojoj zbirci *Vunena vremena* zlonamerno i neistinito prikazivao društveno-političke prilike u našoj zemlji", stajalo je u tekstu presude, "na taj način što je, služeći se očiglednim aluzijama, na svojevrstan način izneo tvrdnju da u našoj zemlji nema slobode i demokratije, da je nastupilo beznađe i nerad, da naše društvo nema nikakve perspektive, da se naš sistem zasniva na strahovladi jedne ličnosti kojoj je sve podređeno, da niko ništa ne radi već se samo ta ličnost veliča, želeći pritom da omalovaži sva dostignuća naših naroda i narodnosti u posleratnoj socijalističkoj izgradnji, obezvredi tekovine naše revolucije i na najgrublji način vređao vrednosti i simbole našeg društva." Za ovim su, kao primeri za "neprijateljsku delatnost", u presudi navedeni stihovi šest pesama iz inkriminisane zbirke i dato njihovo "sudsko tumačenje". "Slučaj Đogo" je pre tri decenije potresao domaću i međunarodnu javnost. Sudnice, izdavačke kuće, književni kuloari i saloni postali su debatni klubovi, novinari su svojim tekstovima ispisivali optužnice i presude, a pisci i intelektualci stavljani pred izbor: prokletstvo istine ili blagodati konformizma subvencionisane književnosti i kulture. Trideset godina kasnije, Službeni glasnik je ponovo objavio *Vunena vremena,* ovoga puta u dva obimna toma, u kojima se, osim zbirke pesama, nalazi i kompletan sudski proces, tekstovi iz jugoslovenske i strane štampe, zapisnici sa sednica na kojima se raspravljalo o sudbini pisca i knjige, protestna pisma, peticije, fotografije, ilustracije. "*Vunena vremena* su jedinstven podsetnik na mentalitet i vreme koji nisu u potpunosti iza nas", piše u uredničkoj beleški o ovom izdanju. "Ove nas knjige uče kako se osvaja sloboda, ali i kako je treba svakodnevno osvajati i čuvati. Gojko Đogo je svojom poezijom posvedočio svoju ličnu, ali i kolektivnu sudbinu."

Alen Turen: ***Nova paradigma***
Prevod: Milica Čečur
Biblioteka: Društvo i nauka
Edicija: Izazovi XXI veka

U knjizi *Nova paradigma* francuski sociolog i aktivista Alen Turen ponudio je nove i originalne odgovore u tumačenju dramatičnih promena kroz koje prolazi savremeno čovečanstvo. Turen smatra da su aktuelni procesi i krize koje ih prate izraz dubinske promene globalnog društva koja se može poreditи sa promenom tokom XIX veka kada je kapitalizam dotadašnju vladajuću političku paradigmu zamenio novom, ekonomskom i socijalnom paradigmom, koja je potom obeležila XX vek. U toku je uspostavljanje nove paradigme, smatra Turen, koja dolazi kao posledica delovanja globalizacije, tog ekstremnog oblika kapitalizma, koja je potpuno razdvojila ekonomiju od drugih društvenih institucija, posebno socijalnih i političkih, koje je više ne mogu kontrolisati. Ovi procesi su rezultirali potpunom fragmentacijom društva, socijalnim raspadom i opštom desocijalizacijom, tako da se umesto stare, socijalne paradigme, uspostavlja nova, po Turenovom mišljenju, kulturološka paradigma. Ta nova paradigma zahteva novu terminologiju i pristup kako bi se imenovali novi akteri, konflikti i predstave o kolektivnom i ličnom životu koje oblikuju današnju sliku sveta. Turen u prvom delu knjige govori o kraju "socijalnog", a u drugom delu se bavi ključnim pojmovima nove paradigme, pojmovima subjekta i kulturoloških prava. On opisuje globalni prelaz sa socijalnog jezika o kolektivnom životu na jezik kulture, prelaz koji prati i jedna vrsta mutacije izazvane brzim razvojem direktnog odnosa subjekta sa samim sobom, bez metasocijalnih posrednika, a koja ima širi značaj: zajednice okrenute ka spolja i osvajanju sveta zamenile su zajednice okrenute ka unutra i pojedincima koje u njima žive. U poslednjem delu knjige Turen opisuje taj veliki preokret u kome vodeću ulogu imaju žene.

Zoran Lj. Nikolić: ***Masonski simboli u Beogradu***
Biblioteka: Društvena misao

Publicista i novinar Zoran Lj. Nikolić, koautor tiražne i intrigantne knjige *Beograd ispod Beograda*, u ovoj knjizi bavi se još jednim manje poznatim slojem srpske prestonice – nasleđem slobodnih zidara. Naime, Beograd je tokom poslednja dva i po veka bio važno mesto na karti evropske masonerije, a veliki broj uticajnih ljudi iz ove sredine bio je pripadnik ove organizacije. Svoje prisustvo u Beogradu masoni su, pored ostalog, označavali karakterističnim simbolima koje su postavljali na građevinama, od kojih mnogi i danas stoje na beogradskim fasadama. Nikolić je napravio opsežno istraživanje i napravio svojevrsni vodič kroz Beograd ukazujući na masonske potpise u njegovoj arhitekturi. Današnja Galerija Prirodnjačkog muzeja na Kalemegdanu, prva namenski građena masonska loža u Beogradu iz tridesetih godina XIX veka, zatim Biblioteka grada Beograda u Knez Mihailovoj, Kapetan-Mišino zdanje na Studentskom trgu, zgrada Društva Svetog Save na Dorćolu, Poštanski muzej u Palmotićevoj ulici, zgrada Elektrotehničkog fakulteta, Radio Beograda, Ruskog doma, Narodne banke u Ulici Kralja Petra, Spomenik Neznanom junaku na Avali, samo su neka od poznatih beogradskih zdanja povezanih sa masonerijom, a tu je i veliki broj privatnih kuća i zgrada čija pročelja krase masonski simboli poput šestara, uglomera, viska, trougla, pentagrama ili Solomonovog pečata. Nikolić u svojoj knjizi beleži njihovo prisustvo, priča o istorijatu građevina i ljudi, i upućuje čitaoca na šetnju kroz jedan drugačiji, tajni Beograd. Četvrto, bogato ilustrovano izdanje *Masonskih simbola u Beogradu* upravo je izašlo iz štampe.

Blez Paskal: *Tri besede o Velikašima*
Prevod: Milica Stojković
Biblioteka: Književne nauke, umetnost i kultura
Kolekcija: 1001 knjiga

Spis *Tri besede o Velikašima* koji se pripisuje Blezu Paskalu objavljen je prvi put 1670. godine, osam godina nakon njegove smrti. Reč je delu u kome se u formi tri predavanja-besede nalazi kvintesencija Paskalovog shvatanja moći, države i politike. Za okvir svojih beseda Paskal koristi parabolu brodolomnika koji dospevši na nepoznato ostrvo sticajem okolnosti biva proglašen za kralja i prinuđen je da upražnjava vladarsku moć i utelovljava kraljevsku ulogu iako zna da u njemu ne postoji nikakva uzvišena prinčevska priroda koju bi podanici prepoznali da bi joj se pokoravali. Paskalova parabola nam ovim saopštava skriveno i uzurpirano poreklo svake moći, ali i kazuje zbog čega je fikcija princa uzdignutog nad svojim podanicima manje zlo u slučaju da princ ne zaboravi činjenicu da je tek običan smrtnik, slučajno izabran da vlada nad sebi sličnima. Ovo je vanvremena politička lekcija upućena "velikašima" od strane jednog mislioca, lekcija čija je dalekosežna mudrost doprla i do naših dana.

Žarka Svirčev: *Ah, taj identitet*
Biblioteka: Književne nauke, umetnost i kultura
Kolekcija: Tema

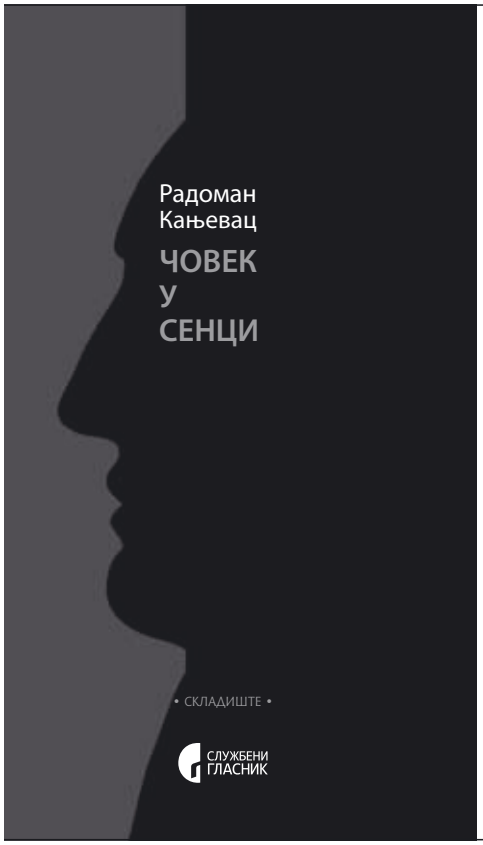

Studija Žarke Svirčev *Ah, taj identitet* bavi se dekonstrukcijom rodnih stereotipa u delu Dubravke Ugrešić, to jest ispituje rodno markiranu Drugost kao jednu od konstanti poetike egzila ove spisateljice. U studiji se ukazuje da koncept egzila u stvaralaštvu Ugrešićeve prevazilazi svoje klasično značenje i da predstavlja zbirni pojam koji obuhvata različite vidove decentriranosti i stranosti (nacionalnu, kulturnu, društvenu, rodnu itd.). Modeli ženskosti u patrijarhalnom društvu, unificirajuća politika rodnih uloga, figura spisateljice u maskulino obojenom književnom svetu, koncept tela u savremenom društvu, stigmatizacija starosti, istotematske su niti koje formiraju mrežu rodnih značenja u celokupnom opusu Ugrešićeve. Polemički dijalog sa dominantnim predstavama ženskosti razvijen je putem dekonstrukcije stereotipa koji su integralni deo patrijarhalne politike isključivanja. Dubravka Ugrešić je rodne stereotipe podvrgla dekonstrukciji već u svojim prvim pripovednim zbirkama i romanima, a poslednji autorkin roman, *Baba Jaga je snijela jaje* (2008), predstavlja svojevrsnu sintezu njenih dotadašnjih eseja i fikcionalnih predložaka.

Arjen Boin, Pol 't Hart, Erik Štern, Ben Sandelijus:
Politika upravljanja krizama
Prevod: Danica Cvetković
Biblioteka: Društvo i nauka
Edicija: Studije bezbednosti

Knjiga *Politika upravljanja krizama*, koju je Službeni glasnik objavio u saizdavaštvu sa beogradskim Fakultetom bezbednosti, predstavlja pokušaj sveobuhvatne analize funkcionisanja društva i političkog upravljanja u razdobljima kriza. Kriza, bez obzira na njene uzroke, uvek predstavlja katalizator društvenih procesa. "Krize stvaraju i prekidaju političke karijere, drmaju birokratske hijerarhije i oblikuju sudbine organizacija", kažu autori u predgovoru knjizi. "Krize skreću pažnju na one koji vladaju. Heroji i krivci se pojavljuju takvom brzinom i sa značajem potpuno nepoznatim uobičajenoj politici. Mnogi iskusni političari razumeju ovaj kataliticki momenat u krizama. Oni možda pred zajedničkim teškoćama govore o nacionalnom jedinstvu i potrebi za konsenzusom, ali to održava samo deo njihovog razmišljanja. Druga njihova razmišljanja, za publiku manje vidljiva, tiču se pitanja u vezi sa konkurencijom, dilemama o odgovornosti i polaganju računa. Izbegavanju odgovornosti i zaslugama." Ova studija se bavi upravo političkim izazovima i praksom javnog rukovođenja u kriznim vremenima. Autori definišu pet osnovnih zadataka rukovođenja krizom koje zatim detaljno razrađuju u zasebnim poglavljima. To su: uočavanje krize dok se one pojavljuju; donošenje izvršnih odluka u cilju prevazilaženja i saniranja krize; tumačenje, odnosno upravljanje krizom korišćenjem različitih oblika političke komunikacije; okončavanje krize i distribucija odgovornosti, i, na kraju, učenje iz kriza i korišćenje vanredne situacije kao prilike za reformu. Ova udžbenički organizovana i zanimljivo pisana knjiga namenjena je teoretičarima savremenog društva, ljudima angažovanim u javnom sektoru, ali i svima koje zanima funkcionisanje savremenih političkih mehanizama.

*

Не волим да читам књиге које су у моди. Као што написана књига мора мало да одлежи пре него што буде објављена, тако ми се чини да и књига у књижари, као вино у винском подруму, треба мало да сачека, пре него што је прави читалац узме у своје руке. Ако је писац прави и ако је књига добра, за читање никад није касно. Штавише, за добру књигу понекад нису довољни добар писац, добар издавач и добар читалац. Потребно је и време. Што је човек старији чини му се да има све више добрих књига и све мање добрих читалаца.

*

www.slglasnik.com

Hose Antonio Marina: ***Teorija stvaralačke inteligencije***
Prevod: Gordana Ćirjanić
Biblioteka: Umetnost i kultura
Edicija: Peščana knjiga

Jedan od vodećih savremenih španskih intelektualaca Hose Antonio Marina (1939) svoju prvu knjigu *Pohvala i pobijanje dovitljivosti* objavio je u prvoj polovini devedesetih kada mu je bilo pedeset tri godine, i odmah skrenuo pažnju na sebe kao autora koji, na Huserlovom tragu, integrišući znanja različitih nauka, na originalan, duhovit, pristupačan i naučno utemeljen način promišlja fenomene savremenog sveta i probleme današnjeg čoveka. U ovoj knjizi on nudi inovativnu teoriju inteligencije koja objedinjuje rezultate različitih kognitivnih nauka: neurologije, veštačke inteligencije, psiholingvistike, kognitivne psihologije, filozofije. Da bi primenio svoju teoriju o inteligenciji, primećuje Gordana Ćirjanić u pogovoru knjizi, Marina koristi sablažnjivo raznorodne primere, "sportsku kreativnost" i "umetničku kreativnost" – Majkl Džordan u košarci, Džek Niklaus u golfu, Markes ili Rilke u književnosti ilustruju zapanjujuću fleksibilnost ljudske inteligencije. Nalazeći potporu za svoju analizu u svedočanstvima mnogih umetnika, Tomasa Mana, Valerija, Žilijena Grina, Henrija Džejmsa, Monea, Pikasa ili Van Goga, autor odbacuje Inspiraciju ili Muze, da bi u središte kreativnog procesa postavio svojstva ljudske inteligencije – čoveka. Krećući od neurologije, on stiže do etike, ističući, kao vrhunsko svojstvo inteligencije, njenu sposobnost da kreira ciljeve, a kao vrhunski cilj – dostojanstvo. "Poput najvećih španskih filozofa, kao što su Grasijan, Unamuno ili Ortega, Hose Antonio Marina nudi vitalistički pogled na svet, ne zapadajući pritom u porok optimizma", kaže Ćirjanićeva. "Njegova teorija je poziv za izlaženje iz duhovne lenjosti i učmalosti, poziv na inteligentno korišćenje slobode koja je i sama produkt inteligencije, poziv na odgovornost – pre svega prema sebi, a samim tim i drugima, prema Svetu, prema Planeti."

Marija Sambrano: ***Vizija i iskustvo***
Izbor i prevod: Aleksandra Mančić
Biblioteka: Književne nauke, umetnost i kultura; Kolekcija: Glasnik

U četiri reprezentativna dela Marije Sambrano (1904–1991), učenice Hosea Ortege i Gaseta, sad okupljena u jednoj knjizi (*Snovi i vreme, Ispovest: književni žanr, Šumski proplanci, Blaženi*), predstavljeni su temeljni aspekti njene filozofije, od izvanrednog značaja u evropskoj misli u XX veku. Ona ovdašnjem čitaocu dočaravaju autorkinu duboko špansku i nedvosmisleno univerzalnu misao. Marija Sambrano se kao mislilac posvetila naporu da dokuči odnose između pojedinca i stvarnosti – koja je po njoj uvek tajanstvena i nedokučiva, čak i kada izgleda bliska i pristupačna – kroz spoj filozofije i poezije. Ona sama je zapisala da je "čovek i božansko" naslov koji možda najbolje odgovara njenom celokupnom delu. Odnos čoveka prema božanskom, prema korenu svetosti u njemu i izvan njega, prema biću koje želi da izbije na svetlost, da se pokaže viđenju, jeste konstanta u njenom delu. Bilo da je u pitanju fenomenologija božanskog, ličnosti ili sna, uvek je reč o otkrivanju "onoga što se pojavljuje", fenomena koji svojim pojavljivanjem čini da ljudsko biće bude ono što jeste. To je potraga od suštinske važnosti, potraga za svetom, neuhvatljivom suštinom ljudskog koja se, međutim, pokazuje kao mnogostruka, i koju autorka istražuje pod vidovima "bogova", "vremena" ili "istorije".

Feliks Raveson: ***O navici***
Prevod: Zoran Minderović
Biblioteka: Književne nauke, umetnost i kultura
Kolekcija: 1001 knjiga

Feliks Raveson (1813–1900), francuski filozof, istoričar umetnosti, arheolog i slikar, u ovoj kratkoj, učenoj i poetskoj raspravi bavi se načelom navike kao osnovom ljudske prirode. Raveson istražuje poreklo navike, kako i zašto se ona stvara, kao i kakav je njen odnos prema svesti i njenim mehanizmima. Navika, mentalna ili fizička, nikada nije rezultat isključivo volje i racionalne odluke jer navika prethodi svesti, smatra Raveson – ona prati spiralu čovekovog razvoja koja započinje negde u dubini prirode i omogućuje pojavu svesti. Spremnost za aktivnu promenu, koja je temeljna osobina i uzrok formiranja navike, ne samo što nije strogo svesna, racionalna odluka, već u sebi sadrži celokupnu metafiziku čovekovog postanja i postojanja i predstavlja prvobitni zakon i najopštiju formu bića, zaključuje Raveson. Uvodeći teme i pojmove kao što su životna energija, kreativnost i delovanje duha u prirodi, Raveson je postao rodonačelnik modernog francuskog spiritualizma, čiji je najpoznatiji nastavljač Anri Bergson. Pored Bergsona, ova nevelika knjiga izvršila je ogroman uticaj i na mnoge druge evropske mislioce, a u njene poštovaoce i tumače upisala su se i takva imena kao što su Marsel Prust, Martin Hajdeger, Moris Merlo-Ponti, Žak Derida i Žil Delez.

Biljana Dojčinović: ***Susreti u tami – Uvod u čitanje Virdžinije Vulf***
Biblioteka: Književne nauke
Kolekcija: Interpretacije

U svojoj studiji posvećenoj Virdžiniji Vulf, Biljana Dojčinović problematizuje i analitički spaja dva složena i nikad do kraja iscrpiva skupa problema sa kojima se na prelazu vekova i milenijuma, a s pogledom u neposrednu prošlost, sadašnjost, a donekle i budućnost, suočavaju istraživači književne umetnosti: sakreativnost čitaoca, koja se od njega očekuje u čitanju književnih dela, ako ona, to jest njihovi autori žele da steknu pravo na autentično važenje spisateljske aktivnosti i njenih proizvoda; i drugo, s tim povezano pitanje, koji metodološki pristupi ili "teorije" omogućavaju da se ide u korak s takvim zahtevom ili očekivanjem, kako bi se pisac i čitalac u delu nekako sreli, neka bude i u tami. Razlikovanje spoljašnjeg i unutrašnjeg pristupa ukazuje se kao nedovoljno, u svakom slučaju kao nedovoljno iznijansirano, ali i kada se istaknu prednosti studija kulture, koja se može videti i kao "teorija svega pod kapom nebeskom" što sa književnošću može imati neke veze, a izbegne se i priprosta redukcija na ideološki diktirano istraživanje, postaje jasno da delo nije naprosto "sirov pripovedni materijal", niti je svodivo na okolnosti svog nastanka bilo koje vrste, tako da mu se mora, kao što je i učinjeno u ovoj knjizi, pristupiti kao specifično strukturiranoj (konfigurisanoj, smisaono uobličenoj) jezičkoj tvorevini, koja je u tom smislu autonomna da se ono što daje, značenjski, doživljajno, dakle kao umetnost, ne može zameniti ničim drugim ili drugačije sazdanim. (*Dragan Stojanović*)

SLUŽBENI GLASNIK 13. AVGUSTA PROSLAVLJA
198 GODINA U SLUŽBI GRAĐANA SRBIJE

Budite deo našeg slavlja!

10.00 Zemunska pijaca – "Zdrav duh u zdravom telu": vitamine za dušu i telo razmenjuju Marina Rajević Savić, Radoman Kanjevac, Nataša Marković, Vladimir Đuričić Đura, Milinko Bujišić...

12.00 Knjižara "Glasnik", Zmaj Jovina 21, Zemun – Proslava prvog rođendana knjižare

18.00 Galerija "Progres", Knez Mihailova 27 – Promocija knjige Dragoslava Mihailovića *Goli otok*, knjiga četvrta

19.00 Galerija "Progres", Knez Mihailova 27 – Predstava *Vinske veselice*

- **Prvih 50 kupaca *Glasnikovih* knjiga dobija kartu za predstavu *Vinske veselice*, a ostale očekuju iznenađenja**
- **Dobrovoljni davaoci krvi 12. avgusta dobijaju *Glasnikovu* knjigu na poklon**
- **Tokom avgusta preko 700 izdanja na popustu od 25% u *Glasnikovim* knjižarama.**

Naš dan je posvećen vama – proslavimo ga zajedno!

Novo u ponudi Službenog glasnika: POSEBNA STRUČNA IZDANJA

PROSTORNI PLAN REPUBLIKE SRBIJE 2010–2020

U izdanju *Službenog glasnika* i Republičke agencije za prostorno planiranje objavljen je PROSTORNI PLAN REPUBLIKE SRBIJE 2010–2020. Na 288 strana obuhvaćen je: najobimniji pregled okruženja i opšta ocena stanja prostornog razvoja Srbije

- Vizija, principi, ciljevi, scenarija i koncepcija prostornog razvoja
- Regionalni razvoj
- Priroda, ekološki razvoj i zaštita
- Prirodni resursi
- Zaštita i unapređenje kvaliteta životne sredine
- Stanovništvo i naselja
- Održivi razvoj ekonomije, transporta i infrastrukture
- Prostorna integracija Srbije...

Knjiga je A4 formata u tvrdom povezu i sadrži tabelarne prikaze, grafikone, slike i pet referalnih karata A3 formata, kao i 15 tematskih karata A4 formata.

PLANIRANJE I IZGRADNJA

Elektronsko izdanje na DVD-u:
– Propisi i drugi relevantni dokumenti –

Priređivači i autori: Milija M. Đalović, prof. dr Zlatko Stefanović, dr Bosa Nenadić, Katarina Manojlović-Andrić, Ljiljana Lazić

Ovo izdanje sadrži redakcijski prečišćen tekst *Zakona o planiranju i izgradnji* (s originalnim prikazom *Službenih glasnika Republike Srbije* u kojima su osnovni tekst *Zakona*, izmene i dopune objavljeni) + Objašnjenje *Zakona* + Obrazloženje *Zakona* + Prečišćeni tekstovi 23 zakona od značaja za ovu oblast + 33 podzakonska akta + Posebne uzanse o građenju + 300 drugih relevantnih dokumenata!

Reč je o jedinstvenoj i pouzdanoj bazi svih potrebnih dokumenata na jednom mestu, koja praktično, kompletno i tačno pomaže, ne samo stručnjacima i profesionalcima, već svim zainteresovanim korisnicima da se lakše i brže snađu u lavirintu novousvojenih zakona i već postojeće pravne regulative.

BESPLATNI RAZGOVORI U TIMU I NEOGRANIČEN INTERNET **BAŠ ONDA KAD SU POTREBNI TVOM POSLU.**

SVI TELEFONI VEĆ OD 1 DINAR UZ NOVE TELENOR **BIZNIS PRENESI I SURFUJ-TIM** PAKETE.

generalni sponzor olimpijskog tima

Nokia E6
1 din uz BIZNIS PRENESI I SURFUJ TIM 3GB

Nokia E7
1 din uz BIZNIS PRENESI I SURFUJ TIM 3GB

PRENESI BROJ u TELENOR

telenor office

Microsoft

Važno je da imaš biznis paket koji ti najviše odgovara. Odaberi Telenor **BIZNIS PRENESI I SURFUJ – TIM** pakete i uživaj u neograničenom Internetu na svom telefonu. Međusobni razgovori u timu su besplatni, a sve što ne iskoristiš možeš da preneseš u naredna tri meseca, kad je to potrebno tvom poslu. Pronađi telefon **već od 1 dinar** u velikoj Telenor ponudi. **Telenor Office – Mail pro** je jedinstveno rešenje za tvoj poslovni mejl. Aktiviraj ovu uslugu besplatno do kraja godine i uživaj u svim funkcionalnostima Microsoft Outlook™ okruženja na svom telefonu. Sada možeš da preneseš svoj stari broj u Telenor mrežu.
Poseti Telenor prodavnicu!

Osnovna mesečna pretplata za paket BIZNIS PRENESI I SURFUJ TIM 3GB je 3.990 dinara. Cene uz ugovornu obavezu od 24 meseca.

Kontakt centar: **063 9000**
www.telenor.rs

telenor

Dobre stvari pokreću svet.

Suđenje Mubaraku

Zabava za mase ili

"Istorijsko" suđenje bivšem predsedniku Egipta Hosniju Mubaraku preti da se pretvori u farsu u kojoj polumrtvog čoveka vucaraju u nosilima i stavljaju u kavez, dok se njegove pristalice i protivnici obračunavaju ispred sudnice. A trebalo je to da bude prvi paradni proces jednom diktatoru svrgnutom za vreme "arapskog proleća"

Za "Vreme" iz Kaira

Na početku sve je izgledalo prilično mirno i civilizovano. A onda je prizor u sudnici Policijske akademije, koja se donedavno zvala Mubarakova akademija za bezbednost, počeo sve više da liči na čuvenu kairsku pijacu Ataba, gde svi govore i viču u isti glas i gde niko nikoga ne čuje i niko nikoga ne sluša. Tako je u sredu 3. avgusta u devet sati ujutru otpočelo po mnogima istorijsko suđenje bivšem egipatskom predsedniku Hosniju Mubaraku, koji se tereti za korupciju i ubijanje demonstranata.

Bivši egipatski predsednik, koji je posle trideset godina 18. februara ove godine pod pritiskom masovnih demonstracija sišao sa vlasti, prebačen je iz bolnice u Šarm el Šeiku na Sinaju, gde se nalazio poslednjih šest meseci, direktno u sudnicu u Kairu i to na nosilima, a umesto na stolicu smešten je u kavez zajedno sa svoja dva sina i ostalim optuženima. Obučeni u tradicionalnu belu uniformu koju nose optuženici strpljivo su čekali da sudija progovori, sinovi su ispod miške držali Koran.

Predsedavajući suda Ahmed Rifat, poznat po svome poštovanju slova zakona, započeo je suđenje Mubaraku i njegovim sinovima Gamalu i Ali, kao i još šestorici njihovih čelnika, među kojima je jedan – bivši ministar unutrašnjih poslova Habib el Adli – već počeo da služi dvanaestogodišnju robiju zbog korupcije.

Pošto je najlepše zamolio sve prisutne u sudnici za red i mir, sudija Rifat je pokušao da nastavi proces, ali to mu nije pošlo za rukom, jer su i advokati i tužioci krenuli da se međusobno prepiru, ali i da se raspravljaju sa sudijom. Tek posle mnogobrojnih sudijinih pokušaja da smiri situaciju, suđenje je konačno nastavljeno. Međutim, iako su mnogi mislili, ili bolje reći nadali se da će se sve završiti već tog 3. avgusta i da će Mubaraka stići kazna za sve ono za šta ga terete, suđenje je posle nekoliko izgubljenih sati odloženo za 15. avgust.

Jedino što je Mubarak izgovorio za tih nekoliko sati iz kaveza bilo je: "Nisam kriv, časni sude." Za sve to vreme ispred 'sudnice koju je obezbeđivalo tri hiljade vojnika i policajaca i gde je bio postavljen veliki ekran kako bi se pratio proces, pristalice i protivnici Mubaraka obračunavali su se pesnicama i motkama.

TENZIJE OKO SUĐENJA: "Suđenje je bilo prava komedija. Smešno.... i kada je reč o mestu suđenja i kada je reč o sudiji i advokatima, tužiocima i braniocima, bezbednosnim merama i, na kraju, o načinu televizijskog prenosa." Ovo je napisao turski desničarski list "Aksam" odmah posle početka suđenja. Dodatno je uzburkavalo duhove i to što se do poslednjeg trenutka nije znalo da li će se Mubarak uopšte pojaviti na suđenju, jer je mesecima unazad egipatska štampa obaveštavala naciju o njegovom zdravstvenom stanju, koje nikad nije bilo isto: jednog dana Mubarak je bio u komi, drugog dana nije u komi ali ne jede, potom jede ali ne može da stane na noge i tako u nedogled.

Da li je ovaj neuspeli događaj rezultat toga što su Egipćani stvarno rešeni da isteraju stvari

potraga za istinom

IZNEVERENA OČEKIVANJA: Protest svih, od đubretara do lekara
Fotografije: REUTERS

na videlo ili je samo pokušaj da se umiri ogromna masa ljudi, koja mesecima, osim zahteva da se sudi bivšem šefu države, zahteva još gomilu stvari u nadi da će im se život posle Mubaraka promeniti nabolje, a koje je u ovom trenutku nemoguće ispuniti, ostaje da se vidi. S druge strane, izvesno je da se malo toga promenilo od čuvene egipatske revolucije koja se odigrala početkom godine, moguće je čak i da su se stvari promenile nagore.

"Bliski istok posle Mubaraka više nije isti, to je deo sveta u kome se situacija pogoršala. Njegov narod, za koji se on borio, okrenuo mu je leđa. On voli svoj narod i ja mislim da je on veliki egipatski patriota. Nadam se da će sa suđenja izaći živ. Suočen je sa pritiskom mase koja traži osvetu! Međutim, takav jedan veliki vođa zaslužuje da se prema njemu ponaša sa poštovanjem – a ne da bude tretiran kao kriminalac najniže kategorije u kavezu", izjavio je izraelski laburistički poslanik Benjamin Ben Eliezer, koji tvrdi da je sa Mubarakom prijatelj. Takvo mišljenje nije usamljeno.

SVE JE ISTO, SAMO...: Trenutno se u Egiptu ►

NISAM KRIV ČASNI SUDE: Mubarak u belom, u kavezu; protivnici i pristalice

Od pilota do šefa države

Mohamed Hosni Sajed Mubarak rođen je pre 83 godine u jednom selu u srezu Menufija u delti Nila i kao mladić završio je egipatsku vazduhoplovnu akademiju. Pretpostavljeni su uočili njegov talenat i poslali su ga na doškolovavanje u sovjetsku vazduhoplovnu akademiju "Frunze", koju je nakon četiri godine završio kao najbolji kadet u klasi letača na avionima bombarderima "Tupoljev" i "Iljušin". Malo kasnije, Mubarak se vraća, ali ovoga puta u Moskvu, da bi pohađao Generalštabnu školu koju takođe završava uspešno. Neku godinu kasnije ženi se Suzanom, za koju neki čak kažu da je Engleskinja iz Velsa, sa kojom dobija dva sina, Gamala i Alu.

Tih godina o njemu se, inače, malo čuje, sve do "oktobarskog rata" 1973. godine, kada obavlja dužnost komandanta egipatskog ratnog vazduhoplovstva. Ali, to ne znači da je mladi pilot Hosni ostao nepoznat "onima u komšiluku", pa tako svojevremeno komandant izraelskog Ratnog vazduhoplovstva Ezer Vajcman, u svojoj autobiografskoj knjizi *Na krilima orla*, veoma pohvalno piše o svom protivniku koji će mu kasnije postati i prijatelj. Bilo je to ono vreme u ovom delu sveta kada su četvorica pilota bila četiri asa i vodila glavnu reč: Hosni Mubarak, pilot, bio je predsednik Egipta, Ezer Vajcman, pilot, bio je predsednik Izraela, hašemitski suvereni kralj Husein, pilot, vodio je državu Jordan i, na kraju, u državi Siriji vladao je pilot Hafez el Asad, koga je svojevremeno Mubarak učio letenju.

Mubarak polako ali sigurno menja zanimanje, da bi zaigrao na kartu politike pa ga tako ondašnji predsednik Sadat imenuje za potpredsednika. Kada je 6. oktobra 1981. godine ubijen Sadat, Hosni Mubarak postaje šef države. Prvo što je uradio bilo je da krene da popravlja odnose sa Moskvom, koje je Sadat bio doveo na najniži nivo otkako postoje. "Znate, mi Egipćani ovakvi kakvi jesmo ne možemo ni bez Moskve ni bez Vašingtona", kazao je Mubarak tada nekim svojim saradnicima i odmah uputio poziv sovjetskom muftiji da dođe u posetu Egiptu.

S druge strane, sačuvao je mir sa Izraelom, sa kojim je daleke 1979. godine potpisao mirovni sporazum njegov prethodnik Sadat u američkom Kemp Dejvidu. Mnogi misle, bilo da je reč o političarima ili običnim ljudima, da je Mubarak dobrim delom zaslužan i za celokupan mir u ovom delu sveta, što se donekle i vidi s obzirom na događanja u okolnim zemljama. A kada su egipatsko-izraelski odnosi u pitanju, neki dobro obavešteni izvori na Sinaju prenose ono što Izrael poručuje Muslimanskoj braći i ostalim islamistima koji pokušavaju da dođu na vlast: "Ako mislite da ćemo vama prepustiti Sinaj, grdno se varate."

čini da ima mnogo Mubarakovih protivnika, koji ga, osim za korupciju i ubijanje demonstranata, optužuju za sve i svašta, uključujući i to da je narod mučio time što ga je "primoravao" da dva puta godišnje menja vreme na časovniku. Naravno, neke od tih silnih optužbi su veoma ozbiljne, međutim, Mubarak nije ni prvi ni poslednji političar koji je bio, na ovaj ili onaj način, umešan u neku vrstu "zločina".

Stiče se utisak i da se Egipćani povode zapadnim merilima ovog suđenja i da povodom njega ne primećuju da je zemlja u totalnom haosu. Kriminal cveta, robijaši bez problema beže iz zatvora, bezbednost na ulicama ni danju ni noću nije kao što je nekada bila, posla nema ni za formalno zaposlene, a još manje za nezaposlene, plate se ne menjaju, a cene su kao usred Pariza.

U tom sveopštem nacionalnom galimatijasu, koji su napravili oni što ne znaju ni šta je revolucija a još manje demokratija, protesti i demonstracije se nastavljaju, jer je narod i dalje nezadovoljan. Velika očekivanja od "demokratskih" promena daleko su od bilo kakvog ispunjenja. Svi protestuju, od đubretara do lekara, živeći u uverenju da je to sastavni deo novog i demokratskog Egipta. Drugim rečima, rezultat "istorijske revolucije" je nula.

Ako upitate ljude na ulici šta misle o svemu što se događalo od početka godine u Egiptu i o Mubarakovom suđenju, 75 odsto njih će vam reći da su presrećni što je Mubarak, bar privremeno, zatvoren. Međutim, ima i onih, kao što je Raša Ragab, koja je izjavila za BBC: "Sramota

Odlasci vladara

U protekla dva veka, otkako postoji ono što se zove "moderni Egipat", ovdašnji vladari su uglavnom umirali u krevetu, ali su bili i ubijani ili gonjeni u izgnanstvo. Mohamed Ali, Albanac iz Kavadaraca, vladao je sve dok ga Alchajmerova bolest nije oborila s nogu pa ga je smenio sin Ibrahim. Abas Helmi I bio je ubijen u svojoj palati, navodno od strane svoje posluge i pod veoma misterioznim okolnostima. Said Paša umro je u krevetu, Kediv Ismail umro je u izgnanstvu a isto tako i Abas Helmi II. Kralj Faruk je abdicirao i ratna mornarica ga je ispratila počasnom paljbom sa 21 salvom, dok je iz aleksandrijske luke svojom jahtom "Marusa" isplovljavao u pravcu Kaprija.

A u vreme Republike, Gamal Abdel Naser je umro, mada neki vele da su ga Rusi otrovali. Anvara el Sadata ubiše oni isti što sada hoće da vladaju Egiptom, i evo sada, Mubaraka mrtvog bolesnog na nosilima unesoše u kavez i izvedoše na suđenje, jer kažu "hoće revoluciju i u sudnici".

me je što je moj narod dozvolio da se naš bivši vođa stavi u kavez. Zahvalna sam Mubaraku zato što je uveo reforme, podstakao napredak i podržavao liberalnu ekonomsku politiku. Pogledajte sada! Ekonomija je u potpunom rasulu, protesti ne prestaju, fundamentalista je sve više. Oni koji mogu odlaze iz Egipta, i ja planiram što pre da odem. Čak i odlazak na Kubu ili u Ameriku u ovom trenutku izgleda privlačnije nego život u Egiptu."

DOLAZAK MUSLIMANSKE BRAĆE: Parlamentarni izbori, prvobitno predviđeni za septembar, za koje mnogi misle da će doneti te toliko proklamovane demokratske promene i blagodeti, odloženi su za novembar. Partije niču kao pečurke posle kiše, ali se sve više govorka da će Muslimanska braća napokon doći na vlast i da, ako se to obistini, Egipat kreće putem totalne islamizacije. Toga se najviše plaše ljudi koji rade u turizmu. Hosam el Šair, predsednik egipatske asocijacije turističkih agencija, nedavno je izjavio: "...Ako islamisti dođu na vlast u novembru, doneće zakone koji će itekako naškoditi našem poslu." Vlasti se pribojavaju kao i mnogi drugi, čak i stranci koji godinama žive u Egiptu i vrlo dobro znaju da ako Braća preuzmu državno kormilo Egiptu se loše piše.

Po rečima Eliota Abramsa, koji se nalazio na čelu odeljenja za Bliski istok u američkom Savetu za nacionalnu bezbednost od 2001. do 2009, Muslimanska braća sigurno utiču na milione Egipćana. Je li to zato što Egipćani žele da imaju državu koju će da vode Braća? Da li oni

žele da žive kao u Saudijskoj Arabiji? Ili je to zato što ne razumeju koliko je radikalna politika Braće? Ili možda zato što Egipćani vide Muslimansku braću kao jedinu poštenu stranku?

Islamski pokret je ante portas, islamisti su organizovani, dok građanski nastrojeno stanovništvo tek počinje da se organizuje i uči, za šta će im, po mnogim procenama, trebati pet do deset godina. Za mnoge je najveći Mubarakov greh zapravo to što je iza sebe ostavio Egipat u kome su Muslimanska braća najjači igrač. To je pravi zločin protiv Egipta i njegove budućnosti. "Pogubiti Hosnija Mubaraka bila bi katastrofalna greška", smatra Abrams.

Mubarakovu popustljivost, pa možda čak i bolećivost kada su u pitanju Muslimanska braća, upućeni pripisuju nikada dokazanim, ali ni demantovanim glasinama da je Mubarak i sam u mladosti bio pripadnik te organizacije, kao što su to bili i njegovi prethodnici Sadat i Naser.

Veliko je pitanje da li će Mohamed Hosni Sajed Mubarak dočekati kraj suđenja i presudu. Ako ipak dočeka, bilo da ga proglase nevinim, što je praktično nemoguće i Egipćani to i ne pominju kao mogućnost, ili ga osude na doživotnu robiju, a u najgorem slučaju na smrtnu kaznu, jedno je sigurno: Egipat više nikad neće biti ono što je bio. Neki to vide sada, a neki će tek kasnije to da shvate. Ali tada će već uveliko biti kasno. ◂

Miroslav Višnjić

Arapsko proleće – izraelsko leto

Bogata zemlja siromašnih ljudi

U Izraelu su u toku najveći socijalni protesti od osnivanja moderne jevrejske države. Straha od nemira, međutim, nema: uprkos svem nezadovoljstvu, među Izraelcima dominira svest o neophodnosti nacionalnog jedinstva bez koga u neprijateljskom arapskom okruženju ne bi opstali

Da li je posle masovnih demonstracija u Tunisu, Egiptu, Libiji, Jemenu i Siriji na red došao Izrael? Da li mlade Arape i Jevreje, čije su zemlje suprotstavljene i na ivici oružanih sukoba, nosi isti talas nezadovoljstva? Na prvi pogled činilo se da se pre svega mladi ljudi bune i sa jedne i sa druge strane nacionalnog fronta tražeći bolje uslove za život, da je posle "arapskog proleća" došlo "izraelsko leto". Sličnosti zaista postoje, ali su razlike, ipak, suštinske. U arapskom svetu je eksplozija socijalnog nezadovoljstva išla ruku pod ruku sa borbom za promenu političkog sistema, zapadni mediji su to upakovali u romantičnu predstavu o borbi za demokratiju i slobodu; u Izraelu kao parlamentarnoj demokratiji demonstracije mnogo više podsećaju na slične proteste širom Evrope.

Ali, Izrael ne nalikuje ni evropskim državama. Izraelci, pa i Jevreji širom sveta, svoju državu doživljavaju kao pticu Feniks oživelu iz požara nacističkih krematorijuma koja je iz Evrope poletela na Bliski istok, navodno na osnovu biblijskog predanja da se baš tu nalazi obećana zemlja. Legendu su Jevreji sa oružjem u ruci i američkim parama pretvorili u realnost i stvorili državu koju sa većim ili manjim intenzitetom osporava čitav arapski svet i koja se nalazi u konstantnom ratnom stanju.

Pa ipak, demonstranti su u Jerusalimu, Tel Avivu i nekim provincijskim gradovima po prvi put nosili i parole kao što je "Egipat je ovde!" ili "Narod se podigao!". U Tel Avivu su se pojavili plakati "Marširajmo kao Egipćani!". Prošle subote je na ulicama bilo 350.000 ljudi (Izrael ima 7,8 miliona stanovnika). Sledeće subote u demonstracijama bi moglo da učestvuje preko pola miliona ljudi. To što je u arapskom svetu čas posle molitve u petak – kada se odlazi na demonstracije, za Izraelce je njihov "sedmi dan", dan posvećen Gospodu, subota, šabat. Za ortodoksne vernike to je čista jeres.

KAMPOVANJE: I u Izraelu je sve počelo gestom pojedinca. Dvadesetšestogodišnja filmska rediteljka Dafne Lef početkom jula je izgubila stan i nije uspela da nađe novi koji bi sebi mogla da priušti. Zbog toga je na zelenoj površini poznatog bulevara Rotšild u Tel Avivu podigla šator. Mnogi drugi su prihvatili njenu ideju. Na negovanim zelenim površinama, inženjerskim poduhvatima otetim od pustinje, nastalo je protestno kamping-naselje. Nezadovoljstvo iskazuju pre svega mladi, obrazovani ljudi, pojednostavljeno bi se moglo reći osiromašeni srednji sloj, koji se buni protiv svog socijalnog položaja.

Za razliku od najnovijih nemira u Londonu, u Izraelu, međutim, ni govora nema o pljački, napadu na tuđu imovinu ili paljevini. Razlog možda leži i u tome što su Izraelci svi do jednog, muškarci i žene, koji sada iskazuju nezadovoljstvo, služili u izraelskoj armiji. Muškarci obavezno tri godine nose uniforme, žene dve godine, ali i posle, sve do svoje 45. godine – oficiri do 55. godine – stoje na raspolaganju da po potrebi godišnje služe još po mesec dana. U Izraelu okruženom neprijateljski nastrojenim susedima jedinstvo nacije po pitanju državnosti je neprikosnoveno. Svest o tome ne dozvoljava da bunt dovede u opasnost domovinu, da preraste u vandalizam i sukobe sa organima reda.

Izrael je bogata zemlja, ali u poređenju sa Amerikom ili zapadnom Evropom mnogi pojedinci sebe smatraju siromašnim, a svako poređenje sa zaista siromašnim arapskim susedima smatra se nesuvislim. Po izraelskoj statistici petina stanovništva živi ispod granice siromaštva, ali prosečna plata iznosi preračunato 1800 evra, učitelji, na primer, primaju oko 1400 evra. Kirija za pristojan stan u gradovima iznosi, međutim, oko 1000 evra.

ŠABAT, DAN ZA PROTESTE: Centar Tel Aviva, kamping naselje na Rotšild bulevaru i poziv na socijalnu pravdu

Fotografije: REUTERS

Unutar relativno mladog socijalnog pokreta, koji, čini se, još nije iznedrio neku vrstu rukovodstva koje bi moglo da pregovara sa vladom, ipak su se iskristalisali određeni pogledi i zahtevi. Njih pre svega artikulišu komentatori uglednih medija.

MANJE PARA ZA REČ GOSPODNJU: Smatra se da različite vlade – ne samo trenutna vlada Benjamina Netanjahua, nego i mnoge pre njega – isuviše popuštaju ultraortodoksnoj, religioznoj jevrejskoj manjini. To je u protivrečnosti sa poimanjem zemlje, čija je baza nacionalna, ali svetovna. Smatra se da isuviše novaca odlazi na potrebe te manjine koja živi od socijalne pomoći, jer ne želi da radi, nego samo da proučava Reč Gospodnju, a čak i ne priznaje državu od koje i u kojoj žive kao Božju, jer "Mesija još nije došao".

Previše materijalnih sredstava, po shvatanju demonstranata, odlazi na izgradnju novih jevrejskih naselja na teritorijama koje Palestinci smatraju svojim, protiv čega su čak i SAD, glavni saveznik države Izrael bez čije finansijske, političke i vojne pomoći teško da bi mogla da opstane.

U "Memorandumu za one koji marširaju" ugledni novinar Bernard Avišhai kaže da se šestina budžeta troši na bezbednost i odbranu i da je to neizdrživo, bez obzira na realnu permanentnu opasnost u kojoj se zemlja nalazi. Komentator uticajnog lista "Maariv" Ben Kaspit smatra da je izraelsko izborno pravo koren problema. U Izraelu ne postoji cenzus od pet ili četiri odsto za ulazak jedne političke partije u Kneset, parlament. Zbog toga je trenutno u parlamentu koji se sastoji od 120 poslanika zastupljeno 18 partija. Sadašnju Netanjahuovu vladu obrazuje koalicija pet partija. Slično je bilo uvek. Ko god da predvodi vladu, radi njenog opstanka stalno mora da popušta pred ucenama nekih manjina, obično predstavnika ultraortodoksnog dela stanovništva. Zbog toga je nemoguće izvršiti suštinske, neophodne, ali neprijatne političke i društvene reforme.

DOLE KAPITALIZAM: Netanjahu je pod pritiskom osnovao komitet u kome se nalazi i petnaest ministara, koji treba da ispita želje demonstranata. Nije verovatno da je to ustupak, koji će smiriti situaciju. Pogotovo što istovremeno električna energija poskupljuje za 10 procenata. Komentator Nadav Ejal poručuje predsedniku vlade: "Ako ste sposobni da sprovedete u delo što je potrebno, učinite to sada, a ako niste, sklonite nam se s puta."

Zvanični Izrael veoma teško prima kritike sa strane. Predstavnici vlade, ambasadori, ali i mnogi pojedinci svaku primedbu i svako iskazivanje simpatije ili sažaljenja prema Palestincima dočekuju povikom da je to antisemitizam i ukazuju na holokaust. Pritom nije bitno što su i Arapi, znači i Palestinci, isto tako semiti kao i Jevreji. Jezici su slični, mir je na hebrejskom "šalom", a na arapskom "salem". A pošto se radi o ljudima koji odrastaju na legendama, čak i kad nisu vernici, valja podsetiti i na biblijsku priču da su Arapi potomci Ismaela, prvorođenog, mada vanbračnog sina praoca Avrama iz veze sa lepom egipatskom robinjom Hagar, a da je preteča Jevreja drugi, ali zakoniti sin, Isak, koga je po naređenju Gospodnjem Avram trebalo da žrtvuje i već je podigao nož za klanje, kad se Bog ipak smilovao i podmetnuo ovna... I ove građanske proteste raznorazne frakcije pokušavaju da stave u kontekst praotaca i tome slično.

Sa studentima, koji su i u Izraelu pokrenuli mase, marširaju stariji radnici i roditelji koji guraju bebe u dečjim kolicima sa parolama "Narod želi socijalnu pravdu" ili "Dosta nam je zverskog kapitalizma". Dobrostojeći građani kroz prozore i sa svojih balkona posve mirno posmatraju kretanja na ulici. Ti socijalni protesti su začudo veseli, povorke liče na karneval, iako šalju ozbiljne poruke. Niko se ne boji da bi bes mogao da se okrene protiv privatne imovine.

Izrael je u svetskoj krizi prilično dobro prošao. Nova slabost američke privrede još ne utiče na izraelsku. Izraelski krupni kapital je miran, kako nam kaže jedan sagovornik, *happy*, a "srednja klasa neka mirno štrajkuje". Ni vlast ni većina stanovništva ne mare za izveštavanje svetskih medija. U gostima je upravo kineski ministar odbrane, koji sa izraelskom avio-industrijom ugovara isporuku borbenih aviona. Što se najvažnijeg saveznika, SAD, tiče, očekuje se dolazak nekih osamdesetak kongresmena radi usaglašavanja zajedničkih političko-ekonomskih ciljeva dve zemlje.

Još je nemoguće proreći koliko će demonstranata izaći na ulice sledeće subote, da li će vlada Benjamina Netanjahua uspeti da se održi do sledećih redovnih izbora 2013. godine. Kako god, u Izraelu su u toku najveća socijalna previranja od stvaranja moderne države Jevreja. Što reče jedan američki diplomata: u ovom trenutku samo nam je još to u tom delu sveta trebalo. ◂

Jovan Hiršl

Nemiri u Engleskoj

London's Burning

Očigledno je da su britanske vlasti zanemarile rušilački potencijal nezadovoljstva jednog dela populacije. Dok vandali pustoše gradove po Engleskoj, policija se žali da nema dovoljno ljudstva, stanovništvo se povlači u svoje domove, a neki, kao grupe turskih i kurdskih vlasnika radnji u Hakniju, naoružali su se bejzbol palicama i suprotstavili vandalima

Svetski mediji o događajima u Britaniji

"Vašington post" opisuje nemire kao "najgore izlive gradskog nasilja u Britaniji u poslednje dve decenije", u kojima su delovi Londona postali "ničija zemlja, bez ikakve vladavine zakona". Indijski "Tajms" se pita da li će i koliko London biti bezbedan za održavanje Olimpijskih igara sledeće godine, a AFP ističe da nemiri "ukazuju na dublje socijalne probleme u siromašnim delovima glavnog grada". Najzad, kanadski "Glob end mejl" krivi "izgubljenu generaciju mladih koji su odustali od srednje škole", ali i kaže da su "neredi misterija za sve – čak i za izgrednike".

HULIGANI SA NAVUČENIM šalovima i kapuljačama su u rušilačkom pohodu na nebranjene delove grada: pale, lome i kradu sve što im padne pod ruku. Širom grada požari, ljudi ulaze kroz razbijene izloge i "samoposlužuju se" – odnose televizore, "plejstejšne", belu tehniku, hranu, odeću, obuću. Oko njih rulja pali automobile, još jednu zgradu, a ukoliko stigne malobrojna policija, prelazi se u direktan obračun kamenicama, motkama i Molotovljevim koktelima.

Tokom vikenda London je pogodio najveći talas gradskog nasilja još od osamdesetih godina XX veka, a nemiri su se proširili i na druge engleske gradove, Birmingem, Liverpul, Bristol. Povod za izbijanje nereda bilo je ubistvo 29-godišnjeg Marka Dugana prilikom policijske istrage. Londonska policija je u tri dana sukoba (koji u vreme pisanja teksta i dalje traju) uhapsila više od 450 ljudi: najmlađa osoba (dete) ima 11, najstarija 46 godina.

Zbog rastuće spirale nasilja koja je poput požara zahvatala sve veći broj londonskih opština i naselja (Hakni, Pekam, Krojdon, Lids, Enfild, Luišam), britanski premijer Dejvid Kameron je skratio svoj godišnji odmor i u utorak ujutro se vratio iz Italije u zemlju. Sve tri velike partije (torijevci, laburisti, liberali) jednoglasne su u osudi "bezumnog nasilja", a uprkos činjenici da je širenje nereda bilo moguće i zbog nedovoljnih policijskih snaga, za sada je isključena bilo kakva upotreba vojne sile. Poslednja informacija je i da je za četvrtak zakazana vanredna sednica parlamenta, na kojoj će se raspravljati o nemirima, sada već širom Engleske.

BEZUMNO NASILJE: U izveštajima većine britanskih medija naglasak je stavljen na hronološki niz događaja, koji su se umnožavali vrtoglavom brzinom, a dramatična zbivanja se opisuju već pomenutom sintagmom "bezumno nasilje". Za sada su u manjini javne ličnosti koje pokušavaju da daju širu sliku i objasne dublje motive ovakve provale besa u engleskim gradovima. Bivši gradonačelnik Londona Ken Livingston je za BBC rekao da Vlada

POTRAGA ZA UZBUĐENJEM ILI NOVCEM: Rasprodaja u Pekamu

Fotografije: REUTERS

Repriza 1985. godine

Ovakav razvoj događaja – uključenost policije u incident sa smrtnim ishodom u Totenhemu, eksplozija protesta i proširenje nemira – podsećaju na zbivanja od pre 25 godina. U oktobru 1985. sin izvesne Sintije Džeret je uhapšen, a policija je sprovela raciju u njenom domu. U toku racije Sintija je pala u nesvest i preminula od srčanog udara. U nemirima koji su usledili brutalno je ubijen šef policije Kit Blejkok – rulja ga je linčovala, ostavivši ga da leži sa preko 40 ubodnih rana, od kojih je jedna bila smrtonosna. Tri čoveka su bila osuđena na doživotnu robiju, da bi 1991. svi oslobođeni ove optužbe, jer je dokazano da je policija bila umešana u "oblikovanje" ionako oskudnog dokaznog materijala.

nije uspela da prepozna nivo nezadovoljstva među mladim ljudima, koje čeka beznadežna budućnost. "Bes mladih je proporcionalan njihovoj neuključenosti u društvo. Oseća se očajanje, a naša vlada mora da govori u ime cele zajednice, ne samo u ime gornjih slojeva", rekao je Livingston.

Totenhem, odakle je počela spirala nasilja, nalazi se na severu Londona i jedan je od njegovih najsiromašnijih delova, sa gotovo najvišom stopom nezaposlenosti u britanskoj prestonici. Uz to, zbog finansijskih mera Vlade, opština Haringej (kojoj Totenhem pripada) bila je prinuđena da zatvori omladinske centre, klubove i opštinska savetovališta za mlade, što pojedinci vide kao razlog za stvaranje nepoverenja građana prema vlasti.

No, dok će se, izvesno, o motivima vandalskih činova još dugo raspravljati, povod je nedvosmislen – sve je započelo u petak, kada je tokom istrage policija usmrtila Marka Dugana. Ubrzo potom počele su da se šire glasine kako Dugan, iako je imao pištolj kod sebe (stavljen u čarapu), nije pružao otpor, te da je, zapravo, reč o "policijskoj egzekuciji". Policija nije dovoljno ubedljivo opovrgla te glasine (slučaj je predat na istraživanje Nezavisnoj policijskoj komisiji – IPCC), tako da se sutradan, u subotu, ispred policijske stanice okupilo stotinak ljudi "tražeći pravdu". Iako zamišljen kao miran protest, došlo je do sukoba sa policijom; zapaljena su dva policijska vozila, autobus i prodavnica, svuda u okolini su polupana stakla i nakon toga Pandorina kutija je bila otvorena.

GRAĐANSKA SAMOODBRANA: I huliganima, ali i građanima pomenutih londonskih naselja, upečatljiv je bio nedovoljan broj policajaca na ulicama. Prema rečima Stiva Kavana, pomoćnika zamenika komesara Metropoliten policije, u noći između ponedeljka i utorka uhapšeno je 200 ljudi, nova hapšenja se planiraju, ali policija nema dovoljno ljudi: "Postoje mnoge grupe koje se brzo kreću i delaju; ljudstvo u policiji je rastegnuto preko svake mere, na način koji se nikad ranije nije mogao ni zamisliti", rekao je Kavano. Zbog raštrkanosti i, kako izgleda, nepostojanja bilo kakvog centralnog organizovanja, male grupe huligana su ostale neuhvatljive za policiju, i praktično su zavladale gradom. Većina građana se povukla u svoje domove, dok su neki pokušali (i uspeli) da odbiju pokušaje pljačke i rušenja – BBC je javio da su se u utorak kasno uveče grupe turskih i kurdskih vlasnika radnji u Hakniju naoružali bejzbol palicama i sačuvale svoje vlasništvo pred naletima vandala.

Moglo bi se zaključiti da događaji u Londonu, bar za sada, nemaju političke zahteve – u tom slučaju bi se neredi usmerili ka institucijama vlasti, a ovde je reč o paljenju i pljačkanju sopstvenog komšiluka. Nemaština i loš socijalni položaj većine žitelja naselja u kojima je došlo do nemira pokazali su se kao bure baruta na koje je pala zapaljiva iskra. Neredi su se, međutim, proširili i na elitne delove poput Kamdena ili Noting Hila.

Član Donjeg doma parlamenta Sajmon Hjuz izjavio je da "bez obzira da li je postojalo bilo kakvo opravdanje za subotnje nasilje u Totenhemu, ne postoji razlog za napade na policiju i civile u mestima poput Sautvarka. "Mislim da ovde nije reč o besu", rekao je on, "jer je većina događaja pokrenuta tako što su ljudi slali poruke jedni drugima, u potrazi za nekim uzbuđenjem". Hjuz je ovim indirektno kritikovao kompaniju Blekberi i njihove smart telefone, pomoću kojih je moguće slanje tekstualnih poruka kojima policija ne može da uđe u trag. Ovakav bezbedan kanal komuniciranja (aplikacija poznata kao BBM – *BlackBerry Messenger*) dizajniran je za poslovne ljude, ali su je vrlo rado "prisvojile" i bande huligana.

Najzad, svoju ulogu u nemirima, već poslovično, imali su i korisnici društvenih mreža. Već pomenuti Stiv Kavano je rekao da policija intenzivno istražuje "izuzetno zapaljive poruke ostavljene na Tviteru", te da će sasvim sigurno neki od "tviteraša" biti privedeni zbog (onlajn) podsticanja na nasilje. Takođe, neretko su u ova tri dana i britanski mediji objavljivali poruke sa Tvitera – poruke građana onog "drugog Londona", tj. ljudi koji žive u oblastima u kojima vlada nasilje. Izvesna Katerina Holms iz Haknija (deo grada koji je pretrpeo najveća pustošenja u ponedeljak) prenela je da su na njeno pitanje "Zašto to rade?", mladići sa "plenom" odgovorili jednostavno: "Nemamo novca" i produžili dalje. ◂

Radmilo Marković

Gej parada u Stokholmu

Velika šarena žurka

Fotografije: www.stockholmpride.org

POČETAK: U bojama duge

"Stokholm Prajd" je za trinaest godina izrastao u najveću paradu ponosa u Skandinaviji. Pod sloganom "Marširamo za one koji to ne mogu", glavnim gradom Švedske 6. avgusta prošetalo je 50.000 ljudi. Šetali su gejevi, lezbejke, biseksualci, transseksualci, heteroseksualci, policajci, vatrogasci, lekari, vojnici, osobe sa invaliditetom, predstavnici crkve i gradskih vlasti, i ministar finansija

Za "Vreme" iz Stokholma

Da je Stokholm Prajd postao tradicionalna fešta u švedskoj prestonici najbolje ilustruje činjenica da su 6. avgusta, već u ranim jutarnjim satima počela da se "bukiraju" mesta sa dobrim pogledom na trasu parade. Mladi, sredovečni, pa i oni u "najboljim godinama", porodice sa malom decom i kućnim ljubimcima do podne su popunili sav raspoloživi prostor na zelenoj padini sa leve strane mosta kod Tantolundena, na ostrvu Sodermalm, odakle je povorka krenula tek u 13 časova. To što je prethodnu noć padala kiša i bilo kaljavo, izgleda, nikome nije smetalo. Na ćebadima i prostirkama svih boja jeli su se sendviči, pilo vino, dojile se bebe i sve to na strmini padine. Početak parade iščekivao se u prilično opuštenoj i dobroj (uglavnom porodičnoj) atmosferi. Druga strana bila je rezervisana za one sa "jeftinijim ulaznicama". Nije bilo ni brda, ni padine ni ćebadi, ali su ljudi disciplinovano stajali jedni iza drugih uz ogradu, pijuckali piće i mahali onima na padini. Nekoliko mladih popelo se na skele zgrade uz sam most, a moglo se izbrojati i dvadesetak momaka i devojaka koji su sedeli na prozorima trećeg, četvrtog i petog sprata, sa nogama napolju. Za dobar pogled – sve.

REFORME I UNIFORME: Kada su oko 13 časova počeli da marširaju policijski konji, sa obe strane mosta začuli su se gromki aplauz i uzvici oduševljenja. Među prvima prošetali su gej policajci – u uniformama, sa službenim vozilima i konjima. Među njima je bio i Goran Stanton, jedan od osnivača organizacije Gay Police i prvi švedski policajac koji je sklopio brak sa istopolnim partnerom. Gorana Stantona upoznala sam dan ranije, u Domu policije. Ispričao mi je kako je sa grupom kolega pre deset godina uspeo da se izbori za pravo da na Prajdu marširaju u uniformama: "U policiji radim 30 godina. Iako je danas u Švedskoj mnogo toga daleko odmaklo po pitanju LGBT prava, 1978. godine, kada sam upisao policijsku akademiju, ni ovde se na gejeve nije gledalo blagonaklono. Prvo ohrabrenje za sve nas bila je parada 1998. godine. Tada smo počeli da razmišljamo kako da podržimo ostale." Podrška je postala vidljiva kada je 2000. godine osnovana organizacija Gay police.

Već 2001. godine gej policajci su marširali sa ostalim učesnicima Prajda. Tada su umesto uniformi imali majice sa natpisom "gej policajci". "Svi su izveštavali o tome", priča Stanton. Ali nisu svi bili jednako oduševljeni tim potezom. "Mnoge kolege nisu imale dobro mišljenje o nama i stideli su nas se. 'Vi pokušavate da nenormalno predstavite kao normalno', govorili su, ali mi smo bili uporni i znali smo svoja prava. Mnoge je još više uznemirila ideja da marširamo u uniformama, kako su tada radili, na primer, australijski gej policajci. Iako nam nisu direktno zabranili, formalno nam nisu dali dozvolu. 'Ako ste u uniformi, to znači da ste na dužnosti i mnogi bi se tako podsmevali policiji', rekli su nam. Ali, mi nismo odustajali i 2002. smo marširali u uniformama." Stanton mi je dalje ispričao da od tada organizacija Gay police intenzivno radi na edukovanju policije i državnog aparata o pravima LGBT populacije. "Ako se ljudi loše osećaju na radnom mestu, onda neće raditi dobro. I obrnuto", kaže i dodaje da organizacija kojoj pripada svake druge ▸

SVI ZAJEDNO: Sveštenici, policajci, lekari i umetnici

godine organizuje kongres gej policajaca. Zahvaljujući tome, kaže, uvideli su da ostatak Švedske nije liberalan kao Stokholm, ali smatra da se dobro rešenje uvek rađa iz dijaloga.

Goran Stanton već 23 godine živi sa svojim partnerom sa kojim je od pre dve godine u braku. "Mi jesmo gejevi, ali smo i policajci. Mnogi misle da je nama samo seks na pameti. To nije tačno. I mi želimo posao, kuću, psa, sve što žele i heteroseksualni parovi."

VLAST I CRKVA: Iza policije šetali su mladi gejevi i lezbejke, zatim LGBT osobe sa invaliditetom, pa predstavnici gej crkve. Inače, ovde je biskup luteranske crkve žena. Zove se Eva Brune, ima 56 godina, trogodišnje dete i – suprugu. Ne samo što je prva lezbejka koja je u Švedskoj postala biskup, Eva Brune je i prva odobrila versko sklapanje brakova homoseksualnih parova. S obzirom na to da su 78 odsto Šveđana luteranci, ovo nije zanemarljiv podatak.

Kako je odmicala, parada je sve više ličila na karneval. To se i dalo očekivati. Međutim, retko ko sa Balkana bi očekivao i vojni kamion sa gej vojskom. Pratili su ga gej vatrogasci u svom vozilu, gej lekari u sanitetu i roditelji gej osoba, Praud Pernts, koji su kod publike izazvali najveće oduševljenje.

Među učesnicima parade našla se još jedna popularna ličnost u Stokholmu – Krister Venerholm, zamenik gradonačelnika. Baš kao i veče pre parade, na izboru za švedskog mister geja (vidi okvir), zamenik gradonačelnika je veselo skakutao u povorci, mahao i slao poljupce okupljenima. Radost je bila obostrana. Krister Venerholm je živi dokaz da u Švedskoj možeš biti i konzervativac i gej. Njega sam upoznala drugog dana boravka u Stokholmu, a o njemu sam slušala odmah po dolasku na aerodrom, kada sam primetila da su gradski autobusi okićeni zastavicama u duginim bojama. Zahvaljujući njegovoj inicijativi, sva vozila gradskog saobraćaja voze sa ovim zastavicama tokom cele nedelje Prajda.

"Nije neobično da političari učestvuju u paradi", rekao mi je prilikom upoznavanja. "Prošle godine, uoči izbora bilo je puno političara. Kada je pridobijanje glasača u pitanju, svi političari su isti. Jedan visoki političar je, međutim, redovan. To je ministar finansija Andres Borg. On šeta svake godine u znak podrške svom mlađem bratu koji je gej", rekao je za "Vreme" Venerholm.

Ni on ne krije svoje seksualno opredeljenje i porodični status. Pre nego što se deklarisao kao gej, proveo je jedanaest godina u braku sa

svojom ženom, sa kojom ima sada tridesetogodišnjeg sina. Nakon razvoda koji, kako kaže, nije usledio zbog njegovog seksualnog opredeljenja, bio je 18 godina u vezi sa muškarcem. Ipak, uveren je da je uprkos svemu u Švedskoj i dalje moguće da neko nekoga kinji zbog različite seksualne orijentacije. "Meni se to, međutim, nije desilo. Verovatno zato što sam zamenik gradonačelnika", rekao je kroz smeh.

Osim što zakon (baš kao i luteranska crkva) dopušta sklapanje gej i lezbejskih brakova, ovim parovima dozvoljeno je i usvajanje dece. Problem je u tome što u Švedskoj nema dovoljno dece za usvajanje, zbog čega istopolni parovi često pokušavaju da usvoje decu iz inostranstva, a to je uglavnom problem, jer mnoge zemlje to ne dopuštaju. Drugi problem za istopolne partnere koji, baš kao što policajac Goran Stanton kaže, žele kuću i decu, jeste to što švedski zakon zabranjuje surogat materinstvo, ali ne i pronalaženje surogat majke u inostranstvu. Gej i lezbejski parovi surogat majke često nalaze u Indiji. O etičkoj dimenziji ovog postupka dugo se polemisalo. Na kraju se došlo do zaključka da se tako zapravo pruža mogućnost da surogat majka od dobijenog novca, na primer, prehrani svoju decu, a to je i najčešći razlog što se Indijke odlučuju da budu surogat majke. Pored toga, vodi se računa da jajna ćelija, naravno, ne bude ćelija surogat majke, kako bi se izbegla svaka biološka veza i mogućnost da surogat majka pati. Otud su veliki aplauz dobile i majke sa malom decom i trudnice koje su učestvovale u paradi. Šlag na torti bilo je pet "Ejmi Vajnhaus" koje su zbunjeno trčkarale za pripadnicima Vikinških medveda, najpopularnije gej grupe u Stokholmu – od Tantolundena, preko Hornsgatan ulice, pored Hotela Rival i kroz Stari grad, u čijoj blizini su oko 15 časova "prošli kroz cilj", u ime svih onih koji to ne mogu. ◂

Jasmina Lazić

Švedski mister gej

Na izbor za švedskog mister geja otišla sam sa tri koleginice. Sve tri sa Balkana. Očekivale smo sve samo ne da nas se zamenik gradonačelnika Stokholma Krister Venerholm seti i da nam veselo mahne dok igra sa svojim dečkom. Na izbor smo došle dobro upoznate sa kandidatima, zahvaljujući časopisu "QX" u kome su objavljene fotografije i kvaliteti kandidata. Časopis smo dobile ranije istoga dana u Prajd parku u centru grada, na štandu između karaoke stejdža i kioska sa brkovima. Prvih pola sata provele smo radoznalo šetajući po gej klubu u kome je bio izbor, sledećih pola sata smo igrale sa ostalim, odlično raspoloženim ljudima (uglavnom muškarcima i pretežno gejevima), a ostala dva sata smo, potpuno ignorisane, sedele u ćošku i pile mohito. Oko dva sata nakon ponoći počeo je defile kandidata. Svaka je imala svog favorita. Ispostavilo se da je moj, lep kao Apolon, visok samo metar i pedeset. Nije dogurao čak ni do druge pratilje. Šalu na stranu. Događaj je protekao bez imalo neukusa. Mladići se nisu skidali u gaće, ali smo bili počastvovani da ih vidimo bez majica. Sudeći po vriscima i aplauzu, svaki kandidat imao je svoj fan klub. Žiri je bio brz, sastavljen od pobednika iz 2010, 2009. i 2008. i odluku je doneo jednoglasno. Kao i na svakom izboru za mis/mistera, proglašenje pobednika bilo je pompezno, ali bilo je i razočaranih. Sve se završilo sjajnom žurkom koja je trajala do jutra.

Fudbalska sezona 2011/12.

Neregularno pre početka

Nastavljajući staru praksu krojenja fudbalske lige po meri raznih klubova i političkih interesa, FSS je pokazao da ćemo svedočiti još jednom prvenstvu za koje će svi znati da nema mnogo veze sa fudbalom

Seljaci iz Mokrog Luga pored Beograda svedoče da je "tamo posle rata" za jednu noć asfaltiran Smederevski drum, kada se saznalo da će drug Tito na tu stranu. Navodno, angažovana je silna mehanizacija i sve je urađeno na o-ruk samo da maršalovo vozilo ne trucka.

Danas se praksa preselila na lokalni nivo i priča sa početka se naslanja na znoj udarnika koji pokušavaju da u narednih desetak dana u Novom Pazaru dovrše renoviranje stadiona na kome bi trebalo da zaigra novopečeni "superligaš" koji nosi ime grada. Udarci čekića i brujanje mašina na brdu iznad novopazarske stare čaršije čuju se po celoj Srbiji jer način na koji je fudbalski klub iz ovog grada ušao u "elitni" rang u najmanju ruku je kontroverzno. Ali, o tome docnije.

Dok se radnici na gradilištu budu lomili u tri smene, pritisnuti kao da ih kontroliše Dragan Đilas a ne Rasim Ljajić, na stadionima širom Srbije u subotu 13. avgusta počeće 6. šampionat

Foto: M. Milenković

INTERES ZA SVE: Predsednik FSS-a Tomislav Karadžić (levo), sportski radnik i menadžer Bojan Radovanović, izgradnja stadiona na brzinu, a u Novom Pazaru (dole)

Foto: Redžep Korać

Srbije u fudbalu od sticanja nezavisnosti. Na osam stadiona istrčaće ekipe koje će u proseku posmatrati nešto više od hiljadu ljudi ako se izuzmu utakmice FK Crvena zvezda i poneka utakmica FK Partizan. Glavni kandidat za titulu je Partizan koji je vezao četiri uzastopne titule, ali će i Crvena zvezda, ako trener Robert Prosinečki uspe da do kraja ostvari svoje zamisli, imati svoju šansu u prvenstvu na čije utakmice se ne kladi niko. Od trenutka kada je Zvezdu napustio Dragan Stojković u jesen 2007. godine posle dve vezane titule, Partizan gospodari srpskim fudbalom u svakom smislu: on je igrački, finansijski i "kadrovski" najveći, a Zvezdina slabost i jalovi uticaj videli su se i ovog leta kada su neuspešno pokušali da sprovedu inicijativu promena u Savezu.

STADIONI: Evropska pretpremijera bila je uspešna: narod je ispunio dva beogradska stadiona, Partizan nije uspeo u kampanji za Ligu šampiona, ali će izvesno igrati u Ligi Evrope; Zvezda je u nezaboravnoj utakmici ponizila letonski Ventspils i pokazala da tim ima perspektivu. U poslednjoj rundi kvalifikacija za Ligu Evrope očekuje je francuski Ren, koji nije po imenima veliki klub ali će biti teška prepreka za internacionalno neiskusni tim Zvezde. Ako i Zvezda bude igrala u Evropi ove jeseni, to će biti dobro za srpski fudbal i možda se dogodi da i prvenstvo bude zanimljivije jer će "večiti" zaokupljeni "evropskom agendom" možda krahirati na nekoj poljani kod kuće.

Kada pominjemo igrališta, novost je da će ove godine biti još jedan stadion na kome se može igrati u večernjem terminu, "Karađorđe" u Novom Sadu, pa će biti moguće da se privuku i drugi sponzori kojima je zakonom zabranjeno da se reklamiraju pre 18 časova. Ako je suditi po najavama, u Užicu bi trebalo da bude "otvoren" takođe novi stadion čime bi se došlo do cifre od pola funkcionalnih igrališta po kolu, što je napredak u odnosu na ranije sezone.

Poboljšana infrastruktura mogla bi da bude mamac za novu publiku koje ima u velikom broju u Srbiji, ali koja ne odlazi na utakmice domaćeg prvenstva što zbog jadnih stadiona što zbog činjenice da je šampionat neregularan. A sve se, kao, igra zbog publike, pa je upravo "faktor publika" bio jedan od onih koji su presudili da Novi Pazar, treći u "drugoj ligi", zauzme mesto prvoplasiranog BASK-a iz ►

SPORT I VASPITANJE:
Huligani na delu
Foto: REUTERS

Beograda. Navodno, mnogoljudna "prestonica Sandžaka" godinama vapije za superligašom, još od doba Bajra Župića iz osamdesetih godina prošlog veka.

NOVI PRVOLIGAŠ: Ovog leta, za razliku od tih godina kada je Župić lomio noge širom bivše Jugoslavije, mediji su se najviše bavili pokušajima čelnika Fudbalskog saveza Srbije da objasne na koji način je Novi Pazar postao prvoligaš. U osamdesetim bi čitav jul bio posvećen izveštajima sa priprema, izveštajima o tome kako su se snašli novi igrači, a sportski magazin "Tempo" je objavljivao postere klubova sa rasporedom prvenstva, pa ste mogli da planirate ali i da vidite kako ti igrači uopšte izgledaju.

Danas taj raspored imate u PDF i Word formatu na sajtu zajednice prvoligaša i to je jedina informacija koju tamo možete da dobijete. Na sajtu FSS-a ni toga nema. Ni FK Novi Pazar ni FK BASK nemaju sajt.

"Došlo je do svojevrsne fuzije dva kluba", koristio se rečnikom atomske fizike predsednik Saveza Tomislav Karadžić, hladnokrvno nam objašnjavajući zašto je bilo neophodno da problematični Novi Pazar kanališe energiju omladine kroz huliganski pokret na tribinama, a ne kroz institucije koje svakog meseca osniva muftija Islamske zajednice u Srbiji Muamer Zukorlić.

Ovakvom raspletu se odavno nadao i Rasim Ljajić, ministar za rad i boračka pitanja i čovek čiji se uticaj u Sandžaku odavno istanjio do pucanja, pa nije čudo što svake nedelje obilazi gradilište na Gradskom stadionu sa novopečenim "prvim čovekom" kluba Bojanom Radovanovićem. Novi predsednik, koga ćemo predstaviti malo niže, obećava već pobedu nad Partizanom u prvom i sigurne bodove protiv Rada u drugom kolu na novootvorenom stadionu. Čitav politički projekat se sveo na pokušaj da se građanima Pazara i okoline pokaže da i neko drugi zastupa njihove interese i to na ovaj lep, sportski način. Ako FK Novi Pazar krene da igra dobro, mogli bi da porastu izgledi Ljajića i njegove partije da zadrže vlast u gradu, mada oni koji tamo poznaju "lokalne prilike" kažu da mu ni to neće pomoći.

Čekajte, kakve ovo ima veze sa fudbalskim prvenstvom?

VIŠI NACIONALNI INTERESI: Objašnjenje je dao, opet, nezaobilazni Tomislav Karadžić Tole, rekavši da je dobro što će i taj deo Srbije imati "superligaša" jer je to "u nacionalnom/višem interesu". Da je reč o "višim interesima" svedoči i činjenica da je FK Novi Pazar deo priprema sproveo u novootvorenom centru u Staroj Pazovi koju FSS naziva "Kućom fudbala". Dakle, kada je potrebno, onda je moguće skrojiti šampionat prema političkim zahtevima čak i ako u tom "šnajderaju" nastrada perjanica Demokratske stranke Goran Ješić, navijač FK Inđija i predsednik istoimene opštine. Inđija kao druga najlošija ekipa ispala je prema propozicijama a želeli su da ostanu u statusu superligaša kada se čulo da BASK odustaje.

Međutim, predstava sa "fuzijom" BASK-a i Novog Pazara bila je čini se ranije dogovorena, jer način na koji je to "izvedeno" govori da se nije postupalo prema propisima, već prema interesima Rasima Ljajića a možda i "višim nacionalnim interesima". Ukratko: BASK, na čijem čelu se u svojstvu predsednika/finansijera/vlasnika nalazio (ili se još nalazi) Bojan Radovanović, hotelijer iz Beograda, iznenada je odustao od svoje vizije da postane stabilan superligaš o čemu je, na primer, ove zime govorio upravo Radovanović. On je za 108. godišnjicu osnivanja sportskog kluba rekao da su ciljevi visoki, da klub sigurno ulazi u super ligu i da se tu neće stati.

"Pravimo moderan stadion za preko 3000 ljudi sa veštačkom travom na kome će moći da se igraju međunarodne utakmice", objašnjavao je ovaj filantrop u intervjuu "Novostima".

SUPERMENADŽER: "U Superligu ulazimo sa svim uslovima i očekujemo da ćemo u svojoj kući imati najmanje dve hiljade gledalaca. Igrači imaju vrhunski teren, plate i premije su redovne i ne brinu se za egzistenciju", izjavio je tada Radovanović.

Za one koji prate fudbal to ime je poznato: on je u fudbal ušao preko FK Partizan kada su ga 2007. godine kooptirali u UO Nenad Bjeković i Žarko Zečević. On je bio u prvom ešalonu "preduzetnika" koji je trebalo da pomognu posrnulom Partizanu. U to vreme bio je službenik Vlade Srbije i zauzimao je mesto vicedirektora Diposa, fantomske kompanije koja se bavi izdavanjem nekretnina. Pre toga, u devedesetim, Radovanović je bio u Narodnoj banci

Jugoslavije, bio je svedok na suđenju Dafini Milanović u aferi Dafiment banka, pa je radio kod Bogoljuba Karića i u građevinskoj kompaniji PP Masters, koja je sredinom prve decenije ovog veka trebalo da izgradi stanove za Srbe u Kosovskoj Mitrovici, ali se to nikada nije desilo.

Kao "uspešan preduzetnik" u upravi FK Partizan sedeo je zajedno sa Rasimom Ljajićem, velikim navijačem Partizana i ministrom u svim vladama Srbije posle 2001. godine. Pored toga, u Partizanu se dodatno zbližio i sa Tomislavom Karadžićem Toletom, predsednikom FK Partizan u sezoni 2007/2008. Iz Partizana izlazi 2008. baš kao i Karadžić. Pored fudbala/Partizana, obojici je zajednička ljubav prema hotelijerstvu: Karadžić ima hotel "Glorija" u Subotici, a Radovanović hotel "Prestiž" na Carevoj ćupriji u Beogradu. Kada je napustio UO Partizana, Radovanović se potpuno, čini se, posvećuje razvoju sporta na Carevoj ćupriji i za samo tri sezone BASK dolazi u najviši rang. U tom periodu je osnovao preduzeće BASK Prestige d.o.o. iz čega se može naslutiti da je možda on bio i vlasnik fudbalskog kluba ili celog sportskog društva.

Međutim, klub ovog juna izveštava da je naprasno u velikim problemima, uprkos super najavama ove zime, i da neće biti u stanju da se takmiči u tako zahtevnoj ligi kakva je najbolja srpska liga.

"SVOJEVRSNA FUZIJA": Izvršni odbor FSS-a usvaja takvu argumentaciju i prihvata "svojevrsnu fuziju" baš Novog Pazara i BASK-a iako takvo "sjedinjavanje" (ako je to fuzija) nije moguće prema Pravilniku o takmičenjima FSS-a jer ne pripadaju istoj "organizacionoj jedinici". Pored toga, BASK neće prestati da postoji, što bi moglo da se zaključi ako se ima u vidu "fuzija", već će igrati u trećoj ligi.

Pored opisanih neregularnosti i čudnih veza, pojavio se i problem dugova u srpskom fudbalu, pa je FSS zapretio zabranom licenciranja gotovo svim klubovima super lige jer duguju na sve strane. Najveći dužnik je Crvena zvezda, pa Partizan, pa Vojvodina i tako dalje. Oni nisu platili obeštećenja klubovima iz kojih su dovodili igrače ili su ostali dužni igračima. Međutim, ova "neregularnost" je zapravo najmanja jer su dugovi ništavni u poređenju sa onim koje imaju najveći evropski klubovi pa nikome ne pada kapa s glave zbog toga.

Dok se u "forumima" bude odlučivalo i krojilo, ono malo sveta će gledati utakmice na kojima se ne igra tako loš fudbal. Publika u Srbiji se razmazila decenijskim non-stop gledanjem fudbala na različitim TV kanalima izgubivši naviku da ide na stadione, ma kakvi oni bili. Fudbal se u najvećim ligama igra "na višem nivou", ali nije to sad ne znam kakav spektakl jer ništa ne može da zameni doživljaj gledanja igre uživo (osim podivljalih huligana kojih ima u svim delovima Srbije). Da bi se ta navika menjala, nije dovoljno samo da igrači više trče – i ovi drugi, Javni servis prvenstveno, trebalo bi da urade nešto da te utakmice širom Srbije budu "pravi, istinski događaj" i da popularišu ono što prenose. Sa više svedoka na tribinama, sa više "navijača u civilu" biće teže da se rezultati kroje, a igrači će imati motiv da se dokažu.

Još dve internacionalne utakmice i početak prvenstva čine da avgust bude "fudbalski mesec", pa će narod možda krenuti da gleda uživo iako sumnja da "je sve unapred dogovoreno". I u Engleskoj je Mančester gotovo uvek šampion, pa ljudi ipak idu i pune stadione i veruju da će i neko drugi nekad uspeti da osvoji prvenstvo. Još samo da se rivalitet sa političko-mešetarskog terena preseli u klubove i lokalne sredine pa ćemo imati uzbudljivije i regularnije takmičenje. ◂

Slobodan Georgijev

PROFESIONALNE SELIDBE
U SRBIJI I SVETU
PO SISTEMU "KLJUČ U RUKE"

KUTIJE, PAKOVANJE, DEMONTAŽA, MONTAŽA
PRENOS KASA, SEFOVA, BANKOMATA, KLAVIRA...
SPECIJALNOM OPREMOM
PREKO 1000 AGENATA U 37 ZEMALJA

beocontrol
professional moving & transport service

Dozvolite da vam profesionalni tim pakera selidbu pretvori u zadovoljstvo – Selite se i veselite!

www.selidbesrbija.com
BEOGRAD 011/668-02-60 NIŠ 018/45-19-500
NOVI SAD 021/66-16-027 ČAČAK 062/62-88-53

Projekti: Aqos 2013 Le Man(s)

U devojke dete

Kad pođe na razgovor sa grupom entuzijasta koji prave automobil sa kojim kane da učestvuju na najprestižnijoj trci na svetu, neko bi očekivao da će zateći svoje sagovornike u hi-tech garaži, očekivao bi da čuje brum motora, neko bi očekivao da vidi i kompjutersku simulaciju aerodinamičnosti karoserije, kad ono – zatekne maketu od modelarske gline, čuje priču o revolucionarnosti projekta i vidi "fotošopirane" fotografije makete

Saša Milovančević, diplomirani arhitekta, u "Aqosu" dizajner-konstruktor, osnivač i pokretač projekta, kaže da je "Aqos" mnogo širi projekat od samog nastupa na "24 sata Le Mana" – strukturiranje i formiranje nove robne marke automobila na svetskom tržištu. "To je suština celog ovog zahvata: nastup na trci '24 sata Le Mana' je zapravo samo prethodnica pozicioniranja u marketinškom, tehničko-tehnološkom i svakom drugom smislu te nove robne marke automobila".

Sve je, veli, krenulo od čiste i nepatvorene ideje kako ulepšati svet, kao i svaka druga ideja usmerena ka opštem boljitku. Onda se vremenom razvijala kroz osposobljavanje tima i traženje ekonomske osnovanosti celog zahvata i zapravo to traje već 10 godina. Tih deset godina predstavljaju i stabilnost i istrajnost tima kao neku vrstu zaloga i garancije za budućnost.

Jedan inženjer, koga je ovaj novinar zamolio za mišljenje, kaže da je razvoj potpuno novog automobila "đavolsko veliki posao" na kome je nužno angažovan "đavolsko veliki broj stručnjaka iz raznih oblasti" – mašinaca, tehnologa, elektroničara..., da je za taj poduhvat potrebno "đavolski mnogo vremena", da se budžet za sve te "đavolije" piše sa "đavolski mnogo nula", te da mu je teško da poveruje u celu priču. "Deset godina da se na tome ovde radi, a da niko ne zna? Teško, rođače, teško."

TAJANSTVENE FINANSIJE: "Ova ideja je oslobodila razne duhove iz boce i sada se okupljamo i stajemo pod ovu zastavu koja je trenutno zabodena u Beogradu, u Srbiji, i imamo to vrhunsko zadovoljstvo da možemo, evo, da vam saopštimo da imamo od inženjera iz NASA koji vrednuju ideju i spremni su da dođu u Srbiju da rade, do nekih studenata sa nekih veoma 'nobl školica' po svetu, koji čak u mejlu obraćanja potcrtavaju da su spremni da dođu da rade neko vreme bez finansijske nadoknade zbog vrednog projekta, što je verujem stvar mentaliteta ovde nepoznatog. To je nešto na šta smo u 'Aqosu' jako ponosni."

Sve su to, objašnjava dalje, stručnjaci koji su etablirani u svojim poslovima i potvrđeni, na određen način oslobođeni sopstvenim uspehom u svojim baznim karijerama, koji su

Dostupne tehničke karakteristike

MOTOR

tip: desetocilindrični "V", 137 stepeni

snaga: 700 KS pri 8000 o/min

obrtni momenat: 820 Nm pri 5700 o/min

ŠASIJA

tip: samonoseća trosegmentna delta-box

materijal: aluminijum i čelik

KAROSERIJA

oblik: zatvorena sa krilnim komponentama sa sekundarno pomerivim površinama integrisanim u oplatu

materijal: plastika ojačana ugljeničnim vlaknima

vešanje: dvostruka poprečna ramena, spiralne opruge, horizontalno pozicionirani amortizeri

kočnice: diskosne sa šestoklipnim čeljustima

menjač: osmostepeni

pretpostavljena max. brzina: 420 km/h

IZVOR: "VRELE GUME"

napustili svoje jako cenjene zemlje i prebacili se ovde zarad ideje. Sada su objedinjeni, povezani oko ideje koja se zove "Aqos".

Na pitanje kako se projekat finansira, Lidija Piroški, marketing i biznis menadžer u "Aqosu", inače vlasnica/direktorka za automobilizam specijalizovanog časopisa "Vrele gume", odgovara da u ovom trenutku te informacije nisu za javnost. "Kada budemo istupili u martu 2012. godine, imaćemo više informacija o tim finansijskim detaljima. Ono što želimo da naglasimo jeste da je ovo jedan stvarno izuzetan projekat i da u njemu – stvaranju jednog potpuno novog proizvoda, učestvuju i ljudi iz inostranstva."

ESTETSKA FILOZOFIJA: Pokušavamo da demontiramo sistem potrošačke groznice, objašnjava dalje Milovančević, sistem koji je uspostavljen od strane trenutnih robnih marki automobila. "Automobili se prave u ciklusu između pet i sedam godina, a na polovini njihovog veka cena drastično pada, posle sedam godina oni su već sa tržišta zamenjeni, a vi se pitate – a na kom sam ja to estetsko-filozofskom nivou bio kada sam ga kupio, zašto sam ga kupio."

"Aqos" nudi odgovor na to pitanje: da svojim pristupom gradnji automobila kupcu ponudi potpuno i trajno estetsko, duhovno i tehničko zadovoljenje u bukvalnom smislu reči i time postigne nesmenjivost na tržištu.

Sama metodologija izrade karoserije, odnosno njen prekretni koncept, dodaje Milovančević, nameće nov način izrade automobila, koji podrazumeva užasno mnogo ručnog rada i užasno mnogo brižljivog i pedantnog "italijanskog" završnog rada u sklapanju automobila za tržište. "To su parametri koji nama zapravo daju uverenje da će naš finalni proizvod biti nesmenjiv i nezamenjiv, tim pre što ne koketiramo sa dizajnerskim modnim trendovima, i zato ceo opus predstavlja jedan beskompromisan pristup gradnji automobila suštinski za one koji to znaju da cene."

U VELIKOM STILU: "Ono što možemo sa velikom verovatnoćom da tvrdimo jeste da će na ženevskom salonu marta iduće godine 'Aqos' biti predstavljen kao koncept i budemo li se držali tehničke i budžetske dinamike kako projektujemo, 2013. bi trebalo da se pojavimo kao prvi autentični tim sa 'ovog parčeta geografije' na trci 'Le Man'. Napominjem da se pojavljujemo u klasi u kojoj faktički timove imaju samo super velesile kao što su Engleska sa Aston Martinom, Francuska sa Pežoom i Nemačka sa Audijem. I to daje jedan novi ton celoj priči."

Posle (uspešnog) nastupa na "Le Manu", plan je da u (malo)serijsku proizvodnju "uđu" tri derivata: dvosed, kupe 2+2 i kupe sa 4 sedišta, automobili "kojima ćete otići na kafu do Dubrovnika lepo, brzo i sa stilom", ali i da "dok pijete kafu možete da se divite lepoti karoserije iz te perspektive".

Cilj je, nastavlja, uspostavljanje nove estetike kroz novu filozofiju gradnje automobila. "Sva znanja u tehničko-tehnološkom smislu stečena u našem nastupu na ekstremnoj trci kao što je 'Le Man', biće primenjena na serijske automobile u svojoj ublaženoj, sistematizovanoj i racionalizovanoj verziji za drumske automobile."

IDEALNI BALANS: "Ono što 'Aqos' nudi je sistematizovan inženjerski proces u traženju optimalnog vozačkog doživljaja i apsolutno

Brendiranje Srbije

Saša Milovančević: "Ovaj projekat ima dve ravni: jedna je tehničko-tehnološka, na koju smo mi jako, jako ponosni, jedna je tržišno-filozofska i kao rezultanta svega toga mi cenimo da je ovo projekat koji je maksimalno eksploativ za državu u smislu njene afirmacije kao tehnički i tehnološki emancipovane, bez obzira na to što se svih ovih godina trudi da nas pokaže u suprotnom svetlu kroz neka besomučna sklapanja već sklopljenih automobila. Samom činjenicom da smo se posle deset godina objavili, mi smo poslali poruku – postojimo i očekujemo reakciju."

Lidija Piroški: "Ovaj projekat je u interesu Srbije. Jedan od naših glavnih ciljeva je stavljanje Srbije na mapu zemalja, malo zemalja u svetu koje imaju ovakav proizvod. Znači, neće trebati da se hvalimo samo manastirima, već ćemo moći da kažemo: 'pogledajte šta mi imamo, šta smo sposobni da napravimo'. Samim tim to će biti odlično za Srbiju. Srbija će se promovisati kao zemlja koja ima mogućnost da napravi nešto potpuno novo, da odavde iz Srbije potiče jedna nova pozitivna vizija koja će imati jedan nov uticaj u svetu. 'Aqos' grupa je inovativan način da se brenduje Srbija u svetu, a ne klasičnim spotovima, koji zapravo promašuju suštinu. Ne, Srbiji će pomoći ovakvi inovativni projekti, ovakve situacije koje mi kreiramo da bismo se promovisali u svetu."

SRBI U LE MANU: Maketa

unikatnog vozačkog doživljaja: mi gradimo automobile za ljude koji znaju da voze, kojima 'kontra', 'rekontra', 'međugas', dve-noge-na-tri pedale nije strana tehnika. Samim tim principom mi smo se u velikoj meri rešili ogromnog dela te super sofisticirane elektronike, a rezultat tražimo u domenu geometrije, u idealnoj aerodinamici i u idealnom balansu automobila koji, između ostalog, postižemo autentičnim blokom motora, u autentičnoj troprostornoj delta-boks šasiji, veoma ekstenzivnom aerodinamičkom tretmanu i potpuno novoj koncepciji motora – 'V' raspored cilindara pod uglom od 137 stepeni".

Na primedbu da je taj motor zamalo pa "bokser", potvrdno klima glavom: "Nije bokser iz dva razloga. Da smo išli na bokser motor centralno napred pozicioniran, imali bismo prešir ok automobil i problem sa smeštajem pedala – nogu vozača, kao i s pozicioniranjem prednjih točkova i elementima okretanja. Ovaj ugao je nastao kao kompromisno rešenje."

Na pitanje gde sve to može da se vidi, kaže da za sada to nije moguće, jer motor se "razvija već nekih pet godina u jednoj radionici u Engleskoj". I šasija se, takođe, "razvija u jednoj radionici", ali u Nemačkoj, a karoserija u dve: jedna je u Austriji, a druga u Sloveniji. Inače, motor je, tvrdi Milovančević, "na stolu radio već 1000 sati" i trenutno je "u fazi sistematizacije, prema novim pravilnicima o izduvnim gasovima", a karoserija se u simulacijama "držala dobro" pri brzini od 440 kilometara na sat na kojoj je ostvaren ekstreman "daun-fors".

ŠTO DA NE: Inženjer sa početka ovog teksta kaže da "troprostorna delta-boks šasija" ne znači ništa, bar njemu ne znači ništa, ali da u tome nema ničeg čudnog: kad je nešto novo, dobije i nov naziv koji postaje razumljiv tek kad ono što opisuje zaživi kao primenjeno tehničko-tehnološko rešenje. "Tada će svi znati šta znači."

Za redove "krilnih komponenata sa sekundarno pomerivim površinama integrisanim u oplatu", veli da je, koliko god da rogobatno zvuči, "otprilike jasno o čemu je reč" – o korišćenju šupljina u karoseriji tako da usmeravaju vazduh "baš tamo i baš onako kako konstruktor želi" e da bi povećao prianjanje za podlogu, ali i doprineo stabilnosti i upravljivosti vozila pri velikim brzinama, a sve uz najmanji (negativan) efekat na aerodinamičnost karoserije.

I jedno i drugo, naglašava, "ozbiljna je matematika". Na primer, šasija mora da zadovolji međusobno sučeljene zahteve – da bude laka i čvrsta, kruta i elastična: segmenti šasije, kao i ceo sklop, trpe dvosmerno dinamičko opterećenje svih vrsta – savijanje, uvijanje, izvijanje, sabijanje i istezanje, te svaki od njih mora biti spreman da odgovori izazovu, što obaška, što u sklopu, te je put do ispunjenja zahteva "lako-čvrsto-kruto-elastično" jako dugačak i neizvestan, na kome se proračun, izrada i ispitivanje sudaraju i prepliću, sve vrteći se ukrug.

Isto je i sa "krilnim komponentama" koje nisu novitet – već decenijama se sa tim eksperimentiše i posle primenjuje: svako rešenje je unikatno, biva ponekad i revolucionarno, mada ima i budalaština. "Kome je prvom na pamet palo da spojlere ugradi u karoseriju, suvi je genije, mada ni ovima koji su ideju docnije (uspešno) razrađivali genijalnost ne nedostaje. Sve njih odlikuju najmanje dve zajedničke osobine: bujna mašta i vrhunsko poznavanje dinamike fluida: mašta da ideja sine, poznavanje dinamike fluida da se ideja realizuje.

MA, DAJ: Međutim, kad se došlo do motora, sagovornik "Vremena" čas podiže obrve, čas odmahuje glavom, a povremeno se nasmeje. "To svet još nije video – V-motor sa uglom između osa cilindara koji nije 90 stepeni. Nije video, niti će videti."

Na podsećanje na Milovančevićevu tvrdnju da je motor napravljen i da je "na stolu" radio već 1000 sati, konstatuje da i "vidioci" tvrde da su u više navrata razgovarali sa Majkom Božijom u Međugorju, pa opet...

"Ne biva to, ne biva: četvorotaktni motor radi tačno tako kako radi i drugačije ne može. Neki drugi motor, šta ti ja znam kakav – možda, ali četvorotaktni svakako ne. Nije rad motora samo šetanje klipova tamo-ovamo, ima tu i ubrizgavanja goriva, ima paljenja, ima tu ozbiljnih sila koje valja uravnotežiti... Ma, daj!"

To što ja sumnjam, posle kratke pauze kaže kao da se izvinjava, ne treba bogzna kako ozbiljno uzeti: želim ja njima uspeh, želim im sto puta veću počast nego što je Novak imao, drago mi je da se uvrste uz Audi, Aston Martin, Pežo, žudim da ih brenduju, ama ne verujem da će od toga išta biti. "Sve to može koliko i u devojke dete."

STRPLJENI–SPASENI: Ipak, mnoge inovacije su unapred kvalifikovane kao nemoguće, za mnogo toga što je danas uobičajeno naučni autoriteti su tvrdili da je neostvarivo, pa eto ih – rade i dan-danji.

Verovatno je Edison savetovao Teslu da se mane fantaziranja jer da ako struja ide čas tamo, čas nazad, nikad neće stići tamo gde je očekuju, nego da se on lepo vrati u njegovu laboratoriju i staroj dobroj jednosmernoj struji pa da ga Bog vidi, umesto da se igra karijerom. I šta bi bilo da ga je Tesla poslušao? Na šta bi svet danas ličio?

Uostalom, Salon automobila u Ženevi je tu, na dohvat ruke, za svega pet-šest meseci. Ni "Le Man" 2013. nije ko zna kad,. eto ga za dve godine. Možda posle toga svi budu znali šta je delta-boks šasija, možda "nemoguć" motor postane standard. Uostalom, zašto bi inženjeri NASA učestvovali u projektu koji nema budućnost? Pa je l' tako? Ili nije? ◂

Zoran Majdin

Banalizacija jedne mladosti

Na oštrici brijača — VREME 1074

Ne sećam se baš najbolje datuma, ali znam da sam imala dvanaestak godina – Tito je umro i moji su šuškali da će se Kosovo podići i da će biti gužve. Pamtim da je još mnogo vremena prošlo, nekoliko godina u stvari, i promicahu slike južnih rudara, Azema Vlasija koji gladuje; opet je moj otac ponavljao da će se desiti i da će se otcepiti i da će biti gužve; ni do tada ni od tada ne prođoh tim predelima i ne znam gde je Kosovo, osim na mapi, naravno...

Vođena krivicom zbog verterovskog tona moje adolescencije, neznanjem da se osećam opušteno u sopstvenoj koži i posledičnom potrebom da razumem Čoveka, upisala sam psihologiju u Beogradu i tu i diplomirala; studiranje je proteklo hermetično, u iznajmljenom stanu TV ili nije postojao ili mu slika nije bila baš najbolja; gužve je bilo, doduše, tih godina i bez tevea u sobi: i '89. i 9. mart i Terazije i leto '92. na Filozofskom deo su sećanja na moje studentske dane; nešto su nadobudni budući istoričari mojih godina štedro emitovali sjaj u očima kad bi pomenuli Memorandum SANU ili nešto tome slično, ali mene su misli odvlačile na druge strane, odakle je moja struka i uvezena. Kosovo je nekako ostalo po strani, kao...

U svojoj tridesetoj, 1999, 18. juna, rodila sam sina, moje jedino dete – o Kosovu u mom privatnom životu u centralnoj Srbiji iz tog doba ne umem da pričam bez teške patetike, pa preskačem...

Moj sin sada ima dvanaest godina i pita se zašto toliko opet pričaju o Kosovu i zašto tamo na tom prelazu ne daju da se prođe – ne odgovaram, mada nešto pričam i on brzo bira drugu temu za bavljenje, raspust je...

Ne umem ništa zanimljivo da kažem, ali, evo, namećem se, jer se moje misli o poslednjih dvadeset i nešto godina (i više) u Srbiji sada vrte oko potrebe da postavim pitanje: zar posle svega da to svašta nešto u javnosti zastupaju pretežno službenik Ministarstva spoljnih poslova i zatečeni ministar za južnu pokrajinu? Koliko sam čula na vestima, on je u nekakvom obraćanju na nekakvom okupljanju ljudi koji žive dole pozvao sve da se vrate sa odmora, jer je važno...

Važno je – obeležilo je i moju i još tolike mladosti, možda bi i mogli da skrate ferije...

Tanja Gojić, elektronskom poštom

Zvao bih se Arslan

Varljivo leto 2011... — VREME 1074

Kao neko ko je rođen na KiM (Zvečan), pomno i svakodnevno pratim situaciju tamo. A eto, dogodilo mi se i da se sa porodicom zadesim u Zvečanu pre desetak dana kada je počelo sve ovo što (dok ovo pišem) još traje.

U uvodniku pišeš o gangrenoznoj nozi koju treba odseći. Ja se pitam koji deo je gangrenozniji. Sve mi se čini da je noga mnogo, mnogo zdravija i vitalnija (u nacionalnom, patriotskom, rodoljubnom smislu svakako) od ostatka tela.

Takođe, zaključujem da pripadaš onom delu Srba koji KiM smatraju izgubljenim, a sva nastojanja da se povrati – zaludnim poslom. Ni tu se ne slažemo.

Ja za argumentaciju mog stava uzimam istoriju. Da je od kosovskog boja pa do Prvog balkanskog rata bilo više Srba koji su tako mislili, ja bih se danas verovatno zvao Arslan i postio bih ramazanski post. Na sreću, nije tako bilo ni dotad a ni kasnije, posle Prvog i Drugog svetskog rata. Žilav je ovaj narod, šta god da mu se dešava, izdržaće i pobediće.

Čedomir Vavić, elektronskom poštom

Ko vam je kriv

Tviter i tarot — VREME 1074

Pre par godina na BO u Novom Sadu imali ste, g. Stanojeviću, žučnu raspravu i sa blogerima pokušavajući da ih ubedite da nisu novinari. Ne vredi, vole ljudi da se etiketiraju, posebno onim profesijama za koje se u narodu uvrežilo mišljenje da za njihovo obavljanje nit' treba škola, nit' iskustvo. Sami su novinari, a posebno "novinari" tome najviše doprineli.

Miloje Sekulić, elektronskom poštom

Priroda kapitala

Srpski Nectar preuzima Fructal — VREME 1074

Da će se odgovorno odnositi prema zaposlenim, možemo biti potpuno sigurni. Svi za koje u Sloveniji procene da su višak dobiće nova radna mesta u Bačkoj Palanci ili Vladičinom Hanu uz platu od 120 evra.

Radio sam dve godine za pomenutu gospodu i mogu reći da takvo čovekoljublje nisam nigde sreo.

Jovica Komatina, elektronskom poštom

>> prodaja&pretplata

ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd [kurirom]	Srbija [poštom]	kontinentalna Evropa [površinskom poštom]	ceo svet [avionom]
6 meseci	3500 din	3300 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	7000 din	6600 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

INTERNET IZDANJE

6 meseci	bez PDF-a	sa PDF-om
Srbija	750 din	1200 din
svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog.

VREME ELEKTRONSKA ARHIVA

	Srbija	svet
VREME DVD komplet 1997–2011 (br. 334–1065)	900 din	USD 29
dopuna kompleta za dosadašnje kupce	500 din	USD 15

Elektronska arhiva nedeljnika VREME u PDF formatu sa sačuvanim stranicama kao u štampanom izdanju i sa mogućnošću pretraživanja, obuhvata period od marta 1997. do maja 2011. Diskovi se dostavljaju poštom u roku od 20 dana od kad dobijemo dokaz o uplati. Raniji brojevi Vremena ne postoje u ovom elektronskom obliku.

OSTALA IZDANJA

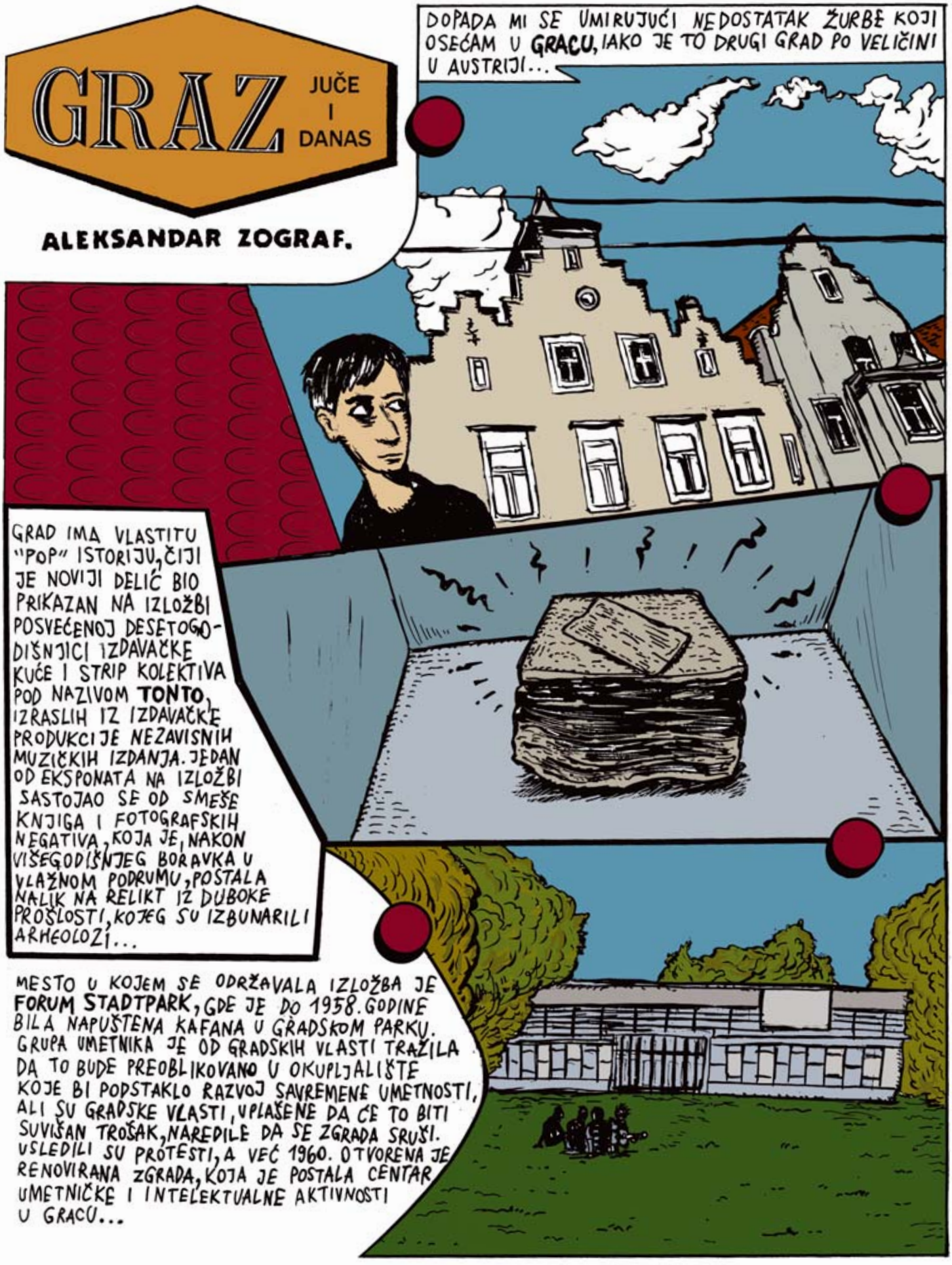
Srbija	Svet	
DRAGAN TODOROVIĆ: Trupni portret	600 din	19 USD

U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene je uračunata poštarina. Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu VREME, Trg Republike 5, Beograd, ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje, knjiga ili VREME-DVD). Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME isključivo na račun 205-13281-15. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi http://www.vreme.com/pretplata pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun – podatke možete naći na internetu na www.vreme.com/pretplata. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga, a korisniku su na raspolaganju svi brojevi objavljeni na internetu od kraja 1998. godine.

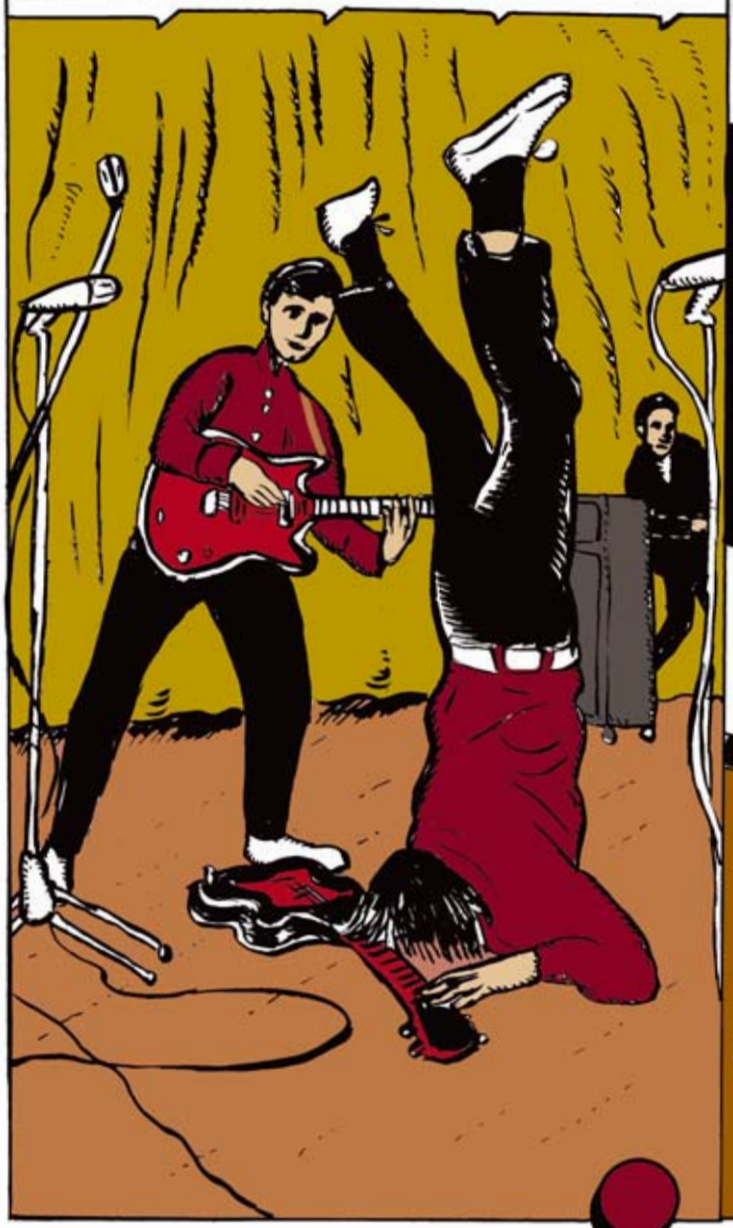
▸ dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom ▸ telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ▸ e-mailom na *prodaja@vreme.com*

GRAZ JUČE I DANAS

ALEKSANDAR ZOGRAF.

GRAC JE BIO JEDAN OD GRADOVA GDE SU ŠEZDESETIH DOLAZILI BRITANSKI MUZIČARI, KOJI SU NAKON USPEHA BITLSA POSTALI TRAŽENI ŠIROM EVROPE. OSTAO JE UPAMĆEN NASTUP KOJEG SU 1965. ODRŽALI **CASEY JONES AND THE GOVERNORS.**

LOKALNA POP IKONA JE I KEČER KOJI JE OSAMDESETIH PONEO TITULU SVETSKOG ŠAMPIONA, **OTTO WANZ**, TAKOĐE POZNAT PO GINISOVOM REKORDU U BRZINI CEPANJA TELEFONSKIH IMENIKA GOLIM RUKAMA. MEĐUTIM, NAJPOZNATIJI ŠOUMEN ROĐEN U GRACU VEROVATNO JE **ARNOLD (ALOIS) SCHWARZENEGER**, BODI BILDER I HOLIVUDSKI GLUMAC, GUVERNER KALIFORNIJE U PERIODU 2003.-2011...

KADA SE GOVORI O PROŠLOSTI, MEĐUTIM, MENI PADNE NA PAMET JEDNO IZVANREDNO LIKOVNO REŠENJE - ZAŠTITNI ZNAK KREIRAN DVADESETIH, SIMBOL FIRME ZA PROIZVODNJU BOJE IZ GRACA, PO IMENU **A. ZANKL & SÖHNE.** ZNAK IZGLEDA NEKAKO STRIPOVSKI I JEDNOSTAVNO, I ČESTO JE BIO U MOJOJ GLAVI DOK SAM ŠETAO GRADOM...

Sećalice

Nekad bljesnu, ošinu snažno, razgale ili zabole, nekad te drže pa ne puštaju, a onda se nametnu baš onda kad ti nije do njih i kad bi da ih se otreseš.

Kioskop. U selu gde sam rođena, na centru, beše bioskop. Davnih godina niče pored bioskopa kućica za novine, cigarete i druge sitnice. Rekoše da je to kiosk. Ali, seljanima to bi nekako teško da zapamte i kiosk postade kioskop. Malo iz ruganja, malo iz pokušaja da se nateraju da jadni novitet prihvate i zovu ga pravim imenom, tek kioskop postade reč kojom su svi počeli da se kite. Sastanci se zakazivali pored kioskopa, poruke se tamo ostavljale, vesti saznavale i bez čitanja novina. Uđe on u rečnik i starih i mladih, pođe sa stanovnicima na putovanja, odomaći se i sačuva od zaborava do dana današnjeg. Kad se tako nepozvan javi gde mu mesto nije, izazove blagi osmeh i začuđenost. Oni koji su ga stvorili, ako su dobre volje, objasniće. Reč patine i vremena kojeg više nema.

Unra, Amarkord i tetka Lepa. Tetka Lepa je mama mog druga iz Sremačke ulice. Nije to bilo pravo ime ulice, nego smo je tako zvali zbog Sremaca koji su bili većina u njoj. Dve su tuge obeležile tetka Lepin život, smrt muža na Sremskom frontu, a potom smrt osamnaestogodišnje kćerke, lepotice, umrle od tuberkuloze, pedeset i neke godine. Nosila je dostojanstveno svoju tugu, nije joj se predala. Znala je da to mora tako zbog sina i njemu je posvetila sve svoje dane. Stoga je dvorište njihove kuće bilo uvek puno komšijske dece, društva njenog sina. Umela je divno da priča: "Beše to ovako", počinje tetka Lepa, "selom se proneo glas da su stigli Unrini paketi. Uzbuđenje veliko. Jedino baba Đuja otpuhuje dimove svoje krdže i podsmehuje se tom uzbuđenju. Kad joj se ko primakne, ispod oraha, gde u debeloj hladovini provodi celo leto, ona počne antipropagandu, tvrdeći kako ništa dobro ne može da potekne od nekoga ko se tako vražije zove, i bogoradi protiv te đavolje Unre. Kako mnogi nisu znali šta je UNRRA, nisu joj protivurečili, ali su svi sa nestrpljenjem očekivali taj najavljeni zbor. Dođe i to. Sa mnom krenule sve devojke iz ulice, više se zanimajući koji će momci, kršni Bosanci, biti tamo, nego šta će u Unrinim paketima biti. Uđemo u bioskopsku salu, u to vreme još nisu prikazivani filmovi, kad – ima šta da se vidi. Na pozornici stoje svi prvi ljudi našeg sela. Na njima kaputi, ženski, strukirani, pa sa naramenicama, pastelnih i jarkih boja. Oni prvo sebe podmirili iz američkih paketa. Devojke vrisnule, stavile ruke na usta, zagrcnjuju se od smeha. Vidim da će đavo odneti šalu, kad i mene spopade isti jad. Gledam u *druga*, narandžasti kaput na njemu, puca preko prsiju i u ramenima, a epski brkovi pali skoro do epoleta. Deco moja, da ste nas videli kako bežimo sa zbora, kako gušimo smeh i kako mene hvata strah, jer valjalo je posle smisliti priču o našem napuštanju tog važnog događaja", završava tetka Lepa i odlazi da okrene neku od pita kojima nas je darivala za tih letnjih sedenja u dvorištu. Još dugo ne možemo da se utišamo. Zamišljamo ljude iz priče i dodajemo nove slike i nove povode za smeh. Mnogo godina kasnije gledam Felinijeve filmove i otkrivam da ovaj umetnik i moja draga tetka Lepa imaju isti nerv za svoju okolinu, zapravo shvatam da Amarkord nije samo Felinijev. Jer, kako bi se drugačije Unra, Amarkord i tetka Lepa našli u mojim sećalicama, uvek skupa i uvek budeći radost.

Cuko. Idem ulicom. Lep prolećni dan. Iz pasaža izađe stariji čovek. Usplahiren. Gledam ga i on mi se obraća: "Gospođo, napade me jedan cuko iz čista mira. Bio je isti moj cuko, pljunuti, i ja sam samo htio da ga pomilujem. Ćapio me za rukav. Da ne bi onog momka... Sreće mi, gospođo, isti moj cuko. Ost'o u Mostaru kad smo mi izbjegli. Šta ti je čeljade. Sanjam cuku češće nego bilo kog. Ne bi mene moj cuko. Jok." Uz izvinjenje što mi je poverio svoju muku, ode. Setih se još nekog ko je tugovao za cukom. Izgorela kuća, nestalo sve, a moja ujna pita nekog s druge strane žice: "Bogati, viđe li iko mog cuku? Je l' on preživio ovo zlo?"

Nezaboravak. Nađemo im mesto gde manje smetaju, zaboravimo na njih. Kad ih ponovo dotaknemo, raznežimo se kao da smo sreli nekog dragog posle dužeg odsustvovanja. Pažljivo okrećemo dotični predmet, dodirujemo ga nežno, tražimo u njemu neki davni miris i boju, neku izgubljenu atmosferu, ubeđeni da će sve, samo što nije, ponovo oživeti. "Vidi ovu šolju", vičem. Muž u drugoj sobi ne čuje šta pričam, nastavljam: "Kako je to divan porcelan, kako je nežna, tanka, ostala samo ova, odavno niko iz nje ne pije ni čaj ni kakao, kako sam je, drhteći da se ne slomi, čuvala i donela iz Praga." Stižem do muža, pokazujem mu trofej, on gleda sitne cvetove nezaboravka na šolji i pita me da li se sećam čiji je to omiljen cvet. Govorio da ga podseća na mama Maru, a pritom bi šeretski dodavao, gledajući u mene, da su mama Mare najbolje mame na svetu. Nisam upoznala njegovu mama Maru, osim u pričama. Nezaboravak je njen cvet. I tečin. Šolja sećalica sa nežnošću biva vraćena na svoje mesto.

Babin Todor. Ne znam ko su baba i Todor. Ali, ostala izreka iz roditeljske kuće. Najčešće bi mama znala reći: "Svira babinom Todoru." Znali smo da neko radi neki uzaludan posao i da taj neko ne zaslužuje ni mrvicu pažnje i uvažavanja. Zato smo se tog babinog Todora čuvali k'o najgore kazne i trudili se da, ne daj bože, ne zaslužimo takvu maminu ocenu. Uhvatim sebe kako okrenuta televizoru govorim: "Sviraj babinom Todoru!" dok televizijski program teče. Odlazim ispred ekrana kao da se ništa nije desilo. Svirači babinom Todoru nisu me čuli. Zovem svoju sestru, a ona ispaljuje: "Čuješ li, sejo, kako sviraju babinom Todoru ceo bogovetni dan?". Od našeg smeha gube se glasovi. Sećalice se opet useljavaju u naš razgovor i dan postaje vedar i nama drag. ◂

Kosa Pakuševskij

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec